

T.C.

**KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

**İCRA HUKUKUNDA YETKİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Hazırlayan

Merve HAYRAN POLAT

Danışman

Leyla AKYOL ASLAN

Haziran, 2017

Kırıkkale

T.C.

**KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

**İCRA HUKUKUNDA YETKİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Hazırlayan

Merve HAYRAN POLAT

Danışman

Leyla AKYOL ASLAN

Haziran, 2017

Kırıkkale

KABUL-ONAY

Yrd. Doç. Dr. Leyla AKYOL ASLAN danışmanlığında Merve HAYRAN POLAT tarafından hazırlanan “İcra Hukukunda Yetki” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim dalında Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

20/06/2017

[İmza]

Yrd. Doç. Dr. Leyla Akyol Aslan (Başkan)

[İmza]

Yrd. Doç. Dr. Aziz Serkan Arslan

[İmza]

Doç. Dr. Kudret Aslan

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

..../..../2017

Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN

Enstitü Müdürü

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “İcra Hukukunda Yetki” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

Merve HAYRAN POLAT

ÖNSÖZ

Yetki, bir davaya coğrafi bakımdan hangi yerdeki görevli mahkeme tarafından bakılacağını belirler. Yetki kuralları, adil yargılanma hakkının temel unsurlarından olup, bu anlamda anayasal çerçevede güvence altına alınmıştır. Anayasa'ya göre, bir tüzük veya yönetmelik hükmü ile yetki kuralı ihdas edilemeyeceği gibi, davalının da kanunen yetkili mahkeme dışında bir mahkeme önünde savunmaya zorlanamayacağı güvence altına alınmıştır.

Aynı şekilde icra hukukunda yetki, bir icra takibinde hangi yerdeki icra dairesinin yetkili olacağını ifade eder. İcra takibinde bulunmak isteyen alacaklı, kanunun belirlediği yetkili icra dairesinde icra takibi başlatmak zorundadır. Aksi halde borçlu yetki itirazıyla icra takibini durdurulabilir. Böyle bir durumla karşılaşmamak için alacaklı yetkili icra dairesinde icra takibi başlatmalıdır.

Biz de çalışmamızda, icra hukukunda icra dairelerinin, icra mahkemelerinin yetkisi ve icra hukukuna özgü davalarda genel mahkemelerin yetkisini inceledik. İcra dairelerinin ve icra mahkemelerinin yetkisini belirleme konusunda İcra ve İflas Kanunu'nun 50. maddesi Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yetkiye ilişkin hükümlerinin kıyas yoluyla uygulanacağını belirtmiştir. Bu atıf gereği, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yetkiye ilişkin hükümlerini çalışmamızın temelini oluşturmaktadır.

Hayatımın her alanında bana desteği ile güç veren ve çalışmamı her daim teşvik eden canım eşime; bu tezin yazımında ilk olarak bedenimde, sonrasında kucağымda bana eşlik eden biricik kızımın teşekkür ederim. Ayrıca engin birikimi ve değerli önerilerini benden esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Leyla AKYOL ASLAN'a şükranlarımı sunarım.

Merve HAYRAN POLAT

ÖZET

HAYRAN POLAT, Merve, “İcra Hukukunda Yetki”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2017.

Yetki, bir davaya coğrafi bakımdan hangi yerdeki görevli mahkeme tarafından bakılacağını belirler. Türk hukukunda bir davaya hangi yer mahkemesinin bakacağı, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda yer alan yetki kurallarına göre belirlenmektedir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu da yeni bazı yetki kuralları ihdas ederken bazı yetki kurallarını da mülga etmekle birlikte, yetkiye ilişkin birçok yenilik getirmiştir.

İcra hukukundaki yetki kuralları İcra ve İflas Kanunu’nda özel olarak düzenlenmemiş, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na atıf yapmakla yetinilmiştir. Bu nedenle Hukuk Muhakemeleri Kanunu’ndaki yetki kuralları ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bir takipte hangi icra dairesinin yetkili olacağı, icra mahkemesinde görülecek işlemlerin hangi yerdeki icra mahkemesinden isteneceği, icra hukukuna ilişkin davaların hangi yerdeki mahkeme tarafından görüleceği uygulama ve öğreti dikkate alınarak incelenmiştir.

Bu çalışmada, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’ndaki yetki kuralları olmak üzere, takip hukukuna ilişkin yetki kuralları incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Yetki, Hukuk Muhakemeleri Kanunu, İcra ve İflas Kanunu.

ABSTRACT

HAYRAN POLAT, Merve, “Authorization at Enforcement Law”, Master's Thesis, Kırıkkale, 2017.

Authorization determines which the court in charge of a particular case will look at a case from a geographical point of view. Which the court will look at a case in a Turkish law is determined by the authorization rules at Code of Civil Procedure. Code of Civil Procedure creates some new authorization rules and also abrogates some authorization rules so it brings lots of changes related to the authorization.

The rules of authorization in enforcement law are not specifically regulated in the Enforcement and Bankruptcy Code, but only done with attributed to Code of Civil Procedure. Therefore; the rules of the authorization have been examined in detail. In a case; some issues like which execution room will be authorized, where the execution proceedings at the execution court will be requested from, in which court the cases of the executive law are to be handled has been examined in terms of practice and teaching.

This study aims to examine the authorization rules at Code of Civil Procedure and the authorization related to code for quashing.

Keywords: Authorization, Code of Civil Procedure, Enforcement and Bankruptcy Law

KISALTMALAR

TMK : Türk Medeni Kanunu

m. :Madde

f. :Fıkra

c. :Cümle

bkz. :Bakınız

dn. :Dipnot

HD :Hukuk Dairesi

T. :Tarih

E. :Esas

K. :Karar

HMK :Hukuk Muhakemeleri Kanunu

HGK :Hukuk Genel Kurulu

HUMK :Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu

TBK :Türk Borçlar Kanunu

TTK :Türk Ticaret Kanunu

MÖHUK :Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun

vd. :Ve devamı

b. :Bent

yuk. :Yukarı

aşa. :Aşağı

HSK :Hakimler ve Savcılar Kurulu

AATUHK :Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET	II
ABSTRACT	III
KISALTMALAR	IV
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
GENEL OLARAK YETKİ KAVRAMI	3
I. GENEL VE ÖZEL YETKİ KURALLARI	5
A. GENEL YETKİ KURALI.....	6
1. Gerçek Kişilerin Yerleşim Yeri.....	7
2. Tüzel Kişilerin Yerleşim Yeri	8
3. Davalının Birden Fazla Olması Halinde Genel Yetkili Mahkeme.....	9
B. ÖZEL YETKİ KURALLARI.....	12
1. Bir Yerde Geçici Olarak Oturanlara Karşı Açılacak Davalarda Yetki	12
2. Sözleşmeden Doğan Davalarda Yetki	13
3. Mirastan Doğan Davalarda Yetki.....	16
4. Taşınmazın Aynından Doğan Davalarda Yetki.....	18
5. Karşı Davada Yetki	23
6. Şubeler ve Tüzel Kişilerle İlgili Davalarda Yetki	24
7. Sigorta Sözleşmelerinden Doğan Davalarda Yetki	27
8. Haksız Fiilden Doğan Davalarda Yetki.....	28
II. YETKİ SÖZLEŞMESİ.....	30
A. TANIMI	30
B. KURULUŞU	32
1. Bağımsız Bir Sözleşme Şeklinde Yapılması	32
2. Yetki Şartı Şeklinde Yapılması	32
C. GEÇERLİLİK ŞARTLARI.....	35
1. Yetki Sözleşmesi Yapabilecek Kişiler	35
2. Yetki Sözleşmesinin Şekli.....	38
3. Yetki Sözleşmesinin İçeriğine İlişkin Şartlar	41
a. Yetki Sözleşmesinin Yapılabileceği Haller.....	41

b. Uyuşmazlığın Kaynaklandığı Hukuki İlişkinin Belirli veya Belirlenebilir Olması	43
c. Mahkeme veya Mahkemelerin Gösterilmesi.....	44
D. ÖZEL DURUMLAR	45
1. Münhasır Nitelikte Yetkili Mahkeme Belirleme Hususu.....	45
2. Olumsuz Yetki Sözleşmesi Yapılması Hususu	47
III. YETKİ İTİRAZI	48
A. GENEL OLARAK	48
B. YETKİNİN KESİN OLDUĞU HALLERDE YETKİ İTİRAZI.....	48
C. YETKİNİN KESİN OLMADIĞI HALLERDE YETKİ İTİRAZI	49
1. Yetki İtirazında Bulunma Süresi ve İtirazın Yapılması	49
2. Yetki İtirazının İncelenmesi	50
3. Yetki İtirazının Reddi.....	51
4. Yetkisizlik Kararı	52
5. Yetkisizlik Kararı Üzerine Yapılacak İşlemler	52
İKİNCİ BÖLÜM	55
İCRA TAKİPLERİNDE YETKİLİ İCRA DAİRESİ.....	55
I. İLAMSIZ İCRA TAKİBİNDE YETKİ	55
A. GENEL OLARAK	55
B. İLAMSIZ İCRA TAKİBİNDE YETKİ	56
1. Genel Haciz Yolu İle Takipte Yetki.....	56
a. Genel Olarak Genel Haciz Yolu.....	56
b. Genel Haciz Yolu ile Takipte Yetkili İcra Dairesi	58
c. İcra Dairesinin Yetkisine İlişkin Özel Yetki Kuralları.....	59
d. Yetki Sözleşmesi	61
e. Yetki İtirazı, Takibe Etkisi ve Yetki İtirazının Hükümden Düşürülmesi.....	62
(1) Yetki İtirazı ve Takibe Etkisi	62
(2) Yetki İtirazının Hükümden Düşürülmesi	65
i. Alacaklının Yetki İtirazını Kabul Etmesi.....	65
ii. Alacaklının Yetki İtirazını Kabul Etmemesi	66
i. Borçlu, sadece icra dairesinin yetkisine itiraz etmiş ise;.....	66
ii. Borçlu, icra dairesinin yetkisinin yanında esasa da itiraz etmiş ise;	68

2. Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yolu İle Takipte Yetki.....	71
a. Genel Olarak	71
b. Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yolu İle Takipte Yetkili İcra Dairesi .	72
c. Yetki İtirazı	76
3. Kiralanan Taşınmazların İlamsız İcra Yolu İle Tahliyesinde Yetki.....	77
a. Genel Olarak	77
b. Kiralanan Taşınmazların İlamsız İcra Yolu İle Tahliyesinde Yetkili İcra Dairesi	79
II. İLAMLI İCRA TAKİBİNDE YETKİ.....	80
A. GENEL OLARAK	80
B. İLAMLI İCRA TAKİBİNDE YETKİLİ İCRA DAİRESİ	82
III. REHNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ YOLU İLE TAKİPTE YETKİ	84
A. GENEL OLARAK	84
1. İlk Önce Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluna Başvurma Zorunluluğu	84
2. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yolu İle Takip Usulü.....	85
a. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yolu ile İlamsız Takip.....	86
b. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yolu ile İlamlı Takip	87
B. REHNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ YOLU İLE TAKİPTE YETKİLİ İCRA DAİRESİ.....	89
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	91
İCRA HUKUKUNA İLİŞKİN DAVA VE İŞLERDE YETKİ.....	91
I. İCRA MAHKEMESİNDE GÖRÜLEN DAVA VE İŞLERDE YETKİ	91
A. İCRA MAHKEMESİNDE GÖRÜLEN İŞLER.....	91
B. İCRA MAHKEMESİNİN YETKİSİ	96
C. İSTİHKAK DAVASINDA YETKİ	100
1. Genel Olarak İstihkak Davası.....	100
2. İstihkak Davasında Yetkili İcra Mahkemesi	101
II. GENEL MAHKEMELERDE GÖRÜLEN DAVA VE İŞLERDE YETKİ.....	104
A. İTİRAZIN İPTALİ DAVASI.....	104
1. Genel Olarak	104
2. İtirazın İptali Davasında Yetkili Mahkeme	107
B. BORÇTAN KURTULMA DAVASI	109

1. Genel Olarak	109
2. Borçtan Kurtulma Davasında Yetkili Mahkeme	110
C. MENFİ TESPİT DAVASI	111
1. Genel Olarak	111
2. Menfi Tespit Davasında Yetkili Mahkeme	112
a. İcra Takibinden Önce Açılan Menfi Tespit Davasında Yetkili Mahkeme.....	112
b. İcra Takibinden Sonra Açılan Menfi Tespit Davasında Yetkili Mahkeme	112
D. İSTİRDAT DAVASI.....	114
1. Genel Olarak	114
2. İstirdat Davasında Yetkili Mahkeme.....	115
E. SIRA CETVELİNE İTİRAZ DAVASI.....	117
1. Genel Olarak	117
2. Sıra Cetveline İtiraz Davasında Yetkili Mahkeme.....	118
F. İHTİYATİ HACİZ	120
1. Genel Olarak	120
2. İhtiyati Haciz Kararında Yetkili Mahkeme	121
G. TASARRUFUN İPTALİ DAVALARI	122
1. Genel Olarak.....	122
2. Tasarrufun İptali Davalarında Yetkili Mahkeme	123
SONUÇ.....	125
KAYNAKÇA	130

GİRİŞ

Yetki, bir davaya hangi yerdeki görevli mahkeme tarafından bakılacağını belirler. Yani coğrafi bakımdan bir davanın hangi yerdeki mahkeme tarafından bakılacağını ifade eder.

Yetki kuralları, adil yargılanma hakkının temel unsurlarından olup, bu anlamda anayasal çerçevede güvence altına alınmıştır. Anayasa'ya göre, bir tüzük veya yönetmelik hükmü ile yetki kuralı ihdas edilemeyeceği gibi, davalının da kanunen yetkili mahkeme dışında bir mahkeme önünde savunmaya zorlanamayacağı güvence altına alınmıştır.

Aynı şekilde icra hukukunda yetki, bir icra takibinde hangi yerdeki icra dairesinin yetkili olacağını ifade eder. İcra takibinde bulunmak isteyen alacaklı, kanunun belirlediği yetkili icra dairesinde icra takibi başlatmak zorundadır. Aksi halde borçlu yetki itirazıyla icra takibini durdurulabilir. Böyle bir durumla karşılaşmamak için alacaklı yetkili icra dairesinde icra takibi başlatmalıdır.

İcra hukukunda aktif rolü olan icra mahkemelerinin yetkisini belirlemede de yetki kuralları önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca icra hukukuna özgü bazı davaların genel mahkemelerde görülmesi söz konusu olduğundan, İcra ve İflas Kanunu'nda bu davalar için özel yetki kuralları da ihdas edilmiştir.

Çalışmamızın konusunu, icra hukukunda icra dairelerinin, icra mahkemelerinin yetkisi ve icra hukukuna özgü davalarda genel mahkemelerin yetkisi oluşturmaktadır. İcra dairelerinin ve icra mahkemelerinin yetkisini belirleme konusunda İcra ve İflas Kanunu'nun 50. maddesi Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yetkiye ilişkin hükümlerinin kıyas yoluyla uygulanacağını belirtmiştir. Bu atıf gereği, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yetkiye ilişkin hükümlerinin incelenmesi gerekmektedir.

6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile bazı yeni yetki kuralları ihdas edilirken bazı yetki kuralları da mülga edilmiştir. Yetki sözleşmesinin şartları bakımından ise 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda farklı kurallar içermektedir. İşte bu yeni gelen kuralların icra hukukundaki görünümü ele alınmakla birlikte, icra hukukundaki yetki meselesindeki ayrık durumlar incelenmiştir.

Çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. İcra ve İflas Kanunu'ndaki atıf gereği çalışmamızın birinci bölümünde Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yer alan yetkiye ilişkin hükümler ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

İkinci bölümünde, icra dairelerinin her takip bakımından yetkisi ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise, icra takip hukukunda aktif rolü olan icra mahkemelerinin ve icra takip hukukuna özgü davalar için görevli olan genel mahkemelerin yetkisi incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK YETKİ KAVRAMI

Yetki, bir davaya coğrafi bakımdan hangi yerdeki görevli mahkeme tarafından bakılacağını belirler¹. Davanın nerede görüleceğinin tespiti ise, Hukuk Muhakemeleri Kanunundaki yetki kuralları ve diğer özel kanunlardaki yetki kurallarına göre belirlenecektir.

Yetki kuralları, adil yargılanma hakkının temel unsurlarından olup, bu anlamda anayasa ile güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 142. maddesi "*mahkemelerin yetkisi kanunla düzenlenir*" şeklindedir. Anayasa'nın 37. maddesi de, bu hususu "*Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz.*" şeklinde düzenlemiştir. Anayasa gereği, bir tüzük veya yönetmelik hükmü ile yetki kuralı ihdas edilemeyeceği gibi kanunen yetkili mahkemeden başka bir mahkeme önünde davalının savunmaya zorlanamayacağı güvence altına alınmıştır². Ancak, kanun koyucunun izin verdiği durumlarda göreve ilişkin kurallardan farklı olarak taraflar mahkemelerin yetkisine ilişkin sözleşme yapabilirler³.

Mahkemelerin yetkisi, belli bir coğrafi bölge ile sınırlıdır. Bu sınır, 5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 7. maddesinde şöyle belirtilmiştir;

"Hukuk mahkemelerinin yargı çevresi, buldukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırlarıdır.

¹ Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Muhammed Özkes, *Medeni Usul Hukuku*, 14. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013, s.162. Baki Kuru, Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*, 24. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013, s.129. Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, 1. Cilt, 6. Baskı, İstanbul, 2001, s.380. Necip Bilge, Ergun Önen, *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri*, 3. Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası, 1978, s.178. Necmeddin Berkin, *Medeni Usul Hukuku Esasları*, İstanbul, Hamle Matbaası, 1969, s.76. Ergun Önen, *Medeni Yargılama Hukuku*, Ankara, Sevinç Matbaası, 1979, s.35. İsmail Hakkı Karafakih, *Hukuk Muhakemeleri Usulü Esasları*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1952, s.59. Saim Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 6. Baskı, İstanbul, 1997, s.194. Yavuz Alangoya, M. Kamil Yıldırım, Nevhis Deren Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku Esasları*, 7. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2009, s.83. Abdurrahim Karşlı, *Medeni Muhakeme Hukuku*, 3. Baskı, İstanbul, Alternatif Yayınları, 2012, s. 263.

² Kuru, *Usul-1*, s.381.

³ Süha Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku*, 1. Cilt, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016, s. 226.

Büyükşehir belediyesi bulunan illerde, büyükşehir belediyesi sınırları içindeki il ve ilçelerin adı ile anılan sulh veya asliye hukuk mahkemelerinin yargı çevresi, il ve ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi ile Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir.

Coğrafi durum ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak bir hukuk mahkemesinin kaldırılmasına veya yargı çevresinin değiştirilmesine, özel kanunlarında yargı çevresi belirtilmemiş olan hukuk mahkemelerinin yargı çevresinin belirlenmesine, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir.”

I. GENEL VE ÖZEL YETKİ KURALLARI

Yetki kuralları genel olarak, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda ihdas edilmiştir. Ancak, yine de diğer özel kanunlarda da yer alan bazı yetki kuralları bulunmaktadır. Nitekim İş Mahkemeleri Kanunu'nda, İcra ve İflas Kanunu'nda ve Türk Medeni Kanunu'nda yetki kurallarına yer verilmiştir.

Yetki kuralları, Türk hukukunda kural olarak kamu düzeninden değildir⁴. Bu yüzden hakim tarafından yetki meselesi resen gözetilmemektedir. Ancak istisna olarak kesin yetki kuralları, davalı tarafından dava sonuna kadar öne sürülebileceği gibi hakim tarafından da dava sonuna kadar resen gözetilebilecektir.

Yetki kuralları genel yetki kuralı ve özel yetki kuralları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kanun koyucunun düzenlediği özel yetki kurallarından bazıları da, belirlenen dava için kesin yetkili mahkemeyi belirten niteliktedir. Kesin yetki kuralı bulunan davalar, sadece kanunda belirtilen mahkemede açılmak zorundadır. Kanun koyucu, kesin yetki kurallarını düzenlerken, davacının davasını istediği herhangi bir yer mahkemesinde açma keyfiyetini önlemek istemiştir.

---

⁴ Pekcantez, Atalay, Özekes, *Usul*, s.163. Önen, s.36.

A. GENEL YETKİ KURALI

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 6. maddesine göre, genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir. Yerleşim yeri ise, Türk Medeni Kanun hükümlerine göre belirlenecektir.

Genel yetkili mahkeme olarak davalının yerleşim yerinin kabul edilmesinin altında yer alan sebep, mahkemeden talepte bulunan davacının, talebinin doğruluğunun kesin olmamasıdır⁵. Başka bir deyişle davacı haklı olduğunu ispat edinceye kadar, haksız olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle davacıya, davalının yerleşim yerinde dava açma külfeti davacıya yüklenmiştir⁶.

Kanun, kesin yetki kuralları hariç, dava konusuna ilişkin özel yetki kuralı düzenlenmiş bulursa bile davacıya seçimlik hak tanımıştır⁷. Yani, davacının özel yetki kurallarının yanında genel yetkili mahkemeye başvurabilme imkanı da bulunmaktadır⁸.

⁵ Pekcanitez, Atalay, Özkes, *Usul*, s.164.

⁶ İlhan Postacıoğlu, *Medeni Usul Hukuku Dersleri*, 6. Baskı, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1975, s.150. Bilge, Önen, s.182. Berkin, s.76. Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s.201. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.86.

⁷ Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.136. Postacıoğlu, *Usul*, s.149.

⁸ Yargıtay bu konuyu şöyle ifade etmiştir. “Davacı vekili bir traktör alımı nedeniyle verilen bonoların karşılıksız kaldığını belirterek traktörün müvekkili adına kayıt ve tesciline, bu mümkün olmazsa verilen bonoların iptallerine karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Davalı Mustafa vekili, yetki itirazında bulunmuştur. Mahkemece iddia, savunma, ilgili dosya ve belgelere göre traktör satış işleminin Nazilli’de yapıldığı anlaşılarak mahkemenin yetkisizliğine karar verilmiştir. Kararı davacı vekili temyiz etmiştir. Davacı senet borçlusunu, HUMK’nun 9. Maddesi uyarınca genel yetki kuralı gereğince davasını senet hamili davalılardan, Mustafa Çavuşoğlu’nun ikametgahı mahkemesinde açmış bulunmaktadır. Davacı, aynı yasanın 10. maddesindeki yetki kuralını tercih etmemiştir. Bu konudaki tercih hakkı davacıya ait bulunduğundan davalı Mustafa’nın kendi ikametgahı mahkemesinde dava açıldığı halde yedek yetki kuralına dayanarak yetki itirazında bulunması usulen mümkün değildir. Diğer davalıların da yetki itirazları bulunmadığına göre yukarıda açıklanan ilke uyarınca davanın Ödemiş mahkemesinde görülerek sonlandırılması gerekirken yetkisizlik kararı verilmesi doğru görülmemiştir.” (11 H.D. 27.2.1989 T. ve 3689 E. ve 1134 K. Kuru, *Usul-1*, s.383-384.)

1. Gerçek Kişilerin Yerleşim Yeri

Gerçek kişilerin yerleşim yeri Türk Medeni Kanunu'na göre belirlenir. Buna göre, bir kimsenin sürekli kalmak niyetiyle oturduğu yer, o kimsenin yerleşim yeri sayılır (TMK M. 19).

Davalının yerleşim yeri belirlenemediği takdirde, Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun tuttuğu güncel kayıtlardan davalının adres bilgileri tespit edilmektedir. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün tuttuğu kayıtlar resmi belge statüsündedir (TMK m. 7). Davalının yerleşim yerini gösteren bu kayıtlar fiili karinedir⁹.

Davanın açıldığı yerin, gerçekten davalının yerleşim yeri olup olmadığı ancak, davalının ilk itirazıyla ileri sürülebilir¹⁰. Davalı, davanın açıldığı yerin, kendi yerleşim yeri olmadığını, aksine başka bir yerin yerleşim yeri olduğunu her türlü delille ispatlayabilir¹¹. Yukarıda ifade edilen karinelerin de çürütülmesiyle, yerleşim yerinin nüfusa kayıtlı bulunduğu yer mahkemesi olmadığı, başka bir yerin yerleşim yeri olduğunu ispat edilebilir¹². Zaten Türk Medeni Kanunu 7. maddesinde, resmi belgelerin içeriğinin doğru olmadığını ispatının, başka bir hüküm olmadıkça, her hangi bir şekle bağlı olmadığını ifade etmektedir.

⁹ Bilge, Önen, s.181. Bilge Umar, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, s.33. Yargıtay “...Öte yandan, iştirak nafakasında yetkili mahkeme, davalının dava günündeki ikametgahı mahkemesidir. Davalı memur olup, görev yeri idari bir kararla her zaman değiştirilebileceği için nüfusta kayıtlı olduğu yer, ikametgahı için karine sayılır. Davalı, Malatya nüfusuna kayıtlı bulunduğu ve Bozöyük'de memur olduğuna göre, yetkili mahkeme Malatya Mahkemesidir...” şeklinde belirterek nüfusun kaydını karine saymıştır. (Yargıtay 2. H.D. 10.12.1987 T. ve 1986/10333 E. ve 1987/10044 K.) Ancak bu karineler, kesin karine şeklinde algılanmaktadır. Kesin karine bir Yargıtay kararıyla oluşturulamaz, ancak yasal dayanakla oluşturulabilir. Yargıtay'ın kararlarında da nüfusa kayıtlı bulunduğu yeri, kesin karine gibi yerleşim yeri sayması doktrinde UMAR tarafından eleştirilmiştir. (Umar, **Şerh**, s.34-35.)

¹⁰ Umar, **Şerh**, s.33.

¹¹ Kuru, **Usul-1**, s.390. Umar, **Şerh**, s.35. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, **Usul**, s.89.

¹² Yargıtay da, yerleşmek niyetinin varlığını ispat eden deliller olduğunda, nüfusa kayıtlı bulunulan yerin yerleşim yeri sayılmaması gerektiğine ilişkin kararlar vermiştir. Yargıtay bir kararında şöyle ifade etmiştir. “Yerleşmek niyeti sabit olmadığı takdirde tahsil veya iş sebebiyle bir yerde bulunmak o yerin kanuni ikametgah sayılmasını gerektirmez. Ancak olayda davacının göçmen olarak Kırklareli nüfusuna kaydedildiği, sonradan bu yerden ayrılıp, lise, üniversite tahsillerini İstanbul'da ikmal ettiği ve yüksek mühendis olarak uzun bir süreden beri İstanbul'da çalıştığı şahadet ve dosyadaki diğer delillerden anlaşılmaktadır. Bu suretle davacının 20-25 yıldan beri Kırklareli ile ilgisini kesip İstanbul'da yerleşmek niyetiyle oturduğuna dair dosyada yeterli deliller vardır.” (HGK 1.10.1969 T. ve 1969/2-417 E. ve 1969/719 K. Kuru, **Usul-1**, s.390.)

Yerleşim yerinin varlığının ispatı için, belli bir yerde yerleşmek niyetinin mevcut olması yeterli görülmeyip, ayrıca üçüncü kişilerin de bunu bilmesi ve tayin edebilmelerinin gerekliliği vurgulanmıştır¹³.

Yetkili mahkeme belirlemede, davanın açıldığı tarihteki davalının yerleşim yeri esas alınmıştır. Davalının, dava açıldıktan sonra yerleşim yerini değiştirmesi, davanın açıldığı mahkemenin yetkisini etkilemez¹⁴. Çünkü mahkemenin yetkisi davanın açıldığı tarihteki duruma göre belirlenmektedir¹⁵.

Türkiye’de yerleşim yeri olmayan gerçek kişilere karşı açılacak davalarda genel yetkili mahkeme, davalının Türkiye’deki mutad meskeninin bulunduğu yer mahkemesidir (HMK m. 9). Ancak, diğer özel yetki halleri saklı kalmak üzere, malvarlığı haklarına ilişkin dava, uyuşmazlık konusu malvarlığı unsurunun bulunduğu yerde de açılabilir (HMK m. 9). Dikkat edilmeli ki, malvarlığına ilişkin davalar için getirilen yetki kuralı seçimlik yetki kuralıdır¹⁶.

2. Tüzel Kişilerin Yerleşim Yeri

Tüzel kişilerin yerleşim yeri de Hukuk Muhakemeleri Kanunu’ndaki atıf gereği Türk Medeni Kanunu’na göre belirlenir. Türk Medeni Kanunu’na göre ise, tüzel kişinin yerleşim yeri, kuruluş belgesinde başka bir hüküm bulunmadıkça işlerinin yönetildiği yerdir (TMK m. 51).

¹³ Postacıoğlu, *Usul*, s.151. ÜSTÜNDAĞ da, yerleşmek niyetiyle oturmak ancak bir takım olaylara dayanılarak kabul edilebileceğinden, bu konuda tanık dinlenilmesinin usule uygun olacağını belirtmektedir (Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s.198).

¹⁴ Sabri Şakir Ansay, *Hukuk Yargılama Usulleri*, 6. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1957, s.87. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.89. Bilge, Önen, s.182. Berkin, s.76. Karafakih, s.60. Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.131. Kuru, *Usul-1*, s.384. Pekcanitez, Atalay, Özkes, *Usul*, s.165. Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s.194.) “...yargılama sırasında meydana gelen adres değişikliği ve bu davalı hakkındaki davanın takipsiz bırakılmasını dayanak alarak davanın diğer davalının ikametgahı ve haksız fiilin vuku bulduğu ortak yetkili yer mahkemesinde görülmesi gerektiğini kabul etme yetkisizlik kararı vermiş olması isabetli görülmemiştir.” (HGK’nın 26.10.2005 T. ve 2005/11-515 E. ve 2005/599 K. www.kazanci.com)

¹⁵ Kuru, *Usul-1*, s.415. Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s.194. Bilge, Önen, s.179. Davanın açıldığı zaman mevcut olan yetki devam eder ve bu yetkiyi belirleyen durumların sonradan değişmesiyle ortadan kalkmaz (Ansay, s.86).

¹⁶ Umar, *Şerh*, s.41. Tanrıver, s. 230.

Derneklerin tüzüklerine ve ticaret şirketleri ile kooperatiflerin ana sözleşmelerine, dernek, şirket veya kooperatif merkezinin yazılması zorunluluğu bulunduğundan, bunların yerleşim yerini kuruluş belgelerine bakarak kolayca tespit etmek mümkün olacaktır¹⁷.

3. Davalının Birden Fazla Olması Halinde Genel Yetkili Mahkeme

Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 7'ye göre, davalının birden fazla olması halinde dava, davalılardan birinin yerleşim yerinde açılabilir. Bu hüküm, dava sayısının artmasını, masrafların çoğalmasını, zaman kaybının artmasını ve çelişik kararlar verilmesini önlemek amacıyla konulmuştur¹⁸. Bu yetki kuralı, hem ihtiyari hem de mecburi dava arkadaşlığında uygulanır¹⁹.

Bir dava HMK m. 7, 1 gereği, davalılardan birinin yerleşim yerinde açılır ve fakat davanın açıldığı yer, yerleşim yeri olan davalı hakkında sıfat yokluğundan dolayı reddedilirse, o mahkemenin yetkisi diğer davalılar hakkında hala devam eder²⁰. Ayrıca, yerleşim yerinde dava açılan davalı hakkında, dava geri alınsa; davadan feragat, davayı kabul veya sulh sebebiyle dava son bulmuş olsa bile, mahkemenin diğer davalılar hakkındaki yetkisi devam eder²¹. Çünkü belirtildiği gibi mahkemenin yetkisi, davanın açıldığı tarihteki duruma göre belirlenmektedir. Ancak davacı, sırf davalıların yerleşim yerinden başka bir yerde dava açmak için davalı sıfatı olmayan kimseyi davalı olarak göstermiş olabilir²². Bu durumda, davalıların yetki itirazları kabul olunmalıdır. HMK m. 7, 2 gereği birden fazla davalının olduğu davalarda, davacının, davalılardan birini, sırf kendi yerleşim yeri mahkemesinden başka bir yer mahkemesine getirmek amacıyla davayı açtığı öğrenilirse, ilgili davalının itirazı üzerine, o davalı hakkında yetkisizlik kararı verilecektir.

HMK m. 7, 1 hükmü sadece, davalılardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde dava açılması durumu için geçerlidir. Davacının, davalıların hepsine karşı, davalılardan birinin yerleşim yerinde değil de, davalılardan biri için özel yetki kurallarınca belirtilen mahkemede ya da davalılardan biriyle arasındaki yetki sözleşmesince belirtilen mahkemede

¹⁷ Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s134. Kuru, *Usul-1*, s.412.

¹⁸ Kuru, *Usul-1*, s.413.

¹⁹ Kuru, *Usul-1*, s.415.

²⁰ Kuru, *Usul-1*, s.415.

²¹ Kuru, *Usul-1*, s.416.

²² Kuru, *Usul-1*, s.416-428.

dava açması durumunda, diğer davalılar yetki itirazında bulunabilirler²³. Yani, birden fazla davalının birlikte dava edilmesi gerekiyor ve davacı bu davalıların yerleşim yeri dışında başka bir yerde dava açıyor ise, davalılar yetki itirazında bulunabilir. Her biri sadece kendi yetkisizlik itirazından yararlanır ve itiraz etmeyen davalı hakkında mahkemenin yetkisi kesinleşir²⁴. Zaten genel ilke, ihtiyari dava arkadaşlarının hepsinin yerleşim yeri dışında başka bir yerde dava açılmış olması durumunda, sadece yetki itirazında bulunan davalının bundan yararlanacağıdır²⁵.

Dava sebebine göre kanunda, davalıların tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyan bir mahkeme belirtilmişse, davaya o yer mahkemesinde bakılır (HMK m. 7, 1).

Burada değinilmesi gereken husus, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki haksız fiile ilişkin yetki kuralıdır. Haksız fiilin birden fazla kişi tarafından işlendiği durumlarda bunların tümüne veya birkaçına karşı, tazminat davası açıldığında Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 16. maddesine göre, fiilin işlendiği yer mahkemesi, davalıların hepsi hakkında ortak yetkili mahkeme olduğuna göre, o yer mahkemesinde açılması zorunluluk arz eder²⁶. Yani, davalılar hakkındaki ortak yetkili mahkeme, kesin yetki kabul edilmektedir. Öğretide çoğunluğun görüşü ve uygulama bu yöndedir²⁷. ALANGOYA/ YILDIRIM/ DEREN YILDIRIM da "ortak yetkiyi taşıyan mahkeme"nin davalıların sayısına bakılmaksızın, davaların hepsi için açılması zorunluluğu olan kesin yetkili mahkemeyi ifade ettiğini kabul etmektedirler²⁸.

Öğretideki çoğunluk görüşe katılmayanlar da mevcuttur²⁹. UMAR, seçimlik yetki kuralı olan HMK m. 16'nın, davalıların birden fazla olması halinde kesin yetkiye dönüşmesini haklı bulmamaktadır³⁰. Kanaatimizce, seçimlik yetki kuralı olarak ihdas edilen HMK m. 16

---

²³ Kuru, *Usul-1*, s.417.

²⁴ Umar, *Şerh*, s.37. Kuru, *Usul-1*, s.417. bkz. HGK 16.1.1963 T. ve 2-14 E. ve 4 K. (Kuru, *Usul-1*, s.418-419.)

²⁵ Umar, *Şerh*, s.38.

²⁶ Pekcanitez, Atalay, Özekes, *Usul*, s.166. Kuru, *Usul-1*, s.421.

²⁷ Pekcanitez, Atalay, Özekes, *Usul*, s.166. Kuru, *Usul-1*, s.420. Tanrıver, s.34. Berkin, s.82. Yargıtay 22. H.D. 16.11.2015 T. ve 2015/29785 E. ve 2015/31001 K. (www.kazanci.com)

²⁸ Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.91.

²⁹ Umar, *Şerh*, s.37. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.90. Karşı, *Medeni Muhakeme*, s. 268.

³⁰ Umar, *Şerh*, s.37. KARSLI da, haksız fiil birden fazla kişi tarafından işlenmişse, bu kişilere karşı açılacak tazminat davası için ortak yetkili mahkemenin HMK m. 16'ya göre belirlenebileceği hallerde de yine

kesin yetki kuralıymış gibi muamele görmemelidir. Kanun koyucu, haksız fiilden doğan davalarda, genel yetkili mahkemenin yanında özel yetkili mahkeme ihdas etmeyi amaçlamıştır. Ancak yine burada kanun koyucunun gerçek iradesine bakılması gerekmektedir. HMK m. 7, 2 ihdas edilirken kanun koyucunun hangi amaçla hareket ettiği önem arz etmektedir.

Haksız fiilin birden fazla kişi tarafından işlendiği hallerde dava, haksız fiilin işlendiği yer dışında başka bir yer mahkemesinde açıldığı takdirde, davalılardan sadece birinin yetki itirazında bulunması, diğer tüm davalılar açısından sonuç doğuracak ve dava da tüm davalılar bakımından yetkisizlik kararı verilmesi söz konusu olacaktır³¹.

---

davalılardan birinin ikametgahı mahkemesinde diğer davalılara karşı da açılabileceği görüşündedir. Ortak yetkili mahkemenin bu halde kesin yetki olmaması gerektiğini belirtmektedir (Karslı, *Usul*, s.267-268).

³¹ Kuru, *Usul-1*, s.426. Yargıtay bu konuyu şöyle ifade etmiştir. “*Olayımızda gerçekleşmiş olduğu gibi, bir haksız eylem birden fazla kişi tarafından işlenmiş ise, bu kişilere karşı açılacak tazminat davası için ortak yetkili mahkeme, haksız eylemin işlendiği (meydana geldiği) yer mahkemesidir. Olayımızda ortak yetkili mahkeme Hendek Mahkemesi olduğuna göre bir davalının (davanın ortak yetkili mahkeme olan Hendek Mahkemesinde görülmesine ilişkin) yetki itirazı üzerine dahi mahkemece tüm davalılar için yetkisizlik kararı verilmesi gerekir.*” (HGK 24.2.1984 T. ve 11-772 E. ve 153 K). HGK’nun bu kararına rağmen 4. H.D. aksi yönde kararlar vermiştir (Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, s.199).

B. ÖZEL YETKİ KURALLARI

Kanun, genel yetkili mahkemeden başka, bazı davalar açısından özel yetki kuralları koymuştur³². Özel yetki kuralları da, kural olarak kamu düzenine ilişkin değildir. Ancak, kesin yetki niteliğindeki özel yetki kuralları kamu düzenindedir.

Bir davaya ilişkin kesin olmayan özel yetki kuralının varlığı, genel yetkiyi bertaraf etmemektedir. Kanunda sayılan özel yetki kuralları, genel yetkinin yanında tali yetki kuralları oluşturmaktadırlar. Yani davacı, davasını isterse özel yetkili mahkeme de isterse genel yetkili mahkemede dava açabilir.

Özel yetki kuralları Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda ve diğer özel kanunlarda düzenlenmiştir. Çalışmamızın devamında da sırasıyla Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yer alan özel yetki kurallarından bahsedilecektir.

1. Bir Yerde Geçici Olarak Oturanlara Karşı Açılacak Davalarda Yetki

HMK m. 8 uyarınca memur, işçi, öğrenci, asker gibi, bir yerde geçici olarak oturanlara karşı açılacak alacak veya taşınır mal davaları için, orada bulunmaları uzunca bir süre devam edebilecekse, buldukları yer mahkemesi de yetkilidir (HMK m. 8).

Kanun koyucu, bu özel yetki kuralını, maddede sayılan kişilere karşı açılacak her dava için kabul etmemiş, sadece alacak ve taşınır mal davaları için kabul etmiştir. Alacak davaları sözleşmeden, haksız fiilden veya sebepsiz zenginleşmeden doğmuş olabilir³³. Ayrıca bu alacak ve taşınır mal davalarının geçici olarak oturulan yerle bir ilgisinin bulunma zorunluluğu yoktur³⁴. Alacak ve taşınır mal davaları dışındaki davalar, maddede sayılan kişilere açılmak istenildiğinde, genel veya özel yetki kurallarına göre yetkili mahkeme belirlenecektir.

HMK m. 8'de yer alan “*uzunca bir süre*” şartının ne anlam taşıdığına değinmek gerekir. En azından hali hazırdaki dava neticeleninceye kadar davalının geçici olarak oturduğu yerde

---

³² Kuru, *Usul-1*, s.432.

³³ Kuru, *Usul-1*, s.480.

³⁴ Kuru, *Usul-1*, s.480. Ansay, s.89.

bulunmasıyla “uzunca bir süre” şartı gerçekleşmiş olacaktır³⁵. Buna karşı, sırf bir iş takibi için veya turist olarak bir yere gitmiş kişilerde “uzunca bir süre” şartı oluşmaz³⁶. Ayrıca, geçici olarak oturdukları yerde kendilerine karşı dava açılabilmesi için, bu kişilerin o yerde, uzunca bir süreden beri oturmakta olması şart değildir. Davalının o yerde bulunmasına göre, o yerde oturması uzunca bir süre devam edebilecek nitelikte olması yeterlidir³⁷.

Değinilmesi gereken bir başka husus, maddede belirtildiği gibi belli bir yerde bulunma şeklinde olmayıp, belli bir yere sık sık gitme zorunluluğu olan kimseler için, onlara karşı, sık sık gidip geldikleri yerde dava açma imkanının bulunup bulunmadığıdır. Burada ÜSTÜNDAĞ da bir Yargıtay kararına dayanarak, milletvekilleri için Ankara’da ikamet etme zorunlulukları olmadığından, bu maddenin uygulama alanının olmayacağı görüşündedir³⁸. Kanımızca, belli bir yere sık sık gidip gelen kişiler bakımından, ona karşı bu özel yetki kuralına dayanılarak dava açıldığı ve onun da maddede sayılan şartların oluşmadığı gerekçesiyle yetki itirazında bulunduğu takdirde, davalının bu madde kapsamına alınıp alınmayacağı, somut olaydaki şartları inceleyecek olan hakimın takdirine bırakılmalıdır³⁹.

2. Sözleşmeden Doğan Davalarda Yetki

Sözleşmeden doğan davalar, HMK m. 10’a göre, sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılabilir. Kanundaki sözleşme kavramından, konusu malvarlığı hakkı olan borçlar hukukuna tabi sözleşmeler anlaşılmalıdır⁴⁰.

Karşılıklı edim borcu içeren sözleşmelerde, ifa yerinin belirlenmesinde rol oynayan edim, davacının sözleşmeye dayanarak talep ettiği şeye göre belirlenir⁴¹. Bir başka deyişle,

³⁵ Umar, *Şerh*, s.38.

³⁶ Kuru, *Usul-1*, s.480. Ansay, s.89.

³⁷ Kuru, *Usul-1*, s.480. Kişinin o yerde oturması uzunca bir süre devam edebilecekse, davanın kendisine tebliği sırasında o kimsenin orada bulunması şart değildir. Kısa bir süreliğine oradan ayrılmasıyla, maddenin belirlediği yetki ortadan kalkmaz (Ansay, s.89).

³⁸ Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s.230.

³⁹ Umar, *Şerh*, s.39. Ansay, s.89.

⁴⁰ Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.137, Pekcanitez, Atalay, Özkes, *Usul*, s.168. Umar, *Şerh*, s.45. Kuru, *Usul-1*, s.433. Karafakih, s.62-63. Ansay, s.91. Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s.223. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.95. Tanrıver, s. 230. Kanun, mutlaka sözleşmeden bahsetmiştir. Ancak kanun, sözleşme deyişimiyle evlenme, evlat edinme gibi sözleşmeleri değil, mali neticeler doğuran sözleşmeleri kastetmiştir (Bilge, Önen, s.191).

⁴¹ Pekcanitez, Atalay, Özkes, *Usul*, s.168. Postacıoğlu, *Usul*, s.164.

sözleşmenin her iki tarafı da, kendi lehine olan edimin ifa yerinde, sözleşmeden doğan davayı açabilme yetkisini haizdir⁴². Sözleşme bir taraf lehine birden çok edim içerdiği durumlarda birden çok ifa yeri bulunabilir, buna bağlı olarak dava, bu yerlerden birinde açılabilir⁴³. Ancak, sözleşmenin bütününe ilgilendiren davalar bakımından, ağırlıklı önem taşıyan edimin ifa yeri mahkemesi, yetkili mahkeme olarak kabul edilmelidir⁴⁴.

Yetkili mahkemenin tespiti için sözleşmenin ifa yeri, Türk Borçlar Kanunu'nun 89. maddesine göre tarafların açık veya zımni iradelerine göre belirlenecektir. Kanun koyucu, bu ifadeyle ifa yerine ilişkin anlaşmaya yol açan öneri ve kabulün açık veya zımni olabileceğini ifade etmektedir⁴⁵. Taraflar ifa yerini açık veya zımni olarak kararlaştırmadıkları takdirde, ifa yeri Türk Borçlar Kanunu'nun 89. maddesine göre belirlenecektir. Buna göre, para borçları, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde; parça borçları, sözleşmenin kurulduğu sırada borç konusunun bulunduğu yerde; bunların dışındaki tüm borçlar, doğumları sırasında borçlunun yerleşim yerinde ifa edilir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 89. maddesi 1. bentte bahsedilen kural, götürülecek para borçları için geçerlidir⁴⁶. Aranılacak para borçlarında, 3. bentte bahsedildiği gibi kural, borcun borçlunun yerleşim yerinde ödeneceğidir⁴⁷. Örneğin, kambiyo senetlerinden doğan alacaklar borçlunun yerleşim yerinde ödenmesi gereken aranılacak borç niteliğindedirler⁴⁸. Böylelikle, borçlunun yerleşim yeri ifa yeri sayılmış olacağından, davacı davasını borçlunun yerleşim yerinde de açabilir.

Sözleşmenin ifa yeri mahkemesi, sadece ifanın yerine getirilmesinin hükme bağlanması istemiyle açılan davalar için değil, sözleşmenin belli hükümlerinin yorumlanmasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar için açılan davalar da sözleşmenin ifa yeri mahkemesinde açılabilir⁴⁹.

---

⁴² Umar, *Şerh*, s.41. Kuru, *Usul-1*, s.436. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.95.

⁴³ Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.96.

⁴⁴ Umar, *Şerh*, s.43. M. Kemal Oğuzman, M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt 1, 13. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s.322.

⁴⁵ Ahmet M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 19. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2015, s.555.

⁴⁶ Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.138. Umar, *Şerh*, s.43. Kuru, *Usul-1*, s.445.

⁴⁷ Oğuzman, Öz, s.322-323.

⁴⁸ Kuru, *Usul-1*, s.445.

⁴⁹ Umar, *Şerh*, s.42.

Sözleşmenin feshinin tespiti için açılan davaların, sözleşmenin ifa yeri mahkemesinde açılıp açılmayacağı konusunda öğretide farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre, geçerli bir sözleşmenin varlığından bahsedilemeyeceğinden sözleşmenin feshi davasında, sözleşmenin ifa yeri mahkemesi seçimlik yetkili mahkeme değildir⁵⁰. Ancak, bir görüşe göre de, sözleşmenin feshedildiğinin tespiti davası, sözleşmenin kendisine dayanılarak yapılan fesihden kaynaklandığından, sözleşmenin ifa yeri mahkemesinde davanın açılabilirliğini belirtmektedir⁵¹. KURU'ya göre, sözleşmenin feshi ancak mahkemenin yenilik doğuran bir kararıyla mümkün ise, feshi istenen sözleşme gereğince verilen şeyin geri alınması davası, sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılabilir⁵².

Belirtilmelidir ki, feshedilmiş sözleşme nedeniyle, ifa olunmuş edimin, sebepsiz zenginleşme kurallarına göre iadesi için açılan davalarda, sözleşmenin ifa yeri mahkemesi seçimlik yetkili mahkeme olamaz⁵³. Aynı şekilde, geçerli olmayan bir sözleşme gereğince, ifa olunmuş edim bakımından da ifa yeri mahkemesi yetkili mahkeme olamaz⁵⁴. Karşılıklı borçlanmayı içeren sözleşmeyi de, karşı tarafın temerrüdü nedeniyle feshedenin verdiği şeyi geri almak için açtığı dava da bir sebepsiz zenginleşme davası olduğundan, sözleşmenin ifa yeri mahkemesi yetkili değildir⁵⁵. Ancak, KURU'ya göre, sözleşmeyi fesheden taraf aynı zamanda tazminat da istiyorsa, verilen şeyin geri alınması ve tazminat davası artık sözleşmeden doğan bir dava niteliğinde olmaktadır⁵⁶.

Sözleşmenin ifa yeri mahkemesi sadece sözleşme taraflarına seçimlik yetkili mahkeme sunmakla kalmayıp aynı zamanda, kefillere karşı açılan davalarda da seçimlik yetkili mahkeme sunmaktadır⁵⁷. Aynı zamanda tarafların cüzi ve külli haleflerine karşı açılacak davalarda da sözleşmenin ifa yeri mahkemesi, seçimlik yetkili mahkeme olmaktadır⁵⁸.

---

⁵⁰ Pekcanitez, Atalay, Özekes, *Usul*, s.170. Karşılı, *Usul*, s.270.

⁵¹ Umar, *Şerh*, s.42.

⁵² Kuru, *Usul-1*, s.449.

⁵³ Umar, *Şerh*, s.45. Kuru, *Usul-1*, s.447.

⁵⁴ Umar, *Şerh*, s.45. Ansay'a göre, sözleşmenin konusu haksız ve imkansız olduğu durumlarda, bu durumu borçlu biliyorsa, borçlunun sorumlu tutulacağı tazminat davaları için m. 10 yetkili mahkemeyi belirleyecektir (Ansay, s.92).

⁵⁵ Kuru, *Usul-1*, s.448.

⁵⁶ Kuru, *Usul-1*, s.449.

⁵⁷ Umar, *Şerh*, s.44. Kuru, *Usul-1*, s.451.

⁵⁸ Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.138. Kuru, *Usul-1*, s.451. Ansay, s.91.

Sözleşmeden doğan davalar için belirtilen mahkeme kesin yetki kuralı niteliği taşımadığından, bu davalar için yetki sözleşmesi yapılabilir veya borçlar hukukuna ilişkin olan sözleşmeye yetki şartı konulabilir. Kanuna göre, sadece kamu tüzel kişileri ve tacirler yetki sözleşmesi yapabilecekleri için, kamu tüzel kişisi veya tacir olmayanların sözleşmeye ifa yerini belirten bir madde koyarak, yetki sözleşmesi ile elde etmek istedikleri amacı dolaylı yoldan elde etmeleri HMK m. 10'daki yetki kuralını dolanma anlamına gelecektir. UMAR yetki sözleşmesi yapabilecek kişilere getirilen sınırlamanın, HMK m. 10'daki seçimlik yetki kuralına da sınırlama getirdiği düşüncesindedir⁵⁹. Zaten Alman Hukuku'nda da sözleşme ile belirlenen ifa yerinin yetkili mahkemeyi de belirlemesi durumu, sadece tacirler arasında yapılan sözleşmelere özgülenmiştir⁶⁰.

3. Mirastan Doğan Davalarda Yetki

Miras ile ilgili bazı davalarda, miras bırakanın son yerleşim yeri mahkemesinin kesin yetkili mahkeme olacağı HMK m. 11 ile hükme bağlanmıştır.

Kesin yetki kamu düzenine ilişkin olduğundan, mahkeme dava sonuna kadar yetkili olup olmadığını re'sen araştırmakla yükümlüdür. Miras bırakanın son yerleşim yerindeki mahkemenin yetkisinin kesin yetkili mahkeme olarak öngörülmesinin nedeni, miras işlerinin ve bu işlere ilişkin uyuşmazlıkların, miras bırakanın son yerleşim yeri mahkemesinde görülmesi suretiyle, terekenin tasfiyesini kolaylaştırmak amaçlanmakta, terekenin paylaşılmasındaki hak kayıplarının önlenmesi istenmektedir⁶¹.

HMK m. 11'e göre, miras bırakanın son yerleşim yeri mahkemesinde görülmesi gereken davalar, terekenin paylaşılmasına, yapılan paylaşma sözleşmesinin geçersizliğine, ölüme bağlı tasarrufların iptali ve tenkisine, miras sebebiyle istihkaka ilişkin davalar ile mirasçılar arasında terekenin yönetiminden kaynaklanan davalar ve ayrıca terekenin kesin paylaşımına kadar mirasçılara karşı açılacak tüm davalardır.

---

⁵⁹ Umar, *Şerh*, s. 44.

⁶⁰ Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.95. İbrahim Aşık, "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmesi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 97. Sayı, Kasım-Aralık 2011, s. 27.

⁶¹ Mustafa Reşit Belgesay, *Teorik ve Pratik Adliye Hukuku*, Marifet Basımevi, İstanbul, 1944, s.143. Ansay, s.94.

Kanunda belirtilen terekenin paylaşımına kadar mirasçılara karşı açılacak davalar, HUMK’da tereke aleyhine ikame olunan davalar adıyla yer almaktaydı. Ancak, terekenin tüzel kişiliği olmadığından ve bu yüzden davanın tarafı olamayacağından düzeltilmiştir. Terekeye dahil malvarlığı üzerinde mirasçıların elbirliği mülkiyeti bulunduğundan, terekenin paylaşımına kadar tüm mirasçılar, açılacak davalarda, zorunlu dava arkadaşı konumundadırlar. Ayrıca, açılacak davanın eda davası olması durumunda, sadece terekedeki malvarlığı üzerinde hüküm icra edilecektir⁶².

“Terekenin kesin paylaşımına kadar mirasçılara açılacak tüm davalar” da miras bırakanın son yerleşim yeri mahkemesinin kesin yetkili mahkeme olduğu belirtilmişti. Dava, burada kastedildiği gibi tüm mirasçılara karşı değil de, müteselsil sorumluluklarından dolayı bir mirasçıya veya bazı mirasçılara karşı açılırsa, miras bırakanın son yerleşim yeri mahkemesi artık yetkili mahkeme olmaz. Davalı mirasçının yerleşim yeri mahkemesi veya davalı mirasçılardan birinin yerleşim yeri mahkemesi yetkili olur⁶³.

HMK m. 11, 1’deki kesin yetki kuralı, mirasçıların miras bırakanın alacaklılarına veya borçlularına karşı açacakları davalar hakkında uygulanmaz⁶⁴. Örneğin, terekenin borca batık olduğunun tespiti davası, HMK m. 11, 1’de sayılan davalardan değildir.

Terekede bulunan bir mal hakkında açılacak istihkak davasında HMK m. 11’e göre, hem miras bırakanın son yerleşim yeri mahkemesi hem de terekenin yazımı ve tespiti zamanında malın bulunduğu yer mahkemesi yetkili olmaktadır. Kanun koyucu, terekedeki mala karşı açılan istihkak davasında seçimlik yetkili mahkeme de belirtmiştir. Bu seçimlik yetki kuralından yararlanabilmek için, terekenin resmen yazımı ve tespitinin yapılmış olması gerekmektedir⁶⁵. Terekenin resmen yazımı ve tespiti yapılmamış ise, terekeye karşı açılacak istihkak davalarında sadece miras bırakanın son yerleşim yeri mahkemesi yetkili olur, malın bulunduğu yer mahkemesinde dava açılmaz⁶⁶.

---

⁶² Umar, *Şerh*, s.48. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.104.

⁶³ Kuru, *Usul-1*, s.492. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.104.

⁶⁴ Kuru, *Usul-1*, s.493.

⁶⁵ Postacıoğlu, *Usul*, s.156. Umar, *Şerh*, s.49. Kuru, *Usul-1*, s.495. Bilge, Önen, s.188.

⁶⁶ Kuru, *Usul-1*, s.495.

Yasal veya atanmış mirasçılardan birinin, tereke malını elinde bulundurana karşı açtığı istihkak davasında kesin yetki kuralının olup olmadığı öğretide tartışmalıdır. KURU, miras sebebiyle açılacak istihkak davasının HMK m. 11, 2’de belirtilen istihkak davasından farklı olduğunu ve kesin yetki kuralı gereğince, sadece miras bırakanın son yerleşim yerinde açabileceğini belirtmektedir⁶⁷. TMK m. 576’da düzenlenen miras sebebiyle açılan istihkak davasında, miras bırakanın son yerleşim yerinde görüleceğine ilişkin özel yetki kuralının, diğer özel yetki kuralının belirlediği mahkemeyi kaldıramayacağından bahisle UMAR, miras sebebiyle açılacak olan istihkak davasının, malın bulunduğu yerde de açılabilceğini belirtmiştir⁶⁸.

HMK m. 11, 2’deki “mal” deyimine taşınmaz mallar da dahildir⁶⁹. Yani, terekedeki bir taşınmaz mal hakkındaki istihkak davası, terekenin resmen yazımı ve tespiti yapılmış ise, hem miras bırakanın son yerleşim yeri mahkemesinde, hem de taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde açılabilir.

HMK m. 11’in son fıkrasında da belirtilen seçimlik yetki kuralına göre, mirasçılık belgesinin iptali ve yeni mirasçılık belgesi verilmesine ilişkin davalarda, mirasçıların her birinin oturduğu yer mahkemesi de yetkili mahkeme olarak öngörülmüştür. Yani, mirasçılık belgesinin iptali ve yeni mirasçılık belgesi verilmesine ilişkin davalar, genel yetkili mahkeme olan davalının yerleşim yeri mahkemesinde, hem miras bırakanın son yerleşim yeri mahkemesinde, hem de oturdukları yer mahkemesinde açılabilir⁷⁰.

4. Taşınmazın Aynından Doğan Davalarda Yetki

Taşınmaz üzerindeki aynı hakka ilişkin veya aynı hak sahipliğinde değişikliğe yol açabilecek davalar ile taşınmazın zilyetliğine veya alıkoyma hakkına ilişkin davalarda, taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinin yetkisi HMK m. 12’ye göre, kesin yetkidir.

⁶⁷ Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.143.Kuru, *Usul-1*, s.492-495. Bilge, Önen, s.188. ANSAY da, miras sebebiyle açılacak istihkak davası ile terekede bulunan bir mal hakkında açılacak istihkak davalarını ayırt etmek gerektiğini vurgulamıştır (Ansay, s.93).

⁶⁸ Umar, *Şerh*, s.49. ALANGOYA/ YILDIRIM/ DEREN YILDIRIM, malın bulunduğu yer mahkemesinin yetkisini, sadece istihkak davasına özgülemesini haklı gösterecek bir menfaat bulunmadığından, miras sebebiyle istihkak davası için de aynı yetki kuralı uygulanması gerektiğini vurgulamışlardır (Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.105).

⁶⁹ Kuru, *Usul-1*, s.495-496.

⁷⁰ Yargıtay 2. H.D. 5.10.1972 T. ve 4866 E. ve 5550 K. sayılı kararı (Kuru, *Usul-1*, s.496, dn. 272).

Taşınmazlara ilişkin davalarda, taşınmazın keşfi gibi işlemler açısından kolaylık sağlanacağından usul ekonomisi gereği taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi, kesin yetkili mahkeme kabul edilmiştir⁷¹. Bu durumda, mahkeme yetkisini resen gözetir ve taraflar da dava sonuçlanıncaya kadar yetki itirazında bulunabilirler.

Tapu iptal ve tescil davaları, taşınmazdaki ortaklığın giderilmesi davaları, iştirak halinde mülkiyetin müşterek mülkiyete çevrilmesi davaları, mülkiyeti geçiren akitte irade fesadı nedeniyle tapudaki mülkiyet kaydının iptali davaları, taşınmaz üzerindeki ipoteğin kaldırılması davaları taşınmazın aynından doğan davalara örnektir. Ayrıca muvazaa nedeniyle açılan tapu iptal ve tescil davaları da taşınmaz üzerindeki aynı hakka ilişkindir⁷².

Dava, bir aynı hakka dayanmamakla birlikte, aynı hak sahipliğinde değişikliğe yol açabilecekse taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde açılır. Örneğin, bir inşaat ortaklığından dolayı taşınmazın belli bir hissesinin davacı adına tescili için açılan dava taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde açılır⁷³. Olağanüstü zamanaşımıyla kazanılmış mülkiyetin tapu kütüğüne yazılması isteminin öne sürüldüğü davalarda taşınmaz üzerindeki aynı hak sahipliğinde değişikliğe yol açabilecek davalardandır⁷⁴. Aynı şekilde önalım hakkına ilişkin davalar ve istihkak davaları da aynı hak sahipliğinde değişikliğe yol açabilecek davalardandır⁷⁵.

Taşınmaz satış vaadi sözleşmesine istinaden, mülkiyetin kendisine geçirilmesi talebiyle açılan mülkiyetin tescili davaları da bu madde kapsamındadır⁷⁶. Ancak, satış vaadi sözleşmesinin iptali ya da irade fesadı nedeniyle sözleşmenin geçersizliğinin tespiti için

---

⁷¹ Postacıoğlu, *Usul*, s.154. Kuru, *Usul-1*, s.525. Bilge, Önen, s.190. Berkin, s.77. Karafakih, s.60.

⁷² Kuru, *Usul-1*, s.500.

⁷³ Hatta, davacı bir inşaat ortaklığından dolayı hissesine düşen bir miktar paranın ödenmesi veya üzerine inşaat yapmış olduğu taşınmazın belli bir hissesinin tapuda kendi adına tescili için terditli dava açtığı takdirde, isteklerden biri tapuya tescil olduğundan, tapu tescil talebi de taşınmazın aynına ilişkin bir dava olduğundan, bu davanın taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde açılması gerekir (HGK 11.12.1968 T. ve 594 E ve 816 K. Kuru, *Usul-1*, s.504, dn. 288).

⁷⁴ Umar, *Şerh*, s.52.

⁷⁵ Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.145. Kuru, *Usul-1*, s.499.

⁷⁶ Kuru, *Usul-1*, s.504.

açılan davalar madde kapsamına girmezler⁷⁷. Aynı şekilde satış vaadi sözleşmesi gereğince verilen para ve cezai şartın ödenmesine ilişkin davalar da madde kapsamına girmezler⁷⁸.

Taşınmazın aynına ilişkin olmadığı, HMK m. 12 kapsamına girmediği halde taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinin yetkisinin kesin olduğu davalar da mevcuttur⁷⁹. Bunlardan biri, 2927 Sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 37. maddesinde yer alan, “*Bu Kanundan doğan tüm anlaşmazlıkların adli yargıda çözümlenmesi gerekenleri, taşınmaz malın bulunduğu yer asliye hukuk mahkemelerinde basit yargılama usulü ile görülür.*” şeklindeki yetki kuralıdır. Yargıtay bir kararında, kamulaştırmaz el atılan taşınmaz bedelinin ödenmesi istemiyle açılan davanın taşınmazın aynına ilişkin olduğu ve HMK m. 12 kapsamında sayılması gerektiği, dolayısıyla taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde açılması gerektiği yönünde karar vermiştir⁸⁰.

Taşınmaz üzerindeki şahsi haklara ilişkin davalar örneğin; kira sözleşmesi gereği kira bedelinin ödenmesi için açılan davalar, kira bedelinin tespiti için açılan davalar, kira sözleşmesinin feshi için açılan davalar ve kiralanan taşınmazların tahliyesi için açılan davalar HMK m. 12 kapsamında sayılmazlar⁸¹. Kira sözleşmesi gibi şahsi hak sağlayan hukuki işlemlerin tapu kütüğüne şerh verilmesi veya şerhin silinmesi istemiyle açılan davalar da madde kapsamında sayılmazlar⁸².

Taşınmaza verilen zarardan dolayı açılan davalar, taşınmazı haksız yere işgal edilen kişiye karşı açılan ecrimisil davaları, taşınmazın satış bedelinin ödenmesi ve yasal şekle uyulmaksızın yapılan satış sözleşmesi gereğince ödenen paranın iadesi istemiyle açılan davalar da madde kapsamında sayılmazlar⁸³.

Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre, taşınmazın gerçekte bulunduğu yer ile tapu kütüğüne kayıtlı olduğu yer farklı olduğu takdirde, HMK m. 12 bakımından, taşınmazın

---

⁷⁷ Umar, *Şerh*, s.52. Kuru, *Usul-1*, s.514.

⁷⁸ Kuru, *Usul-1*, s.514.

⁷⁹ Kuru, *Usul-1*, s.515.

⁸⁰ Yargıtay 5. H.D. 28.11.2011 T. ve 2011/10397 E. ve 2011/19188 K (www.kazanci.com).

⁸¹ Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.146. Kuru, *Usul-1*, s.510.

⁸² Umar, *Şerh*, s.53.

⁸³ Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.146. Umar, *Şerh*, s.53. Kuru, *Usul-1*, s.513.

gerçekte bulunma yeri, değer taşır⁸⁴. Dava konusu taşınmaz, birden fazla ilçenin sınırları içindeyse, HMK m. 12, 3 kıyasen davacı davasını o ilçelerden birinde açabilir⁸⁵. Ancak uygulamada, taşınmazın büyük bölümü hangi ilçenin sınırları içerisinde ise, dava o ilçede açılmaktadır. Kuru'ya göre, bu durumun tespiti zor ve zaman alıcı olduğundan, bu konuda da, davacıya seçim hakkı tanınarak davanın nerede açılacağını davacının belirlemesi doğru olacaktır⁸⁶.

Adli teşkilatta yapılan bir değişiklik dolayısıyla, davaya bakan mahkeme yetkisiz hale gelmişse, mahkeme yetkisizlik kararı vermeden, dosyayı kendiliğinden, taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi konumuna gelmiş olan mahkemeye gönderir⁸⁷. UMAR verilen bu kararın ara karar olduğunu⁸⁸, aksine KURU, bu kararın devreden mahkeme bakımından

⁸⁴ Senai Olgaç, *Hukuk Davalarında Görev ve Yetki*, Ankara, Olgaç Matbaası, 1977, s.143. İmran Öktem, *Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu İctihatlar*, 2. Basım, İstanbul, Cumhuriyet Matbaası, 1943, s.119. Rifat Ersoy, *İzahlı-Notlu-İctihatlı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu*, Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1976, s.85. Umar, *Şerh*, s.54. Kuru, *Usul-1*, s.498. Yargıtay 1. H.D. 26.2.2013 T. ve 2012/9123 E. ve 2013/2630 K. sayılı kararı, Yargıtay 1.H.D. 06.02.2012 T. ve 2011/12793 E. ve 2012/787 K. (www.kazanci.com).

⁸⁵ Kuru, *Usul-1*, s.524.

⁸⁶ Kuru, *Usul-1*, s.524.

⁸⁷ Postacıoğlu, *Usul*, s.174. Umar, *Şerh*, s.54. Kuru, *Usul-1*, s.527. Bilge, Önen, s.180. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.103. Usul hukukundaki genel bir prensibe göre (yukarıda belirtilen), dava açıldıktan sonra yetkiyi belirleyen durumlarda bir değişiklik meydana gelmesi, artık davanın görüldüğü mahkemenin yetkisini etkilemeyecektir. Ancak, bu prensibin istisnaları mevcuttur. Bu istisnalardan biri de, HMK m. 12'de belirtilen mahkemenin yetkisine ilişkindir. Adli teşkilatta yapılan değişiklik sonucu, yetkisiz hale gelen mahkeme, dosyayı kendiliğinden gönderir (Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, s.206-207).

⁸⁸ Umar, *Şerh*, s.54. Yargıtay İBK'ya göre, taşınmaza ilişkin davada, davaya bakan mahkeme adli teşkilatta meydana gelen değişiklik sonucu, davaya bakmaya yetkili olmadığından bahisle davayı taşınmazın bulunduğu yer mahkemesine göndermiş olup, yeni mahkemenin davanın belirtilen sürede yenilenmediğinden açılmamış sayılmasına karar vermesi usule ve yasaya aykırı bulunmuştur. Ancak, UMAR aynı kitapta davanın yetkili mahkemeye gönderilmesi kararını, nihai karar olarak da değerlendirmektedir (Umar, *Şerh*, s.96).

Adli teşkilattaki değişiklik sonucu, mahkemenin kesin yetkisinin son bulması durumu, kararın Yargıtay tarafından bozulmasından sonra da uygulanır. Karar bozulmuş ve bu arada taşınmaz başka bir mahkemenin yargı çevresine girmiş ise, mahkeme, bozmaya uyma veya direnme kararı vermeden dava dosyasını yeni yetkili mahkemeye gönderir. Artık, bozmaya uyma veya direnme kararını yeni yetkili mahkeme verecektir (HGK 22.9.1954 T. ve 1 E. ve 78-88 K. Kuru, *Usul-1*, s.527, dn. 334). KURU, Yargıtay'ın bu kararını benimsememektedir. Yargılamanın bitmesinden sonraki dönemde veya kararın Yargıtay tarafından bozulduktan sonraki dönemde adli teşkilatta değişiklik yapılması, yetkisiz hale gelen mahkemenin dava dosyasını devretmesine gerekçe değildir. Çünkü yargılama bitmiş sadece dava karara bağlanacaktır (Kuru, *Usul-1*, s.531). Ayrıca bir dava, HMK m. 12'ye göre, taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde karara bağlanıp, bu karar kesinleştikten sonra, adli teşkilattaki değişiklik nedeniyle, taşınmaz başka bir mahkemenin yargı çevresine girerse, yargılamanın yenilenmesi davası, bu yeni mahkemede değil, hükmü vermiş olan mahkemede açılmalıdır. Çünkü HMK m. 378 mutlak ifadesi gereği, yargılamanın yenilenmesi davası, hükmü veren mahkeme tarafından incelenmelidir (Kuru, *Usul-1*, s.534).

nihai bir karar olduğunu ve tek başına kanun yoluna götürülebileceğini savunmaktadır⁸⁹. Ama herhalde bu karar bir yetkisizlik kararı niteliğinde olmadığından, ileride açıklanacak olan iki haftalık başvurma süresi uygulanmaz⁹⁰. Böyle bir durum nedeniyle dava dosyası kendisine gönderilen mahkeme, devreden mahkemenin yerine geçip, davaya kaldığı yerden devam etmelidir.

İrtifak haklarına ilişkin davalar, üzerinde irtifak hakkı kurulan taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde açılır⁹¹. İrtifak haklarına ilişkin davaların başlıcaları, irtifak haklarının kurulması veya kaldırılması isteminin öne sürüldüğü davalardır⁹². Örneğin, ipoteğin kaldırılması davası, taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde açılır⁹³. Fakat ipotekle temin edilen para alacağının ödenmesi için açılan davalarda yetkili mahkemeyi HMK m. 12 belirlemez⁹⁴. BELGESAY, aynı bir hakkın sonucu olarak doğan veya onun teferruatına ilişkin şahsi bir hak iddiasının da taşınmazlara ilişkin bir aynı hak davası olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır⁹⁵. Örneğin, BELGESAY'a göre, ipoteğin mevcut olup olmadığına ilişkin bir tespit davasıyla birlikte ipotekle temin edilmiş bir alacağın varlığı, alacağın tahsili gibi taleplere de taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde bakılması gerekir.

Dava, birden fazla taşınmaza ilişkinse, taşınmazlardan birinin bulunduğu yer mahkemesinde açılabilir (HMK m. 12, 3). Fakat davanın açıldığı mahkeme, yargılamanın daha iyi yapılmasını sağlamak için, taraflardan birinin talebi üzerine, bazı taşınmazlar hakkındaki davanın ayrılmasına (ayrılan taşınmazların bulunduğu yer mahkemesine gönderilmesine) karar verebilir (HMK m. 167). Burada, sadece bir taşınmazın bulunduğu yerde ya da tek tek her taşınmazın buldukları yerde dava açmada seçim hakkı davacıya bırakılmıştır⁹⁶. Ancak belirtilmelidir ki, birden fazla taşınmaz hakkındaki irtifak haklarına ilişkin davalarda, sadece taşınmazlardan birinin bulunduğu yer mahkemesinde dava

---

⁸⁹ Kuru, *Usul-1*, s.531.

⁹⁰ Kuru, *Usul-1*, s.527. Bilge, Önen, s.180. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.103.

⁹¹ HMK m. 12 f. 2.

⁹² Umar, *Şerh*, s.54.

⁹³ Kuru, , s.502.

⁹⁴ Kuru, *Usul-1*, s.503-514.

⁹⁵ Mustafa Reşit Belgesay, *Hukuk Usulü Muhakemeleri Şerhi*, 1. Cilt, 1-2. Kısım, İstanbul, 1939-1940, s.48.

⁹⁶ Kuru, *Usul-1*, s.524.

açılmaz⁹⁷. Davacı, irtifak hakkına ilişkin davasını, üzerinde irtifak bulunan taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde açmak durumundadır.

Terekede bulunan taşınmaz mal hakkında açılan dava, HMK m. 11, 1 gereği miras bırakanın son yerleşim yeri mahkemesinde mi yoksa HMK m. 12 gereği taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde mi açılacaktır? Öğretide bir görüşe göre, mirastan doğan davalarda, miras bırakanın son yerleşim yeri mahkemesinin yetkisinin kesin olduğu hallerde, miras ile ilgili dava taşınmazın aynına ilişkin olsa bile, dava miras bırakanın son yerleşim yeri mahkemesinde açılmalıdır⁹⁸. Çünkü HMK m. 11'deki yetki kuralı, HMK m. 12'dekine göre daha özel niteliktedir ve özel kural genel kurala göre tercih edilir⁹⁹. Ayrıca, terekede bulunan bir taşınmaz hakkında açılan istihkak davasında da, terekenin yazımı ve tespiti yapılmışsa, sadece taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi yetkili olmaz; HMK m. 11, 2 gereği hem miras bırakanın son yerleşim yeri hem de taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi yetkili olur.

5. Karşı Davada Yetki

Açılmış bulunan bir davada, davalının da davayla bağlantılı bulunan iddiası için aynı mahkemede davacıya dava açmasına karşı dava denir¹⁰⁰. Karşı davanın, asıl davayla birlikte görülmesi gerektiğinden, yetki kuralı ihdas edilmiştir. HMK m. 13'e göre kesin yetkinin söz konusu olmadığı hallerde, asıl davaya bakan mahkeme, karşı davaya bakmaya da yetkilidir. Bu söz konusu yetki kuralı da kesin olmayan yetki kuralı niteliğindedir.

Karşı dava kanunun aradığı şartlara uygun ise, davacı, karşı davada yetki itirazında bulunamaz¹⁰¹. Çünkü asıl davanın açıldığı mahkeme karşı dava için de yetkilidir.

---

⁹⁷ Kuru, *Usul-1*, s.524.

⁹⁸ Kuru, *Usul-1*, s.518. Postacıoğlu, *Usul*, s.156-157. HGK 17.01.2007 T. ve 2007/2-2 E. ve 2007/10 K. (Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.103).

⁹⁹ Kuru, *Usul-1*, s.518.

¹⁰⁰ Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.524.

¹⁰¹ Kuru, *Usul-1*, s.457. Bilge, Önen, s.194.

Asıl dava yetki sözleşmesi ile kararlaştırılan mahkemede açılmış ise, buna karşı açılacak karşı dava da yetki sözleşmesi ile kararlaştırılmış mahkemede açılır¹⁰². Bunun gibi, asıl dava yetkisiz mahkemede açılıp, davalı süresi içinde yetki itirazında bulunmaz ise, mahkemenin yetkisi kesinleşir ve davalı da mahkemenin yetkisini kabul etmiş sayılır. İşte davalı, asıl davada yetkisini kabul etmiş sayılan mahkemede karşı davasını açabilir¹⁰³.

Asıl davanın açıldığı mahkemede, davacı asıl davasından feragat etse veya asıl davasını geri alsa bile, asıl davanın açılmış olduğu mahkeme, karşı dava için yetkili kalmaya devam eder¹⁰⁴. Çünkü yukarıda da belirtildiği gibi bir mahkemenin yetkisi, davanın açıldığı tarihteki duruma göre belirlenir.

HMK m. 13'deki özel yetki kuralı, sadece karşı dava için geçerlidir. Davalı, karşı dava olarak açması mümkün olan bir davayı ayrı bir dava şeklinde açarsa, bu halde m. 13 hükmü uygulanmaz. Yani, asıl davanın açıldığı mahkeme, ayrı açılan dava için özel veya genel yetki kurallarına göre yetkili değilse, ayrı açılan davanın davalısı yetki itirazında bulunabilir¹⁰⁵.

6. Şubeler ve Tüzel Kişilerle İlgili Davalarda Yetki

Ticaret Sicili Yönetmeliği m. 18'e göre şube kavramı, *“Bir ticari işletmeye bağlı olup ister merkezinin bulunduğu sicil çevresi içerisinde isterse başka bir sicil çevresi içinde olsun, bağımsız sermayesi veya muhasebesi bulunup bulunmadığına bakılmaksızın kendi başına sınıai veya ticari faaliyetin yürütüldüğü yerler ve satış mağazaları şubedir.”* şeklinde tanımlanmıştır.

Leuch'a göre, fiziksel ayrı bir yer olmaksızın, gerçek veya tüzel bir kişinin, temsil yoluyla işlem yapmaya yetkili kılınan en az bir kişinin buldukları yerde işlem yapması halinde şubenin varlığından söz edilir¹⁰⁶.

¹⁰² Kuru, *Usul-1*, s.457. Bilge, Önen, s.194. Aksi yönde bkz. Karafakih,, s.67. Asıl dava, yetki sözleşmesiyle kararlaştırılan mahkemede açılmış ise, sadece bu sebebe dayanarak karşı davanın da o mahkemede açılması gerekmez.

¹⁰³ Kuru, *Usul-1*, s.457.

¹⁰⁴ Kuru, *Usul-1*, s.457.

¹⁰⁵ Kuru, *Usul-1*, s.458.

¹⁰⁶ Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s.228'den naklen.

Şubenin varlığından söz edebilmek için, tüm yıl boyunca faaliyet göstermesi aranmaz¹⁰⁷. Ancak, HMK m. 8'e kıyasen bir davanın mahkemede sonuçlanmasına kadar geçecek süre içinde varlık göstermiş olması beklenir¹⁰⁸. ÜSTÜNDAĞ, bir sezon açılmış yerin dahi şube olduğu görüşündedir¹⁰⁹.

Şube, kendi başına işlem yapabilirse de, bu işlemlerinden doğan hak ve borçlar merkeze aittir¹¹⁰. Bu nedenle şubenin işlemlerinden dolayı, genel yetki kuralı (davalının yerleşim yeri) gereğince, merkeze karşı, şubenin bağlı olduğu merkezin bulunduğu yer mahkemesinde dava açılır.

Kanun koyucu bu genel yetki kuralının yanında, seçimlik özel yetki kuralı da ihdas etmiştir. Buna göre, şubenin işlemlerinden dolayı merkeze karşı açılacak davalarda, o şubenin bağlı bulunduğu yer mahkemesi de özel yetkili mahkeme olarak belirlenmiştir¹¹¹. Bu seçimlik yetkinin ihdas edilmesindeki amaç, şube ile iş yapanlara kolaylık sağlamaktır¹¹².

HMK m. 14, 1 hükmü, tüzel kişinin faaliyette ve şubesinin de açık olduğu hallerde uygulanır¹¹³. Örneğin, bir şirket sona erme nedenlerinden biriyle tasfiye haline girdikten ve bu nedenle şube kapandıktan sonra, şubenin işlemlerinden dolayı açılan davalar için, şirketin merkezinin bulunduğu yer mahkemesi (HMK m. 6) yetkili olur. BİLGE/ÖNEN'e göre, tüzel kişinin bulunduğu yer mahkemesinin yetkisi tasfiye sırasında da devam etmelidir. Ancak tasfiye sırasında şubenin bulunduğu yer mahkemesinin yetkisinin artık ortadan kalktığını kabul etmek gerekir¹¹⁴.

¹⁰⁷ Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s.228. Umar, *Şerh*, s.58.

¹⁰⁸ Umar, *Şerh*, s.58.

¹⁰⁹ Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s.228.

¹¹⁰ Kuru, *Usul-1*, s.468.

¹¹¹ HMK m. 14, 1'deki özel yetki kuralı, şubenin bağlı bulunduğu merkeze karşı açılacak davalar için geçerlidir. Buna karşı, şubenin bağlı bulunduğu merkezin açacağı davalar için HMK m. 14 yetkili mahkemeyi belirlemez (Kuru, *Usul-1*, s.469, dn.189). Şubenin tüzel kişiliği bulunmadığından, şubenin bulunduğu yerde açılan davalar da merkeze karşı açılmalıdır. Buna rağmen, bir tüzel kişinin şubesinin bulunduğu yerde açılan davalarda, davalı olarak şubenin gösterilmiş olması, temsilcide yanılma olarak algılanmalıdır ve davacı bu hatayı düzelterek, davanın tüzel kişiye karşı devam etmesini sağlayabilmelidir (Kuru, *Usul-1*, s.472).

¹¹² Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.139. Kuru, *Usul-1*, s.469.

¹¹³ Kuru, *Usul-1*, s.472.

¹¹⁴ Bilge, Önen, s.186.

Mevcut olmayan bir şube, ticaret siciline tescil edilmiş ve böylece şube açılmış gibi bir durum oluşturulmuşsa, aslında mevcut olmayan bir şubenin işlemlerinden dolayı da, HMK m. 14, 1'e göre o yer mahkemesinde dava açılabilir¹¹⁵.

Şubenin bulunduğu yer mahkemesinde, sadece şubenin hukuksal işlemlerinden dolayı değil, haksız fiil veya sebepsiz zenginleşmeye sebep olan hukuki fiillerinden dolayı da dava açılabilir¹¹⁶.

Özel hukuk tüzel kişilerinin, ortaklık veya üyelik ilişkileriyle sınırlı olmak kaydıyla, bir ortağına veya üyesine karşı veya bir ortağın yahut üyenin bu sıfatla diğerlerine karşı açacakları davalar için, ilgili tüzel kişinin merkezinin bulunduğu mahkeme kesin yetkili mahkeme olarak ihdas edilmiştir (HMK m. 14, 2). Diğer hukuk sistemleri incelendiğinde, özel hukuk tüzel kişilerinin, konuya ilişkin açacakları davalarda usul kanunlarında kesin yetki kuralı bir yana, yetki kuralına dahi yer verilmemiştir. Bu kesin yetki kuralı Türk Hukuku'na özgü bir düzenleme şeklinde bulunmaktadır¹¹⁷.

Tüzel kişinin, ortağına veya üyesine karşı açacağı davalarda tüzel kişinin merkezinin bulunduğu yer mahkemesinin kesin yetkili mahkeme olduğu düzenlense de, ortağın veya üyenin tüzel kişiye karşı açacağı davalarda aynı maddede bir yetki kuralı öngörülmemiştir¹¹⁸. Ortağın veya üyenin tüzel kişiye karşı açacağı davalarda genel yetki kuralı gereği, davalının yerleşim yerinde dava açılması gerektiğinden, tüzel kişinin merkezinin bulunduğu yerde dava açılabilir. Ancak, bu davalarda kesin yetkili mahkeme tüzel kişinin merkezinin bulunduğu yer olduğu söylenemez. Hal böyle iken, Yargıtay tam aksi yönde kararlar vermiştir¹¹⁹.

---

¹¹⁵ Kuru, *Usul-1*, s.472.

¹¹⁶ Umar, *Şerh*, s.59. Kuru, *Usul-1*, s.471. Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s.229. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.99.

¹¹⁷ Nur Bolayır, *Medeni Usul Hukukunda Yetki Sözleşmeleri*, 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2009, s.104.

¹¹⁸ Umar, *Şerh*, s.59. Ejder Yılmaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, 2. Baskı, Ankara, Yetkin yayınları, 2013, s.170.

¹¹⁹ Yargıtay 23. H.D. 25.04.2016 T. ve 2016/2359 E. ve 2016/2585 K. (www.kazanci.com).

7. Sigorta Sözleşmelerinden Doğan Davalarda Yetki

Zarar sigortalarından doğan davalar, sigorta, bir taşınmaza veya niteliği gereği bir yerde sabit bulunması gereken yahut şart kılınan taşınıra ilişkin ise, malın bulunduğu yerde dava açılabilir; eğer malın bulunduğu yerde sabit bulunması gerekmeyen veya şart kılınmayan bir taşınıra ilişkin ise, rizikonun gerçekleştiği yerde de dava açılabilir¹²⁰.

Maddede, her türlü sigorta sözleşmelerinden doğan davalar için yetki kuralı öngörülmemiş, sadece zarar sigortası sözleşmesine dayanan davalar için yetki kuralı öngörülmüştür. Ayrıca, hükümet gerekçesinde de yer alan ifadeye göre, madde sadece zarar sigortası sözleşmesinden doğan tazminat davalarını değil, zarar sigortası sözleşmesinden doğan tüm davaları kapsadığı belirtilmiştir. Örneğin, sigorta poliçesinde hasarın tespiti için hakem bilirkişiye başvurulacağı öngörülmüş ise, hakem bilirkişinin vermiş olduğu raporun iptaline ilişkin dava HMK m. 15'e göre yetkili mahkemelerde açılabilir¹²¹.

HMK m. 15, 2'ye göre, can sigortalarında, sigorta ettirenin, sigortalının veya lehdarın lehine veya aleyhine açılacak davalarda onların yerleşim yeri mahkemesi kesin yetkilidir. Kanun koyucu, sigortalıları korumak amacıyla kesin yetki kuralı öngörmüştür¹²². Bu nedenle, bu kesin yetki kuralına aykırı şekilde sigorta sözleşmelerine yetki şartı konulamaz, konulmuş ise de bu yetki şartı hükümsüz kalır¹²³.

Maddenin son fıkrasında belirtildiği üzere, deniz sigortaları bu kesin yetki kuralından müstesnadır. Zira gemiler, mahiyetleri icabı genellikle bir ülkenin sınırlarından farklı bir ülkenin sınırlarına geçebilmektedir, dolayısıyla yetki sözleşmeleri yapmaları halin icabına daha uygun olacaktır¹²⁴.

---

¹²⁰ HMK m. 15, 1. Sigorta edilen taşınır mala karşı tehlikenin gerçekleşmesi, bu tehlikenin şiddeti, sigortalının tehlikeye ne dereceye kadar sebep olduğu, tehlikeyi engellemek isteyip istemediği, zararın miktarı gibi mevzular, rizikonun gerçekleştiği yerde daha kolay, daha güvenli bir şekilde tespit edileceğinden, rizikonun gerçekleştiği yer mahkemesi de özel yetkili mahkeme olarak belirlenmiştir (Belgesay, *Şerh*, s.56).

¹²¹ Kuru, *Usul-1*, s.474.

¹²² Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.140. Postacıoğlu, *Usul*, s.166. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.99.

¹²³ Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.140. Postacıoğlu, *Usul*, s.167.

¹²⁴ Postacıoğlu, *Usul* s.167. Bilge, Önen, s.198.

8. Haksız Fiilden Doğan Davalarda Yetki

HMK m. 16'ya göre, haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir. Böylelikle kanun koyucu, haksız fiilden doğan davalarda dört tane seçimlik yetkili mahkeme belirlemiştir. Dolayısıyla davacı seçim hakkını kullanarak, bu belirtilen mahkemelerden birinde dava açabilecektir. HMK m. 16'da belirtilen mahkemelerin yetkisi kamu düzenine ilişkin değildir.

Haksız fiilin işlendiği yer, ANSAY'a göre, "*fiilin önemli unsurlarından birinin vuku bulunduğu yerdir, yani gerek haksız fiilin yapıldığı ve gerek neticenin tahakkuk ettiği yerde dava açılabilir; mesela matbuat vasıtasıyla haksız fiillerde olduğu gibi. Bu halde gazete nerede yayımlanmış ve dağıtılmış ise, onlar da fiilin vuku bulunduğu yer olmak lazım gelir.*"¹²⁵. Artık HMK'da haksız fiilin işlendiği yer mahkemesinin yanında, zararın meydana geldiği yer mahkemesi de yetkili mahkeme olarak kabul edilmiştir. Zararın meydana geldiği yerde de dava açabilmek seçeneği, aynı zamanda zarar görenin yerleşim yerinde de dava açabilme imkanı olarak karşımıza çıkar¹²⁶.

Diğer seçimlik yetkili mahkeme olarak kabul edilen yer de, zararın meydana gelme ihtimalinin bulunduğu yer mahkemesidir. Gerekçede belirtildiği üzere, yabancı hukuk sistemlerindeki gelişmeler dikkate alınarak, muhtemel zarar yeri mahkemesi, henüz bir zarar meydana gelmeden zararı önleme amacı ile açılacak davalar için yetkili mahkeme olarak belirtilmiştir. Aynı zamanda, zararın meydana gelme ihtimalinin bulunduğu yer mahkemesi, Türkiye dışında işlenmiş haksız fiiller için de önem arz etmektedir.

Özellikle belirtilmelidir ki, HUMK'da yer almayan zarar görenin yerleşim yerinin de yetkili mahkemelerden biri haline gelmesi önemli bir yeniliktir. Zarar gören, somut olarak doğmuş zarar üzerine kendi yerleşim yeri mahkemesinde dava açabileceği gibi, henüz somut şekilde zarar meydana gelmemesine rağmen, zararın meydana gelme ihtimalinin bulunduğu durumlarda da kendi yerleşim yeri mahkemesine başvurabilecektir.

---

¹²⁵ Ansay, s.92.

¹²⁶ Umar, *Şerh*, s.61.

Haksız fiilden doğan davalarda yetki kuralı, zarar verene açılacak davalarda uygulanacağı gibi aynı zamanda zarar veren dışındaki kimselere karşı açılacak davalarda da uygulanabilir¹²⁷. Örneğin, zarar vereni istihdam edene karşı açılacak davalarda HMK m. 16 uygulama alanı bulur. Hatta haksız fiilden dolayı zararı ödemiş bulunan kimsenin, zarar verene karşı açacağı rücu davasında da madde uygulama alanı bulur¹²⁸.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, bir kararında, haksız fiili işleyen öldükten sonra, zarar görenin onun mirasçılara karşı açacağı tazminat davasını adi bir alacak davası olarak nitelendirmiş ve davanın mirasçılardan yerleşim yeri mahkemesinde açılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır¹²⁹. Ancak, KURU'ya göre, haksız fiili işleyen mirasçılara karşı açılacak olan dava da, haksız fiilden doğan bir dava olduğu için yetkili mahkemeler m. 16'ya göre belirlenmelidir¹³⁰.

---

¹²⁷ Umar, *Şerh*, s.63. Ansay, s.92.

¹²⁸ Kuru, *Usul-1*, s.485. Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s.227. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.100.

¹²⁹ HGK 9.3.1938 T. ve 4 E. ve 107/28 K. (Kuru, *Usul-1*, s.485). Karafakih, Yargıtay kararı örneği vererek, haksız fiil faili öldükten sonra, mirasçılara karşı açılacak davaların mirasçının yerleşim yerinde açılması gerektiğini belirtmiştir (Karafakih, s.63).

¹³⁰ Kuru, *Usul-1*, s.485.

II. YETKİ SÖZLEŞMESİ

A. TANIMI

Tacir veya kamu tüzel kişilerinin, belli bir uyumsuzluk için, yetkinin kesin olmadığı durumlarda, yetkisiz olan bir mahkemeyi yetkili hale getirmek için yaptıkları sözleşmeye yetki sözleşmesi denir¹³¹.

Yetki sözleşmesinin konusu, bir hukuki ilişkiye dair olmalıdır¹³². Hukuki bir vasa sahip olmayan kişisel ilişkiler yetki sözleşmesinin konusu olamaz¹³³.

Yetki sözleşmesi, usul hukukuna ilişkin bir sözleşme olup, etkisini de usul hukuku alanında göstermektedir¹³⁴. Yetki sözleşmesi, şartları bakımından öncelikle HMK'daki hükümlere, HMK'da hüküm bulunmayan hallerde ise, TBK hükümlerine tabidir¹³⁵.

Öğretide, mahkemelerin yetkisine ilişkin yetki sözleşmesinin icra dairesinin yetkisini de kapsayıp kapsamadığı tartışmalıdır. Yargıtay genellikle, mahkemelerin yetkisine ilişkin bu kayıtların icra dairesinin yetkisine etki edeceği yönünde kararlar vermiştir. Ancak, hakim

¹³¹ Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s.31.

¹³² Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s.31.

¹³³ Hüseyin Anaral, "Yetki Sözleşmesi", *Adalet Dergisi*, 1-2. Sayı, 68 1977 Ocak-Şubat-Mart-Nisan, 1977, s. 121.

¹³⁴ Kuru, *Usul-1*, s.555. Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s. 152. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.106. Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s. 11. Aşık, s. 20-21. Derya Belgin Güneş, "Yetki Sözleşmeleri", *İstanbul Barosu Dergisi*, 86. Cilt, 5. Sayı, Eylül-Ekim 2012, s. 199. Anaral, s. 120. Pekcanitez, Atalay, Özkes, *Usul*, s. 177. Tanrıver, s. 241. Aksi görüşte bkz. ÜSTÜNDAĞ ve POSTACIOĞLU, yetki sözleşmesinin borçlar hukukuna ilişkin bir sözleşme olduğu kanaatinde olup; ancak sözleşmenin irade sakatlığı nedeniyle geçersiz olduğunu davalının ilk itiraz olarak ileri sürmesi gerektiğini de belirtmişlerdir (Üstündağ, *Salahiyet Anlaşmaları*, s. 16. Postacioğlu, *Usul*, s. 160).

Bir sözleşme, usul kanununda düzenlenmiş ise, usul sözleşmesi olarak nitelendirilemez, ancak usul sözleşmesi olduğuna karine olabilir. Bir sözleşme usul hukukunda etki oluşturmayı amaçlıyorsa, usul sözleşmesi olarak nitelendirilebilir (Metin Tuluay, *Delil Anlaşmaları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi-İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), y.y., İstanbul, t.y. s12). Yetki sözleşmeleri de, dava dışında yapılmış olsalar bile, etkisini sadece dava içinde gösterdiğinden, usul hukukuna ilişkin bir işlemdir. Ayrıca sözleşmenin şartları usul hukuku alanında düzenlenmiş ve taraflar belirtildiği gibi dava dışında kanunen yetkisiz bir mahkemeyi yetkilendirmek suretiyle, yargılama sürecine direkt bir tesirde bulduklarından usul hukukuna ilişkin bir işlem olduğu apaçıktır (Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s.11).

¹³⁵ Kuru, *Usul-1*, s.555. Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.152. Türk Hukuku'nda yetki sözleşmesinin niteliği tartışmalı olmakla birlikte, genel kabul gören görüş, yetki sözleşmelerinin usul hukuku teorisi olduğu yönündedir (Daha fazla bilgi için bkz.; Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s.42-45). Usul hukuku teorisine göre, öncelikle yetki sözleşmesi usul hukuku hükümlerinin öngördüğü şartlara kesinlikle uygun olmalı; ancak, usul hükümlerinin yetersiz kaldığı hallerde, yetki sözleşmesine borçlar hukuku hükümleri uygulanmalıdır. Yani, sözleşmenin kuruluşu, geçersizliği, hükümsüzlüğü gibi konularda, borçlar hukuku hükümleri dikkate alınmalıdır.

görüŖe göre, hukuk mahkemelerinin yetkisini tesis eden yetki sözleşmesinin icra dairesinin yetkisini kapsamadığı savunulmaktadır¹³⁶. Bunun gibi, sadece icra dairelerinin yetkisini belirleyen yetki sözleşmesi, açıkça belirtilmediği sürece o uyuşmazlık için yetkili mahkemeyi belirlemez¹³⁷.

---

¹³⁶ Kuru, *Usul-1*, s.565. Baki Kuru, Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013, s. 117, dn. 4. Kuru, “İflas Takibi ve Davasında Yetki Kaideleri”, *İmran Öktem’e Armağan*, Ankara, Sevinç Matbaası, 1970, s.514. Belgin Güneş, s. 210. Evren Klıçoğlu, *İcra Sözleşmeleri*, İstanbul, Arıkan Yayınları, 2005, s. 158. Aksi görüşte bkz. Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan, Muhammet Özeker, *İcra ve İflas Hukuku*, 11. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013, s. 176.

¹³⁷ Kuru, *Usul-1*, s.565.

B. KURULUŞU

Yetki sözleşmesinin maddi hukuk sözleşmesinden ayrı veya maddi hukuk sözleşmesinin içinde bir yetki şartı olarak yapılmasıyla ilgili HMK'da bir ayırım yapılmamıştır. Yetki sözleşmesi iki şekilde yapılabilir. Maddi hukuk sözleşmesinden bağımsız ayrı bir sözleşme şeklinde yapılabileceği gibi maddi hukuk sözleşmesinin içinde bir hüküm şeklinde yetki şartı konularak da yapılabilir.

1. Bağımsız Bir Sözleşme Şeklinde Yapılması

Tacir veya kamu tüzel kişilerinin, sadece yetkili mahkemeyi belirlemek için yaptıkları ayrı sözleşmeye dar anlamda yetki sözleşmesi denir¹³⁸. Böylelikle, tacir veya kamu tüzel kişilerinin, aralarındaki uyuşmazlık hakkında belli bir yer mahkemesini yetkili kılmak amacıyla yaptıkları sözleşme ile kendi aralarındaki ilişkiyi düzenleyen maddi hukuk sözleşmeleri birbirinden farklıdır¹³⁹.

Uyuşmazlıktan önce veya sonra yetki sözleşmesi yapılamayacak emredici durumların dışında ve uyuşmazlıktan önce yetki sözleşmesi yapılamayacak sözünün geçtiği kısmi emredici durumların dışında, kamu tüzel kişisi veya tacirlerin yetki sözleşmesi yapabilmeleri mümkündür. Ayrıca, kamu tüzel kişileri veya tacirler henüz bir maddi hukuk sözleşmesi yapmadan, yetki sözleşmesiyle daha sonra doğacak bir uyuşmazlığın çözümünde yetkisiz mahkemeyi yetkili kılabilirler¹⁴⁰.

2. Yetki Şartı Şeklinde Yapılması

Yetki sözleşmesi, aynı zamanda tacir veya kamu tüzel kişilerinin yapmış oldukları maddi hukuk sözleşmesine, yetkili mahkemeyi belirleyen bir hüküm koymaları şeklinde de gerçekleşebilir. Bu şekilde yetki sözleşmesi yapılması durumuna da yetki şartı denir¹⁴¹. Böylelikle, yetki sözleşmesine ilişkin hükmün maddi hukuk sözleşmesi içerisinde yer aldığından, ayrı olarak imzalanmasına gerek yoktur¹⁴². Maddi hukuk sözleşmesi içinde

¹³⁸ Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.153. Umar, *Şerh*, s.71. Kuru, *Usul-1*, s.556.

¹³⁹ Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s.51.

¹⁴⁰ Bolayır, *Yetki sözleşmeleri*, s.52'den naklen.

¹⁴¹ Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.153. Umar, *Şerh*, s.71. Önen, s.41. Kuru, *Usul-1*, s.556.

¹⁴² Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s.52.

yetki şartı şeklinde yapılan yetki sözleşmesi, taraflar arasındaki uyumsuzluğun doğumundan önce yapılmış bir yetki sözleşmesi olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁴³.

Yetki şartı biçiminde yetki sözleşmesi yapılması halinde, maddi hukuk sözleşmesinin geçersizliğinin yetki şartını da geçersiz sayıp saymayacağı Fransız ve İsviçre Hukuku'nda tartışmalıdır¹⁴⁴.

Türk Hukuku'nda öğretilde hakim görüş, maddi hukuk sözleşmesinde yetki şartı biçiminde yer alan yetki sözleşmesinin, maddi hukuk sözleşmesinden bağımsız olduğu yönündedir¹⁴⁵.

Maddi hukuk sözleşmesi ile bu sözleşmenin bir şartı şeklinde kurulan yetki sözleşmesinin birbirinden bağımsız olduğunu savunan KESKİN, bonolardaki yetki kayıtlarını da bu duruma örnek vermektedir¹⁴⁶. BOLAYIR'a göre de, usul hukuku sözleşmesi olan yetki şartı şeklinde yapılmış yetki sözleşmesi ile maddi hukuk sözleşmesi arasında bir bağlantı bulunmamaktadır; böylece bu sözleşmeler, tabii oldukları geçerlilik şartları bakımından ayrı ayrı değerlendirilmek durumundadır¹⁴⁷. Maddi hukuk sözleşmesinin tarafların hukuki işlem ehliyeti bulunmadığı için ya da hukuki işlemin konusunun emredici hukuk kurallarına, kamu düzenine, genel ahlaka, kişilik haklarına aykırı veya imkansız olmasından dolayı geçersiz olması halinde, yetki şartı da kendiliğinden geçersiz sayılmalıdır; ancak tarafın, malın esaslı niteliklerinde yanılıp hataya düşmesinde olduğu gibi, sadece maddi hukuk sözleşmesinin varlığını etkileyen bir hatanın olması durumunda, yetki şartı geçerliliğini koruyacaktır. Aynı şekilde, yetki şartının HMK'daki

¹⁴³ Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s.52-53. Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s.212.

¹⁴⁴ Daha geniş bilgi için bkz. Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s. 57-58.

¹⁴⁵ Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s.57. Yargıtay da bu durumu şu şekilde ifade etmektedir. “Somut olayda takip dayanağı senette taraflarca yetkili mahkemenin (İcra dairesi) Ödemiş Mahkemeleri olduğunun kararlaştırıldığı görülmektedir. Senette öngörülen “alacağın” zamanaşımına uğrayıp uğramadığı olgusu yetkili yerin saptanmasına engel teşkil etmez. Zamanaşımı definin ileri sürülmesi halinde yetkili mahkemede bu iddianın tartışılıp değerlendirilmesi ayrı bir hukuki mesele olup, senette yer alan yetki sözleşmesini geçersiz kılmaz. Bu durumda borçlunun yetki itirazı yerinde olmayıp kaldırılması gerekir.” (Yargıtay 12. H.D. 16.3.2006 T. ve 2006/1884 E. ve 2006/5474 K.) (www.kazanci.com).

¹⁴⁶ Kadri Keskin, “Yetki Anlaşmaları”, *Adalet Dergisi*, 1. Sayı, 64 1973 Ocak, 1973, s. 310.

¹⁴⁷ Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s.58.

şartlara uygun yapılmaması sonucu geçersiz sayılması halinde, maddi hukuk sözleşmesi yetki şartı olmadan geçerli kalmaya devam edecektir¹⁴⁸.

---

¹⁴⁸ Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s.59.

C. GEÇERLİLİK ŞARTLARI

1. Yetki Sözleşmesi Yapabilecek Kişiler

HMK yürürlüğe girmeden önce, bütün gerçek ve tüzel kişiler yetki sözleşmesi yapabilme hakkını haizdi. Bu durum, taraflar arasındaki güç dengesizliğinden dolayı, taraflardan birinin “genel işlem şartları” adı altında yetki şartını da içeren bir sözleşmeyi onaylama mecburiyeti altında kalmasına sebep olabiliyordu. Ancak, HMK ile birlikte, yetki sözleşmesi yapabilecek kişiler sınırlandırılmıştır. Buna göre, kamu tüzel kişileri veya tacirler, aralarındaki uyuşmazlıkların çözümünde yetki sözleşmesi yapabileceklerdir¹⁴⁹. Aksi takdirde HMK m. 17’ye göre, yetki sözleşmesi geçersiz sayılacaktır.

Tacir veya kamu tüzel kişileri dışındaki diğer kişilerin, tacir ve kamu tüzel kişilerine göre hukuken zayıf konumda olmalarından dolayı korunmaları gerekmektedir. Bu durum maddenin hükümet gerekçesinde de şöyle belirtilmiştir; “...*Tacirlerle kamu tüzel kişilerinin kendi aralarında yapmış oldukları işlemlerde belirtildiği gibi daha zayıf bir taraf yoktur. Tacirler veya kamu tüzel kişileri dışındaki diğer kişiler, özellikle tacir olmayan gerçek kişi tüketiciler, tacirler veya kamu tüzel kişilerine karşı hukuken daha zayıf durumdadır. O nedenle, bu kimselerin daha güçlü olanlara karşı korunmaları gereklidir. Bu amaçla, tacirler veya kamu tüzel kişileri ile bu nitelikte olmayan kimseler arasındaki yetki sözleşmesine, örneğin bir gerçek kişi tüketici ile bir tacirin yetki sözleşmesi yapmalarına, engel olunmak istemiştir. Buna göre, tacirler veya kamu tüzel kişileri ile bu nitelikte olmayan kimseler yetki sözleşmesi yapamayacaklardır. Ayrıca, bu kapsamda belirtmek*

---

¹⁴⁹ Belirtmek gerekir ki, yetki sözleşmeleri yapabilecek kişiler bakımından getirilen bu sınırlama, yabancı mahkemelerin yetkili kılınmasına ilişkin yetki sözleşmeleri hakkında MÖHUK m. 31’de yer almamıştır. Buna göre, tacir olmayan gerçek kişi Türk mahkemelerinin yetkisi hakkında yetki sözleşmesi yapamazken, yabancı bir mahkemenin yetkisi hakkında yetki sözleşmesi yapabilecektir. Bu durum daha sakıncalı gözükmemektedir. Anayasa’daki eşitlik ilkesine aykırı hale gelmiş olan MÖHUK m. 31 değiştirilinceye kadar, HMK m. 17 hükmünün milletlerarası yetki sözleşmelerinde de kıyasen uygulanması gerekir (Ali Cem Budak, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Yetki Sözleşmesi”, *Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Dergisi*, Legal Yayınevi, 8. Cilt, 22. Sayı, 2012/1, s. 4. Özlem Canbeldek, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Kanunu Işığında Yetki Sözleşmesi”, *Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Dergisi*, Legal yayınevi, 8. Cilt, 22. Sayı, 2012/2, s. 224).

Yetki sözleşmesi yapabilecek kişiler bakımından tacir ve kamu tüzel kişisi terimleri daha ayrıntılı bilgi için bkz. Belgin Güneş, s. 203-204. Ozan Can, “Yetki Sözleşmesinin Tarafı Olarak Tacir”, *Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 28. Cilt, 3. Sayı, 2012, s. 247 vd.

gerekir ki, tacirler veya kamu tüzel kişileri dışındaki kimselerin, kendi aralarında yetki sözleşmesi yapmaları da kabul edilmemiştir.”¹⁵⁰.

Tartışılması gereken husus, HMK yürürlüğe girmeden önce, tacir veya kamu tüzel kişisi dışındakiler tarafından yapılmış olan yetki sözleşmelerinin geçerli sayılıp sayılmayacağı meselesidir. HMK, yetki sözleşmelerini sadece kamu tüzel kişileri veya tacirlerin yapabileceği ilkesini getirdiğinden, öğretideki bir görüşe göre, HUMK döneminde kamu tüzel kişisi veya tacir dışındakiler tarafından yapılmış sözleşmeler geçersiz sayılacaktır¹⁵¹.

Ancak, öğretide aksi yöndeki görüş de, HUMK döneminde tacir veya kamu tüzel kişisi dışındakiler tarafından yapılan yetki sözleşmelerinin HMK döneminde de geçerliliklerini koruyabileceğini ifade etmiştir¹⁵².

Yetki sözleşmeleri usul hukuku sözleşmeleri olduğundan yapılması ve geçerlilik şartları da usul hukukuna tabi olup; usul hukukunda boşluk bulunan durumlarda kıyasen maddi hukuka tabi oldukları belirtilmiştir ki, HMK m. 448’de usul hukuku hükümlerinin tamamlanmış işlemleri etkilememek kaydıyla derhal uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Yetki sözleşmelerinin tamamlanma anı, davanın açılma anı olarak karşımıza çıkar¹⁵³. Bu nedenle HUMK döneminde yapılan yetki sözleşmeleri, HMK hükümlerine uygun olarak yapılmamışsa, geçerli olmayacaktır. Kanaatimizce de sonuç olarak HUMK döneminde tacir veya kamu tüzel kişisi dışındakiler tarafından yapılan yetki sözleşmeleri geçerli olmayacaktır.

Yetki sözleşmesi, uyuşmazlığın tarafı olan tacir ve kamu tüzel kişilerinin yanı sıra külli ve cüzi haleflerini de bağlamaktadır¹⁵⁴. Ancak külli ve cüzi haleflerin sözleşmeyle bağlı

¹⁵⁰ HMK m. 22’nin hükümet gerekçesinden.

¹⁵¹ Umar, *Şerh*, s.68. Pekcanitez, Atalay, Özkes, *Usul*, s.179. Yılmaz, s. 205-206. Nur Bolayır, “Yeni HMK’ya Göre Yetki Sözleşmeleri”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 85. Cilt, 5. Sayı, Eylül-Ekim 2011, s. 146. Aşık, s. 45. Can, s. 259.

¹⁵² Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s. 156. Budak, s. 16. Taylan Özgür Kiraz, *6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri İle Getirilen Yenilikler*, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınları, 2012, s. 9. Baki Kuru, Ali Cem Budak, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Getirdiği Başlıca Yenilikler”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 85. Cilt, 5. Sayı, Eylül-Ekim 2011, s. 6.

¹⁵³ Sema Taşpınar Ayvaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Zaman Bakımından Uygulanması*, Ankara, yetkin Yayınları, 2013, s. 232.

¹⁵⁴ Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s. 156. Tanrıver, s.250. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.108. Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s. 73. Anaral, s. 134. Saim Üstündağ, “Medeni Usul Hukuku’nda Salahiyet Anlaşmaları”, *Makaleler, İctihat tahlilleri, Çeviriler*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010, s. 37.

olmalarını HMK'daki yetki sözleşmesinin geçerlilik şartlarına göre değerlendirmek gerekir. Kanun koyucunun amacı yetki sözleşmesini yapan kişilerin kapsamını dar tutmak olduğundan sadece kamu tüzel kişisi veya tacirlerin yetki sözleşmesi yapmalarına izin vermiştir. Buna göre, külli ve cüzi haleflerin yetki sözleşmesiyle bağlı tutulabilmesi için, haleflerin de kamu tüzel kişisi veya tacir olmaları gereklidir¹⁵⁵. Böyle bir yaklaşım, kanaatimizce kanunun amacına daha uygun düşmektedir. Ancak bir diğer görüşe göre, yetki sözleşmesini yapanların yetki sözleşmesiyle sadece tarafları bağlı tutma gibi bir iradesi söz konusu değilse, yetki sözleşmesi külli ve cüzi halefleri için de geçerli olacaktır¹⁵⁶.

Yetki sözleşmesi, sözleşmeye taraf olmayan dava arkadaşlarını kapsamayacaktır¹⁵⁷. Yetki sözleşmesi yapan ve aralarında mecburi dava arkadaşlığı olan davalılardan sadece birinin tacir veya kamu tüzel kişisi olduğu hallerde, yetki sözleşmesinin her iki dava arkadaşı bakımından geçersiz olduğunu kabul etmek gerekir¹⁵⁸. Çünkü yetki sözleşmesinde gösterilen mahkemede dava açıldığında tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan davalı; kanunen yetkili mahkemede dava açıldığında ise tacir veya kamu tüzel kişisi yetki itirazında bulunabilecektir. Bu durumda, davacının davasını açacak mahkeme bulamaması gibi bir sonuçla karşılaşılır¹⁵⁹. Davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı söz konusu olduğunda ve davalılardan sadece birisi tacir veya kamu tüzel kişisi ise, yetki sözleşmesi tacir veya kamu tüzel kişisi olan davalı için geçerli diğer davalı için geçersiz olacaktır¹⁶⁰. Böyle bir durumda ise, davalar ayrı ayrı açıldıktan sonra birleştirme talep edilebilecektir.

Yetki sözleşmesi, sözleşmeye taraf olmayan kefilleri de bağlamayacaktır¹⁶¹. Ancak kefil, alacaklıya ödediği miktar için asıl borçluya karşı açacağı rücu davasını, alacaklının

---

¹⁵⁵ Bolayır, s. 134. Belgin Güneş, s. 217. Karşılı da, yetki sözleşmelerinin külli ve cüzi haleflerinin tacir veya kamu tüzel kişisi olmaması durumunda bağlamaması gerektiği üzerinde durmuş, ancak uygulamada sorunlar yaratacağını dile getirmiştir (Karşılı, *Muhakeme*, s. 281).

¹⁵⁶ Aşık, s. 43.

¹⁵⁷ Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s. 75.

¹⁵⁸ Budak, s. 20. Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s. 74. Ömer Ulukapı, *Medeni Usul Hukukunda Dava Arkadaşlığı*, (Yayımlanmış Doktora Tezi- Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), y.y., Ankara, 1990, s. 145. Bolayır, s. 134. Karşılı, *Muhakeme*, s. 282. Tanrıver, s. 244.

¹⁵⁹ Budak, s. 20.

¹⁶⁰ Budak, s. 20. Pekcanitez, Atalay, Özkes, *Usul*, s. 326. Tanrıver, s. 244.

¹⁶¹ Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s. 75. Üstündağ, *Salahiyet Anlaşmaları*, s. 37. Pekcanitez, Atalay, Özkes, *Usul*, s. 181. Karşılı, *Muhakeme*, s. 282.

haklarına halef olduğundan asıl borçlu ile alacaklı arasında yapılmış olan yetki sözleşmesinde yetkili kılınan mahkemede dava açabilir¹⁶².

2. Yetki Sözleşmesinin Şekli

Yetki sözleşmesi yazılı şekle tabidir (HMK m. 18, 2)¹⁶³. Bu resmi yazılı şekil olmayıp adi yazılı şekildir¹⁶⁴. Yukarıda bahsedildiği gibi yetki sözleşmesi ayrı bir maddi hukuk sözleşmesi şeklinde yapılabileceği gibi maddi hukuk sözleşmesinin içinde yer alan bir yetki şartı şeklinde de yapılabilir. Yetki sözleşmesinin içinde yer aldığı maddi hukuk sözleşmesi için bir şekil aranmasa bile, kanun yetki sözleşmeleri açısından yazılı şekil aradığından, yetki sözleşmesinin yazılı şekilde kurulması gerekir. Yetki sözleşmesinin içinde yer aldığı maddi hukuk sözleşmesi için resmi yazılı şekil aranması halinde, yetki sözleşmesinin de resmi yazılı şekilde yapılması gerekmez¹⁶⁵.

Kanunun, yazılı şekil şartını öngörmüş olmasının sebebi, uyuşmazlığın kanunen yetkili mahkemeden başka bir mahkemede görülmesi noktasında anlaşılan tarafların, bu kadar önemli bir sözleşme yaparken dikkatli olmalarını ve yaptıkları sözleşmenin kendileri için çok fazla önem taşıdığını kavrayabilmelerini sağlamaktır¹⁶⁶.

Belirtildiği gibi yazılı şekil şartı, yetki sözleşmesinin geçerlilik şartıdır. Ancak, taraflar arasında yazılı şekilde yapılmış bir yetki sözleşmesi olmasa bile, HMK m. 19'a göre davalı süresi içinde yetki itirazında bulunmaz ise davanın açıldığı mahkeme yetkili hale gelecektir.

¹⁶² Kuru, *Usul-1*, s. 574. Ansay, s. 104. Anaral, s. 134. Üstündağ, *Salahiyet Anlaşmaları*, s. 38.

¹⁶³ Öğretide, genel kabul gören görüşe göre, yazılı şekil şartı yetki sözleşmesinin geçerlilik şartıdır. Ancak, azınlıkta kalan görüş, yazılı şekil şartının sözleşmenin geçerlilik şartı olmayıp, ispat şartı olduğunu, davanın yetkisiz mahkemede açılmasıyla davalının yetki itirazında bulunabileceğini ve o takdirde yetki sözleşmesini ispat etmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir (Bilge, Önen, s.202. Ansay, s.99). Ancak, kanunun lafzına göre yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için yazılı şekilde yapılması gerekmektedir.

¹⁶⁴ TBK m. 14; (1) *Yazılı şekilde yapılması öngörülen sözleşmelerde borç altına girenlerin imzalarının bulunması zorunludur.*

(2) *Kanunda aksi öngörülmedikçe, imzalı bir mektup, asılları borç altına girenlerce imzalanmış telgraf, teyit edilmiş olmaları kaydıyla faks veya buna benzer iletişim araçları ya da güvenli elektronik imza ile gönderilip saklanabilen metinler de yazılı şekil yerine geçer.*

Adi yazılı şekil, sözleşmeyi oluşturan irade beyanlarının veya beyanlardan birinin yazılı bir metin içinde açıklanması ve ardından beyanda bulunan tarafından imzalamasıdır (Oğuzman, Öz, s.141). Adi yazılı şekilde sözleşmenin geçerliliğine resmîyet verecek bir kişiye veya makama ihtiyaç yoktur (Kılıçoğlu, s.115).

¹⁶⁵ Postacıoğlu, *Usul*, s.160. Kuru, *Usul-1*, s.558. Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s. 154. Tanrıver, s. 246.

¹⁶⁶ Postacıoğlu, *Usul*, s.160. Berkin, s.82. Bolayır, s. 138. Aşık, s. 30.

Mahkemenin bu şekilde yetkili hale gelmesi, öğretideki hakim görüşe göre zımnî yetki sözleşmesi anlamına gelmektedir¹⁶⁷. Ancak ÜSTÜNDAĞ, yetkisiz mahkemede açılan davada, davalının hiçbir davranışta bulunmadan mahkemenin yetkisini kabul etmiş sayılmasını kabul etmemektedir¹⁶⁸. Bu yüzden duruşmalara katılmayan davalı, mahkemenin yetkisizliğini ileri süremediği durumlarda mahkeme, yetkisizliğini resen incelemelidir¹⁶⁹. Bir diğer görüş ise, açık hüküm gereğince yetki sözleşmesinin mutlaka yazılı şekilde yapılması gerektiğinden hareketle, zımnî şekilde yetki sözleşmesinin kurulamayacağını savunmaktadır¹⁷⁰. Zımnî yetki sözleşmesi yapılmasında tarafların tacir veya kamu tüzel kişisi olma zorunluluğu da bulunmamaktadır¹⁷¹.

Kanaatimizce, kesin yetki kuralının olmadığı durumlarda davalının süresinde itiraz etmemesi üzerine taraflar arasında zımnî bir yetki sözleşmesi yapılmış gibi gözükse de, yetki sözleşmesini sadece tacir veya kamu tüzel kişileri yapabileceğinden ve yazılı şekil şartından dolayı, davalının itirazda bulunmaması ile zımnî bir yetki sözleşmesi kurulamaz. Ancak davalının itirazda bulunmaması sebebiyle, kanun hükmü uyarınca yetkisiz mahkeme kendiliğinden yetkili hale gelir.

Öğretide, yetki sözleşmesinin her iki tarafa da borç yükleyen sözleşme niteliği taşıdığını savunanlar mevcuttur. Bu görüşe göre, taraflar birbirine karşı, kanunen yetkisiz olmakla birlikte, yetki sözleşmesiyle yetkilendirilmiş olan mahkemede davanın açılması konusunda taahhütte bulunmuşlardır. Bu durumda, iki taraf da borç altına girmiş olduklarından, TBK m. 14, 1 uyarınca tarafların her ikisinin de imzasının bulunması zorunludur¹⁷². Diğer görüşe göre, yetki sözleşmesi tek tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Bu yüzden yetki sözleşmesinde yalnızca borçlunun imzasının bulunması yeterli olacaktır; alacaklının imzası bulunmasa bile, yetki sözleşmesi geçerli olarak kurulmuş sayılacaktır¹⁷³. BOLAYIR'a göre, yetki sözleşmesi, borç doğuran bir sözleşme olmadığından, bu yüzden tek tarafa veya iki

¹⁶⁷ Necip Bilge, *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri*, 2. Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası, 1967, s. 187. Karafakih, s. 47. Berkin, s. 333. Bilge, Önen, s. 202. Ersoy, s. 101. Belgesay, *Şerh*, s. 63. Kuru, *Usul*, s. 559. Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s. 144. Canbeldek, s. 219. Keskin, s. 316. Pekcanitez, Atalay, Özkes, *Usul*, s. 183. Karşlı, *Muhakeme*, s. 276.

¹⁶⁸ Üstündağ, *Salahiyet* Anlaşmaları, s. 28. Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s. 216.

¹⁶⁹ Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s. 217.

¹⁷⁰ Üstündağ, *Salahiyet* Anlaşmaları, s. 27. Aşık, s. 31. Tanrıver, s. 242.

¹⁷¹ Umar, *Şerh*, s. 73. Canbeldek, s. 219. Bolayır, s. 139. Belgin Güneş, s. 206.

¹⁷² Kuru, *Usul-1*, s.559.

¹⁷³ Olgaç, s.151. Keskin, s.309.

tarafa borç yükleyen bir sözleşme niteliğinde de değildir. Davacı tarafından, sözleşmede belirtilen mahkemede dava açılmadığı takdirde, davalının, yetki sözleşmesiyle belirlenen mahkemede davacıyı dava açmaya zorlaması veya davacıdan tazminat talep etmesi mümkün olmamakla birlikte, elindeki tek imkan yetki itirazında bulunmaktır. Bu yüzden yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için, sözleşmeyi oluşturan irade beyanlarının yazılı bir metinde yer alması ve taraflardan biri tarafından imzalanmasıyla birlikte, diğer tarafın herhangi bir itirazda bulunmaması yeterli olmaktadır¹⁷⁴.

Yukarıda belirtilen tartışma sebebiyle, bonolarda bulunan yetki şartının geçerli olup olmaması konusunda da görüş ayrılığı mevcuttur. Öğretide hakim görüş ve Yargıtay bonoya konmuş bir yetki şartını geçerli kabul etmektedir¹⁷⁵. Buna karşılık, ciro etme sebebiyle, ilk alacaklının imzası bulunan bonolar haricindekilerin, sadece borçlunun imzası olduğu için, yazılı şekil şartını sağlamadığından bonodaki yetki şartının geçersiz olduğu görüşünü savunanlar da mevcuttur¹⁷⁶.

Genel işlem şartları içinde yer alan yetkili mahkemeyi belirlemeye yönelik kayıtlar, yani genel işlem şartları içinde yer alan yetki şartı hükümleri dürüstlük ilkesine aykırı sonuçlar doğuruyorsa, geçersiz sayılmalıdır¹⁷⁷. TBK hükümlerine göre, “*Karşı tarafın menfaatine aykırı genel işlem koşullarının sözleşmenin kapsamına girmesi, sözleşmenin yapılması sırasında düzenleyenin karşı tarafa, bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi verip, bunların içeriğini öğrenme imkanı sağlamasına ve karşı tarafın da bu koşulları kabul etmesine bağlıdır. Aksi takdirde, genel işlem koşulları yazılmamış sayılır.*” (TBK m. 21, 1). İsbetli olarak, genel işlem şartları içinde yer alan yetki şartlarının dikkatten kaçmaması için daha büyük ve koyu harflerle yazılması ve ayrıca imza altına alınması gerekecektir.

¹⁷⁴ Bu açıklamalar, yetki sözleşmesinin bağımsız bir şekilde yapılması için geçerli olmaktadır. Yetki sözleşmesi, maddi hukuk sözleşmesi içinde yer alan bir yetki şartında gerçekleşmiş olsa, maddi hukuk sözleşmesinin tek tarafa borç yükleyen bir sözleşme olması halinde borçlu tarafından imzalanmasıyla, iki tarafa borç yükleyen sözleşme olması halinde iki tarafça imzalanması halinde, geçerli olacaktır (Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s.136).

¹⁷⁵ Hukuk Genel Kurulu'nun bu konuya ilişkin kararı şöyledir. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.106. Yargıtay HGK 27.9.1972 T. ve 709 E. ve 749 K. (www.kazanci.com).

¹⁷⁶ Kuru, *Usul-1*, s.561.

¹⁷⁷ Budak, s. 21. Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s. 136. Kuru, *Usul-1*, s. 559. Bolayır, s. 133.

Ayrıca genel işlem şartları içindeki yetki şartının geçerli olabilmesi tarafların tacir veya kamu tüzel kişisi olmalarına bağlıdır¹⁷⁸.

3. Yetki Sözleşmesinin İçeriğine İlişkin Şartlar

a. Yetki Sözleşmesinin Yapılabileceği Haller

Kamu tüzel kişileri veya tacirler, üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri konular ve kesin yetki kuralının olmadığı durumlarda yetki sözleşmesi yapabilirler. Babalık davası ve nesebin reddi davaları, ayrılık, evliliğin iptali davaları kişilerin üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri konulardandır¹⁷⁹.

Ayrıca belirtmek gerekir ki kanun, tacir veya kamu tüzel kişilerinin yaptıkları yetki sözleşmelerinin sadece kendi faaliyet alanlarına ilişkin olması gibi bir sınırlama getirmemiştir; her türlü uyumsuzluk için yetki sözleşmesi yapabilirler¹⁸⁰. Ancak, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri konularda yetki sözleşmesi yapabilmesi zaten mümkün değildir. Şahıs varlığına ilişkin davalar da çoğu zaman tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri davalardandır. Bu nedenle tacir veya kamu tüzel kişileri yetki sözleşmesini Alman Hukuku'nda olduğu gibi çoğu zaman malvarlığına ilişkin davalarda yapabileceklerdir¹⁸¹.

HMK m. 11, 1'de yer alan mirastan doğan davalar, HMK m. 12'de yer alan taşınmazın aynından doğan davalar, HMK m.14, 2'de yer alan tüzel kişilerle ilgili davalar, HMK m. 15, 2'de yer alan can sigortalarından doğan davalar için kesin yetki söz konusu olduğundan yetki sözleşmesi yapılamaz¹⁸². Ayrıca diğer kanunlarda yer alan kesin yetkiye ilişkin özel

¹⁷⁸ Evrim Erişir, "Yetki Şartlarının Genel İşlem Koşulu Denetimi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16. Cilt, Özel Sayı 2014, s. 1145.

¹⁷⁹ Umar, *Şerh*, s.71. Anaral, s. 116. Üstündağ, *Salahiyet Anlaşmaları*, s. 30.

¹⁸⁰ Aşık, s. 28. Üstündağ, *Salahiyet Anlaşmaları*, s. 35. Can, s. 256. CAN'a göre, gerçek kişi tacirin, ticari işletmesini ilgilendirmeyen, yani tüketici sıfatıyla işlem yaptığı bir konumda iken, tacir sıfatı ortadan kaldırılmış sayılmalı ve yaptığı yetki sözleşmesi geçerli olmamalıdır. Bu nedenle, kanun koyucu tacirlerin yetki sözleşmesi yapabildikleri uyumsuzlıklardan tüketici sözleşmelerine has istisna getirmelidir (Can, s. 257).

¹⁸¹ Aşık, s. 28. Belgin Güneş, s. 202. KARSLI da yetki sözleşmesinin genel şartlarına bakıldığında gerçek kişi tacirlerin ticari işleriyle ilgili yetki sözleşmesi yapabileceğini belirtmektedir (Karslı, *Muhakeme*, s.280).

¹⁸² HUMK döneminde, HUMK m. 19, 1'e ilişkin olarak, özel yetki hükümleri değiştirilememekle beraber, sigortalının yararına olmak üzere yetki sözleşmesi yapılabileceği kabul edilmekteydi. Yargıtay'ın görüşü

yetki hallerinde de yetki sözleşmesi yapılamaz. Örneğin, İş Mahkemeleri Kanunu'nun 5. maddesine göre, iş mahkemelerinde açılacak her dava, açıldığı tarihte dava olunanın Türk Medeni Kanunu gereğince yerleşim yeri sayılan yer mahkemesinde açılabileceği gibi, işçinin işini yaptığı işyeri için yetkili mahkemede de bakılabilir. Madde, genel yetkili mahkeme kuralını tekrar etmiş ve ayrıca özel yetkili mahkeme belirlemiştir. Ancak, maddenin devamında bu yetki kurallarına aykırı sözleşmelerin geçerli olamayacağı hükme bağlanmıştır. Yani İş Mahkemeleri Kanunu, iş mahkemelerinde görülecek davalar için kesin yetkili mahkeme ihdas etmiştir. Maddeyle belirlenen yetkili mahkemelerden başka bir mahkemenin yetkili kılınmayacağı kuralı getirilmiştir. Öğretide, İş Mahkemeleri Kanunu'nun 5. maddesiyle belirtilen mahkemelerin yetkisini bertaraf etmemek koşuluyla, yetki sözleşmesiyle bu mahkemelerin yanında başka mahkemelerin de yetkili olarak kabul edilip edilmeyeceği tartışmalıydı¹⁸³. Bu tartışmaların hepsi değerini kaybetmiştir. Çünkü yetki sözleşmeleri, artık sadece kamu tüzel kişileri veya tacirler tarafından yapılabilecektir. Ancak, işçinin aynı zamanda tacir olması durumu da dikkate alındığında, yetki sözleşmesi yapabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır¹⁸⁴.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, iflas davalarında da kesin yetki söz konusudur. İflas davası, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde açılmak zorundadır (İİK m. 154, 3).

Boşanma davalarında da kesin yetki kuralı bulunması sebebiyle yetki sözleşmesi yapılamayacağı öğretide savunulmaktadır¹⁸⁵. Boşanma davalarının niteliği gereği

---

de bu yöndeydi (Yargıtay 11 H.D. 31.1.2005 T. ve 2004/3899 E. ve 2005/443 K. www.kazanci.com) Ancak, yapılan yetki sözleşmesi ile amaçlanan sigortalıyı korumak olduğundan, sözleşmeden sadece sigortalı yararlanacak, sigortacıya karşı HUMK m. 19, 1'de belirtilen mahkemelerin yanında, yetki sözleşmesiyle kararlaştırılmış olan mahkemede de dava açılabilir. Sigortacı ise, sigortalıya karşı sadece kanunen yetkilendirilmiş mahkemelerde dava açabilecek; yetki sözleşmesinde gösterilen mahkemede dava açamayacaktı. (Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s.218-219. Üstündağ, *Salahiyet Anlaşmaları*, s.31). Kuru, *Usul-1*, s.476. Ancak HMK ile can sigortalarına ilişkin davaların sadece kanunda gösterilen kesin yetkili mahkemelerde açılacağı kabul edilmiştir. Kanımızca önceden HUMK m. 19, 2 gereği, şimdi de HMK m. 15, 2 gereği can sigortalarına ilişkin uyuşmazlıklar yetki sözleşmesi yapılamayacak uyuşmazlıklardandır.

¹⁸³ Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s.119-120. Tartışmalar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet Başözen, Yusuf Güleşçi, "İş Mahkemelerinde Yetki Sorunu", *Prof. Dr. Ramazan Arslan'a Armağan*, 1. Cilt, 2015, s.325-340.

¹⁸⁴ Başözen, Güleşçi, s. 335.

¹⁸⁵ Anaral, s. 116. Karafakih, s. 46. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s. 93. Ancak Yargıtay HGK bu konuda şöyle bir karar vermiştir; "Boşanma davalarındaki, yetki kuralının kamu düzeni ile ilgili olmadığı, diğer bir anlatımla kamu düzeni esasına dayalı olarak konulmadığı, o nedenle ilk itiraz yolu ile yetkisizlik

taraflarının her ikisinin tacir veya kamu tüzel kişisi olmalarının zor olacağından boşanma davalarında yetki sözleşmesi yapılması mümkün gözükmemektedir¹⁸⁶. Bu nedenle bu tartışmaların değeri kalmamıştır.

b. Uyuşmazlığın Kaynaklandığı Hukuki İlişkinin Belirli veya Belirlenebilir Olması

Yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için, uyuşmazlığın kaynaklandığı hukuki ilişkinin belirli veya belirlenebilir olması şarttır (HMK m. 18, 2)¹⁸⁷. O zaman, yetki sözleşmesiyle belirlenen yetkili mahkemenin, hangi uyuşmazlıktan kaynaklanan hukuki ilişkiye dair olduğu sözleşmeden açıkça anlaşılması gerekmektedir¹⁸⁸.

Uyuşmazlığın dayandığı hukuki ilişkinin belli olmadığı; “bundan böyle yapacağımız tüm satış sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar için Diyardin Mahkemeleri yetkili olacaktır” veya “önümüzdeki yıl boyunca çıkabilecek uyuşmazlıklardan doğan davalar için Bergama Mahkemeleri yetkili olacaktır” şeklindeki yetki sözleşmeleri geçersizdir¹⁸⁹.

---

ileri sürülmedikçe, mahkemenin kendiliğinden yetkisiz olduğunu beyan edip yetkisizlik kararı veremeyeceği sonucunun kabulü gerekir.” (Yargıtay HGK 22.04.1998 T. ve 1998/2-276 E. ve 1998/297 K. www.kazanci.com).

¹⁸⁶ Bolayır, s. 137, Belgin Güneş, s. 202.

¹⁸⁷ Taraflar tek bir hukuki uyuşmazlığa ilişkin yetki sözleşmesi yapabilecekleri gibi, birden fazla uyuşmazlığa ilişkin de tek bir yetki sözleşmesi de yapabileceklerdir. Ancak, tarafların birden fazla uyuşmazlığa ilişkin yetki sözleşmesi yapabilmeleri için, sözleşmenin taraflarının aynı kişiler olması ve hukuki ilişkinin de belli bir konunun farklı bölümlerini içermesi gerekmektedir. Sözleşmede açıkça belirtildiği takdirde, sözleşme belirli bir hukuki ilişkiden doğabilecek tüm uyuşmazlıklar için geçerli olabilecektir (Anaral, s. 122).

Türk ve İsviçre Hukuku’nda, yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için, uyuşmazlığın kaynaklandığı hukuki ilişkinin belirli veya belirlenebilir olması gerektiği konusunda benzerlikler bulunmaktadır. Ancak, İsviçre Hukuku’nda taraflarca yetkilendirilmiş olan mahkemenin, sözleşmede belirtilen uyuşmazlıkla yeterli bir maddi ve coğrafi bağlantısı bulunmadığı takdirde, hakimin yetkisizlik kararı verme yetkisi bulunmaktadır (Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s.153). İsviçre ve Türk Hukuku’ndaki bu belirtilen farklılık açısından, Türk Hukuku’nda tarafların yetkili mahkemeyi belirleme hususunda esnek bir hareket alanına sahip olduklarını kabul etmek gerekir.

¹⁸⁸ Hukuki ilişki kavramı, borç ilişkisi kavramından da geniş bir kavramdır. Borç ilişkisinin kapsamı, sözleşmeden, haksız fiilden ve sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlarla sınırlı olup, bu ilişki sadece alacaklı ve borçlu arasında kurulmaktadır. Halbuki hukuki ilişki, kişinin hukuk açısından sonuç bağlanan tüm işlemlerini ifade etmektedir. Hukuki ilişki insanlar arasında veya insanla eşya arasında da kurulabilmektedir (Haluk Burcuoğlu, Sermet Akman, Selhattin Sulhi Tekinay, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*,1993, s. 5).

¹⁸⁹ Belgesay, *Şerh*, s. 62. Ansay, s. 103. Bilge, s. 187. Berkin, s. 334. Bilge, Önen, s.202. Kuru, *Usul-1*, s.561-562. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s. 106. Pekcanitez, Atalay, Özekes, *Usul*, s. 183. Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s. 155.

Yetki sözleşmesinin, uyuşmazlığın kaynaklandığı hukuki ilişkinin doğumundan önce veya sonra yapılmasının yetki sözleşmesine herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Önemli olan belirtildiği gibi uyuşmazlığın dayandığı hukuki ilişkinin belirli veya belirlenebilir olmasıdır¹⁹⁰.

Yetki sözleşmesi, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça belirlenen uyuşmazlık hakkında çıkacak her türlü dava çeşitlerine uygulanır¹⁹¹. Ayrıca yetki sözleşmesi, uyuşmazlık hakkında ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz gibi geçici hukuki korumaların verilmesi gerektiği durumda da geçerli olacaktır¹⁹².

c. Mahkeme veya Mahkemelerin Gösterilmesi

Yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için, yetkili kılınan mahkeme veya mahkemelerin gösterilmesi şarttır (HMK m. 18, 2). Aksi halde, yetki sözleşmesi, tarafların açıkça yetkili kıldıkları mahkeme veya mahkemeleri belirtmemiş olmaları nedeniyle geçersiz sayılacaktır¹⁹³.

Belirli ve açık olmak şartıyla birden fazla mahkemeyi yetkili hale getirmek mümkün olmakla beraber, birden fazla mahkemeyi yetkili kılmak hakkın kötüye kullanılmasına olanak sağlamamalıdır¹⁹⁴.

¹⁹⁰ Postacıoğlu, *Usul*, s.161.

¹⁹¹ Anaral, s. 133. Üstündağ, *Salahiyet Anlaşmaları*, s. 35.

¹⁹² Belgin Güneş, s. 208.

¹⁹³ Kuru, *Usul-1*, s.563. Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.155. Belgesay, *Şerh*, s. 62. Karafakih, s. 46. Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s.217. Üstündağ, *Salahiyet Anlaşmaları*, s. 34. Taraflara istedikleri mahkemeye gitmek konusunda bir hak veren yetki sözleşmeleri BİLGE/ÖNEN'e göre de geçerli sayılmazlar. Çünkü davalı önceden tahmin edemediği durumlarla karşılaştığında, zor şartlar altında savunmasını yapmak zorunda kalmaması için, yetki sözleşmesinde belli bir mahkemenin gösterilmesi gerekliliği Yargıtay tarafından kamu düzeni ile ilgili görülmektedir (Bilge, Önen, s.203). ANSAY da, Yargıtay kararına dayanarak, davacının dilediği mahkemeyi seçebileceğine dair, yetki sözleşmesine konan kaydın, belli bir mahkemeyi göstermemesi sebebiyle kamu düzeninden dolayı kabul edilemeyeceğini belirtmiştir (Ansay, s.99).

¹⁹⁴ Pekcanitez, Atalay, Özekes, *Usul*, s. 184. Tanrıver, s. 245.

D. ÖZEL DURUMLAR

1. Münhasır Nitelikte Yetkili Mahkeme Belirleme Hususu

Yetki sözleşmesi ile tarafların yetkili kıldığı mahkeme, kanunen genel ve özel yetkili mahkemelerin yetkilerini kaldırıp, uyuşmazlık için tek yetkili mahkeme olarak kalıyorsa, o mahkeme münhasır yetkili mahkeme olmaktadır¹⁹⁵.

HUMK yürürlükte iken, kanunla yetkilendirilmiş mahkemelerin yetkisini ortadan kaldıracak nitelikte bir yetki sözleşmesi yapılamayacağı öğretide çoğunlukla, uygulamada ise tereddütsüz kabul ediliyordu¹⁹⁶. Ancak şuan HMK'da böyle bir yetki sözleşmesi yapılabileceği kabul edilmekle birlikte, taraflar aksini kararlaştırmadıkça yetki sözleşmesiyle belirlenen mahkemenin diğer tüm yetkili mahkemelerin yetkisini ortadan kaldıracığını belirtmektedir (HMK m. 17). Yani yetki sözleşmesiyle kararlaştırılan mahkemenin münhasır nitelikte yetkili mahkeme olacağı kuralı getirilmiştir.

Taraflar yetki sözleşmesinin münhasır nitelikte yetkili mahkeme olmayacağını açıkça kararlaştırmış olmamakla birlikte, sözleşmede yetkilendirilen mahkemenin münhasır nitelikte olmadığını gösteren ifadelerle yer vermişlerse, iradelerinin bu yönde yorumlanması gerekir¹⁹⁷. Hatta, tarafların yetki sözleşmesi yapabilecek niteliklere sahip olması

¹⁹⁵ Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s.159.

¹⁹⁶ Bilge, Önen, s.201. Kuru, *Usul-1*, s.566. *Pekantez*, Atalay, Özkes, *Usul*, s.185. Umar, *Şerh*, s.65. Anaral, s. 124. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararında durum şu şekilde ifade edilmiştir. "Ayrıca sözleşmede yetki kuralı kararlaştırılması da genel ve özel yetkili mahkemenin yetkisini ortadan kaldırmaz." (HGK 5.11.2003 T. ve 2003/13-640 E. ve 2003/627 K. www.kazanci.com)

POSTACIOĞLU, genel kabul gören görüş savunmakla birlikte, tarafların iradelerini açıkça ve herhangi bir yoruma sebebiyet vermeyecek şekilde ifade etmeleri durumunda, kanunen yetkili özel ve genel yetkili mahkemelerin yetkilerinin ortadan kaldırılabileceği yönünde görüş de bildirmiştir. (Postacioğlu, *Usul*, s.162.) ANSAY'a göre, sözleşmenin münhasır nitelikte olup olmadığı konusunda ihtilaf olduğu takdirde, her davada yorum yapılmak suretiyle münhasır olup olmadığı ayrı ayrı belirlenecektir. (Ansay, s.99) ÜSTÜNDAĞ da, tarafların yetki sözleşmesiyle münhasır nitelikte yetkili mahkeme belirleyebileceklerini kabul etmektedir. (Üstündağ, *Salahiyet Anlaşmaları*, s. 31.) Ancak, taraflar sözleşmede açıkça münhasır nitelikte yetkili mahkeme belirledikleri hususunu net bir şekilde kararlaştırmadıkları takdirde, belirlenen yetkili mahkemenin niteliğinin münhasır olmadığı yönünde yorum yapılması gerektiğini de vurgulamıştır. (Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s. 217-220.) ALANGOYA, YILDIRIM, DEREN YILDIRIM da kitabında, tarafların münhasır nitelikte yetkili mahkeme belirleyememesini, kanunun sistemiyle bağdaştıramadığını belirtmiş ve yasal düzenlemeye tabi tutulması gerekliliğini ortaya koymuştur. Nitekim de öyle olmuştur. (Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.107.) KESKİN, yetki sözleşmesi ile genel yetkili mahkemenin yetkisinin bertaraf edilemeyeceği; ancak özel yetkili mahkemelerin yetkisinin bertaraf edilebileceği yönünde görüş bildirmiştir. (Keskin, s. 312.)

¹⁹⁷ Umar, *Şerh*, s.67.

durumunda bile, tarafların arasında güç dengesizliği bulunup, yetkili mahkemeyi belirledikleri sözleşmeye, bir tarafın “genel işlem şartları” adı altında, “münhasır nitelikte yetkili mahkeme” şartını da dahil etmesi halinde bile, bu şartın geçersiz olacağı, Alman ve İsviçre uygulamasında olduğu gibi, Türk Hukuk uygulamasında da TBK m. 21, 1 gereği kabul edilmiştir¹⁹⁸.

HUMK yürürlükte iken münhasır nitelikte yetkili mahkeme belirlenemeyeceği yönündeki algı, o dönemde yapılan yetki sözleşmelerinin yetkili kıldıkları mahkemelerin yetkisinin, HMK yürürlüğe girdikten sonra, münhasır nitelikte olup olmayacağı konusunu gündeme taşımıştır. Ancak öğretilerdeki hakim görüşüne göre, HMK'nın yürürlüğe girmesinden önce yapılmış olan yetki sözleşmelerinde yetkili kılınan mahkemelerin münhasır nitelikte yetkili mahkemeler oldukları kabul edilmektedir¹⁹⁹.

Yetki sözleşmeleri usul hukuku sözleşmeleri olduğundan yapılış ve geçerlilik şartları da usul hukukuna tabi olup; usul hukukunda boşluk bulunduğu durumlarda kıyasen maddi hukuka tabi oldukları belirtilmiştir ki, HMK m. 448'de usul hukuku hükümlerinin tamamlanmış işlemleri etkilememek kaydıyla derhal uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Usul hukuku hükümlerinin derhal uygulanması gereği bir davanın temeli olan uyuşmazlık konusu olayın meydana geldiği tarihteki usul kurallarına göre değil, uyuşmazlığın mahkeme önüne getirildiği tarihteki usul hukuku kurallarına göre görülecektir²⁰⁰. Bu nedenle HUMK döneminde yapılan yetki sözleşmelerinin münhasır nitelikte yetkili mahkemeyi belirlemiş olduğu kabul edilmelidir.

TAŞPINAR AYVAZ da HUMK döneminde yapılan yetki sözleşmelerinin geçerlilik şartlarının HMK'daki hükümlere tabi olacağını belirtse de, yetki sözleşmesini yaparken

¹⁹⁸ Umar, *Şerh*, s.68.

TBK m. 21, 1: “Karşı tarafın menfaatine aykırı genel işlem koşullarının sözleşmenin kapsamına girmesi, sözleşmenin yapılması sırasında düzenleyenin karşı tarafa, bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi verip, bunların içeriğini öğrenme imkanı sağlamasına ve karşı tarafın da bu koşulları kabul etmesine bağlıdır. Aksi takdirde, genel işlem koşulları yazılmamış sayılır.”

¹⁹⁹ Pekcanitez, Atalay, Özekes, *Usul*, s. 185. Umar, *Şerh*, s.69. Budak, s. 19. Belgin Güneş, s. 219.

Aksi görüş için bkz. Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s. 156.

²⁰⁰ Hakan Pekcanitez, “Medeni Usul Hukuku’nda Görev Kurallarının Zaman İtibariyle Uygulanması”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Beta Yayınevi, 2005/2, s. 181.

böyle bir sonucu istememiş olduklarından dolayı, münhasır nitelikte mahkemeyi belirlemiş olduklarını kısmen de olsa geçersiz saymanın daha doğru olacağını belirtmiştir²⁰¹.

2. Olumsuz Yetki Sözleşmesi Yapılması Hususu

Yetki sözleşmesinde kanunen yetkili bir mahkemenin davaya bakamayacağını kararlaştırılması durumunda, yetki sözleşmesi, olumsuz yetki sözleşmesi olarak nitelendirilmektedir²⁰².

HUMK yürürlükte iken, yetki sözleşmesiyle münhasır nitelikte yetkili bir mahkeme belirlenemeyeceği, kanunen yetkili kılınmış mahkemelerin yetkilerinin bertaraf edilemeyeceği, eğer yapılmışsa geçersiz olacağı öğretide çoğunluk tarafından savunulmaktaydı²⁰³.

HMK döneminde, aksi kararlaştırılmadıkça zaten kanunen yetkili mahkemelerin yetkisinin ortadan kalkacağı hüküm altına alınmıştır. Bu yüzden, olumsuz yetki sözleşmesi de yapılabileceği kabul edilmektedir.

---

²⁰¹ Taşpınar Ayvaz, s. 236.

²⁰² Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s.169.

²⁰³ Kuru, *Usul-1*, s. 565. Ansay, s. 103. Anaral, s. 124.

POSTACIOĞLU, genel ve özel nitelikteki yetkili mahkemelerin yetki sözleşmesiyle yetkilerinin kaldırılabilmesini kabul etmemekle birlikte şöyle bir düşüncüyü de savunmuştur. Davacı taraf yetki sözleşmesinde belirtilen mahkemeye veya davalının yerleşim yerindeki mahkemeye başvurabilir. Davalının yerleşim yerindeki mahkemenin yetkisiz olacağına ilişkin bir sözleşme hükmü, belirli bir mahkemeye karşı güvensizlik ifade ettiğinden, kamu düzenine aykırı olarak kabul edilip, yetki sözleşmesi geçersiz sayılmaktadır. Ancak, sözleşmenin kanunen yetkili mahkemelerin yetkisini bertaraf eden kısmı geçersiz sayılacak, kanunen yetkisiz mahkemeyi yetkili kılan kısmı ise geçerliliğini koruyabilecektir (Postacioğlu, *Usul*, s.162.). Aynı yönde bkz. Berkin, s.83.

ÜSTÜNDAĞ, o dönemde de sözleşme özgürlüğü prensibine dayanarak, kanunen yetkili mahkemelerin yetkisini bertaraf edecek şekilde yetki sözleşmesi yapılabileceğini savunmuştur. Tarafların yetki sözleşmesiyle belirledikleri mahkemeyi olumlu bir şekilde belirleyebilecekleri gibi olumsuz şekilde de belirleyebileceklerini belirtmiştir (Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s.217. Üstündağ, *Salahiyet Anlaşmaları*, s. 31.).

III. YETKİ İTİRAZI

A. GENEL OLARAK

Davanın, davacı tarafından genel veya özel yetkiye sahip olmayan bir mahkemede ya da yetki sözleşmesiyle de yetkili kılınmamış, yani yetkisiz mahkemede açılmış olması halinde, davalının mahkemenin yetkisine itirazına, yetki itirazı denilmektedir.

B. YETKİNİN KESİN OLDUĞU HALLERDE YETKİ İTİRAZI

Yetkinin kesin olduğu hallerde yetki itirazı, HMK m. 114'de sayılan dava şartlarından birini teşkil etmesi sebebiyle, davanın her aşamasında davalı tarafından ileri sürülebilir (HMK m. 19, 1). Belirtildiği gibi, yetkinin kesin olduğu hallerde, mahkeme de yetkisini resen araştırmak zorundadır.

Yetkinin kesin olduğu hallerde yetki itirazının dikkate alınabilmesi için, davalının yetki itirazında yetkili mahkemeyi gösterme şartı yoktur²⁰⁴.

Yetkinin kesin olduğu hallerde resen veya davalının yetki itirazı üzerine, mahkemenin vereceği yetkisizlik kararı, usule ilişkin nihai bir karardır²⁰⁵. Mahkeme, bu kararda yetkili mahkemeyi de göstermelidir (HMK m. 213).

Yetkisizlik kararı üzerine yapılacak işlemlere aşağıda değinilmiştir.

---

²⁰⁴ Tanrıver, s.250.

²⁰⁵ Tanrıver, s.251.

C. YETKİNİN KESİN OLMADIĞI HALLERDE YETKİ İTİRAZI

1. Yetki İtirazında Bulunma Süresi ve İtirazın Yapılması

Yetkinin kesin olmadığı hallerde yetki itirazı, HMK m. 116'da sayılan ilk itirazlardan birini teşkil etmesi sebebiyle, davalı tarafından cevap dilekçesinde ileri sürülmesi gerekmektedir (HMK m. 19, 2)²⁰⁶. HMK m. 127'ye göre, yazılı ve basit yargılama usulünde, cevap dilekçesi verme süresi, dava dilekçesinin davalıya tebliğinden itibaren iki haftadır (HMK m. 127, 1 ve HMK m. 317, 2). Bu iki haftalık süre, hak düşürücü süredir²⁰⁷. Hak düşürücü süre olmasından dolayı, hakim tarafından bu husus resen dikkate alınır²⁰⁸.

Davalı cevap dilekçesinin verilmesinden sonra, karşı tarafın rızası veya ıslah yollarını kullanmak suretiyle dahi yetki itirazında bulunamaz²⁰⁹. Aynı zamanda, davalı cevap süresinin dolmasından önce verdiği cevap dilekçesinde yetki ilk itirazını ileri sürmemişse, cevap süresi dolmamış olsa bile, ek dilekçe vermek suretiyle yetki ilk itirazını ileri süremez (HMK m. 131). Artık, davalının cevap dilekçesi vermekle usule ilişkin itirazlarını bildirdiğini veya böyle bir itirazı olmadığını ve esasa girildiği kabul edilmelidir²¹⁰.

Yetkinin kesin olmadığı hallerde, süresinde ve usulüne uygun olarak, davalı tarafından yetki itirazında bulunulmamışsa, davanın açıldığı mahkeme, yetkisiz mahkeme olsa bile, davaya bakmaya yetkili hale gelir (HMK m. 19, 4). Yani davanın açıldığı yetkisiz mahkeme resen yetkili olup olmadığını inceleyemez. Ancak HUMK dönemindeki bir görüş, davalının davanın esası hakkında hiç beyanda bulunmadığı, özellikle de davaya cevap vermeyip duruşmalara da gelmediği durumlarda, mahkemenin yetkisini kabul etmiş sayılmayacağı için, bu hallerde davanın açıldığı mahkemenin yetkisizliğini resen incelemesi gerektiğini savunmaktaydı²¹¹. HMK m. 19 açık hükmü gereği söz konusu görüşün kabul edilebilirliği kalmamıştır²¹².

²⁰⁶ İlk itirazlar hakkında geniş bilgi için bkz. Emrah Öztürk, *Medeni Usul Hukukunda İlk İtirazlar*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.

²⁰⁷ Kuru, *Usul-1*, s.583. Postacıoğlu, *Usul*, s.169. Pekcanitez, Atalay, Özekes, *Usul*, s.187, dn. 66.

²⁰⁸ Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.109.

²⁰⁹ Tanrıver, s.250.

²¹⁰ HMK m. 131'in gerekçesi.

²¹¹ Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, s. 213-217.

²¹² Budak, s. 3.

Kısmi davada, davalının yetki itirazında bulunmamış olması, sonradan açılan ek davada yetki itirazında bulunmasına engel olmaz²¹³.

2. Yetki İtirazının İncelenmesi

Davalının yetki itirazı, davacıya tebliğ edilir (HMK m. 117, 3 ve HMK m. 164, 1). Bunun üzerine davacı davalının yetki itirazını; yani davanın açıldığı mahkemenin yetkisiz ve davalının itirazda belirttiği mahkemenin yetkili olduğunu kabul ederse; mahkeme, yetki itirazı hakkında bir inceleme yapmadan yetkisizliğine ve dosyanın itirazda belirtilen mahkemeye gönderilmesine karar verir.

Davacı yetki itirazını kabul etmez veya yetki itirazına karşı cevap vermez ise, yetki itirazı ilk itiraz sayıldığından, mahkemece duruşmalı olarak, dava şartlarından sonra, esasa girilmeden önce ön sorunlar gibi incelenerek karara bağlanır (HMK m. 117, 2-3).

Yetkinin kesin olmadığı hallerde, yetki itirazının geçerli olabilmesi için, davalının yetki itirazında yetkili mahkemeyi, birden fazla yetkili mahkeme varsa bunlardan birisini göstermiş olması şarttır (HMK m. 19, 2). Davalının bildirdiği yetkili mahkemenin, doğru yetkili mahkeme olma zorunluluğu HUMK yürürlükte iken tartışılmış ve yetki itirazının kabul edilmesi, davalının itirazda belirttiği mahkemenin doğru yetkili mahkeme olması koşuluna bağlı olduğu hakim görüş olarak savunulmuştur²¹⁴. Ancak POSTACIOĞLU, davalının yetki itirazında belirttiği mahkemenin doğru yetkili mahkeme olmamasının müeyyidesi olarak, yetki ilk itirazını reddetmenin doğru olmayacağını, davalıyı yetkisiz mahkeme önünde beyana zorlayacağından bahisle yetkisiz mahkemenin doğru yetkili mahkemeyi araştırması gerektiğini savunmuştur²¹⁵. HMK, davalının yetki itirazında belirttiği mahkemenin, doğru mahkeme olmadığı gerekçesiyle yetki itirazını yapmamış sayma gibi sert bir müeyyideye bağlamamıştır. Ancak, yetki kamu düzenine ilişkin olmadığından, yetki itirazında belirtilen mahkeme gerçekte yetkili mahkeme değilse, hakim in asıl yetkili mahkemenin hangi mahkeme olduğunu incelemeye yetkisi olmadığından yetki itirazının reddine karar verecektir. Böylelikle bir yetkisizlik kararı

²¹³ Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.108.

²¹⁴ Umar, *Şerh*, s.84. Kuru, *Usul-1*, s.604. Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.109, dn. 106.

²¹⁵ Postacıoğlu, *Usul*, s.171.

çıkmayacağından, yetkili mahkemeyi gösterme gibi bir durum da söz konusu olmayacaktır. Dolayısıyla, mahkeme yetki itirazının yapılmamış sayılmasına değil de yetki itirazının reddine karar verecektir. Davalının yetki itirazında belirttiği yetkili mahkeme, doğru yetkili mahkeme ise, hakim yetki itirazını dikkate alıp, vereceği yetkisizlik kararında da davalının belirttiği doğru yetkili mahkemeyi de gösterecektir.

Davalı, yetki itirazında birden fazla mahkeme göstermiş, gösterilenlerden yalnız biri doğru yetkili mahkeme ise, hakim yetki itirazını kabul edip, yetkisizlik kararında da o mahkemeyi belirtecektir²¹⁶. Buna karşılık, davalı yetki itirazında birden fazla mahkeme göstermiş (gösterilenlerin hepsi doğru yetkili mahkeme) ve hangisini seçtiğini belirtmemişse, yetkili mahkemeyi kesin olarak seçmemiş olduğundan davalının yetki itirazı geçersiz sayılmalıdır²¹⁷. Ancak POSTACIOĞLU, davalı yetki itirazında birden fazla doğru yetkili mahkemeyi göstermiş ve hangisini seçtiğini belirtmemişse; artık davacının seçimlik hakka sahip olduğunu ve yetki itirazında gösterilen birden fazla mahkemeden birini seçmesi gerektiğini; yetkisiz mahkemenin de yetkisizlik kararında davacının seçtiği mahkemeyi belirtmesi gerektiğini savunmaktadır²¹⁸. Kanunun açık hükmü gereği, birden fazla yetkili mahkeme varsa, davalının yetki itirazında bunlardan birini seçmesi gerektiği ve aksi halde itirazının dikkate alınmayacağı ortadadır.

Yetkinin kesin olmadığı hallerde, süresinde ve usulüne uygun olarak, davalı tarafından yetki itirazında bulunulmamışsa, davanın açıldığı mahkeme, yetkisiz mahkeme olsa bile, davaya bakmaya yetkili hale gelir (HMK m. 19, 4).

3. Yetki İtirazının Reddi

Yetkinin kesin olmadığı hallerde, mahkeme süresinde ve usulüne uygun olarak ileri sürülmeyen yetki itirazının reddine karar verecektir. Aynı şekilde, süresinde ve usulüne uygun olarak ileri sürülen fakat inceleme sonucu kendisinin de özel ya da genel yetki

---

²¹⁶ Umar, *Şerh*, s.84.

²¹⁷ Kuru, *Usul-1*, s.593. Ancak KURU, kitabının ileriki bir kısmında da, görüşünü yumuşatıp, davalının yetki itirazında birden fazla yetkili mahkemeyi gösterip, bunlardan birini seçmediği takdirde, yetkili mahkemeyi seçme hakkının davacıya geçmesi gerektiğini savunmaktadır. Böylelikle, mahkeme davacıdan hangi mahkemeyi seçtiğini sorar ve ona göre yetkisizlik kararında davacının seçtiği mahkemeyi belirtir (Kuru, *Usul-1*, s.617-618).

²¹⁸ Postacıoğlu, *Usul*, s.172.

kurallarına göre yetkili olduğu sonucuna ulaşırsa, mahkeme yine itirazın reddine karar verecektir²¹⁹. Mahkemenin vereceği bu ret kararları, ara karar niteliğindedir. Dolayısıyla, sadece hüküm ile birlikte kanun yoluna götürülebilir²²⁰.

Mahkeme yetki itirazını inceledikten sonra, ön sorun hakkındaki kararını tebliğ ya da tefhim eder (HMK m. 164, 3). Dolayısıyla mahkeme yetki itirazını inceledikten sonra, itirazın reddine karar verdiği hallerde, bu ret kararını ve duruşma gününü davalıya tebliğ edecektir²²¹.

4. Yetkisizlik Kararı

Yetkinin kesin olmadığı hallerde, süresinde ve usulüne uygun olarak ileri sürülen yetki itirazı üzerine, mahkeme incelemesi sonucunda yetkisiz olduğuna karar verirse, mahkemenin bu kararı usule ilişkin nihai bir karardır²²². Mahkeme yukarıda belirtildiği gibi, bu kararında davalının yetki itirazında belirttiği yetkili mahkemeyi de göstermelidir.

5. Yetkisizlik Kararı Üzerine Yapılacak İşlemler

Mahkemenin vereceği yetkisizlik kararı üzerine yapılacak olan işlemler, yetkinin kesin olduğu ve kesin olmadığı hallerde de aynıdır.

Mahkeme, yetkisizlik kararında belirttiği yetkili mahkemeye gönderilmesine karar verir; dava dosyasını kendiliğinden yetkili mahkemeye gönderemez²²³. Davanın yetkili mahkemeye gönderilebilmesi ve davanın o mahkemede görülebilmesi için, yetkisizlik kararı verildiği anda kesin ise bu tarihten²²⁴; süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten itibaren; kanun yoluna başvurulmuşsa bu

²¹⁹ Kuru, *Usul-1*, s.610-611. Postacıoğlu, *Usul*, s.170.

²²⁰ Kuru, *Usul-1*, s.613. Bilge, Önen, s.206. Pekcanitez, Atalay, Özkes, *Usul*, s.189.

²²¹ Üstündağ, *Medeni Yargılama*, s.233. Postacıoğlu, *Usul*, s.172. Kuru, *Usul-1*, s.613. Pekcanitez, Atalay, Özkes, *Usul*, s.189. Yetki itirazının reddi kararı tebliğ edilmeden esas hakkında hüküm verilmesini, Yargıtay bozma nedeni saymıştır. (bkz. HGK 30.04.1997 T. 1996/2990 E. 1997/362 K. Umar, *Şerh*, s.86.)

²²² Tanrıver, s.251. Kuru, *Usul-1*, s.619. Bilge, Önen, s.206. Pekcanitez, Atalay, Özkes, *Usul*, s.190.

²²³ Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*, s.159. Kuru, *Usul-1*, s.620.

²²⁴ Anayasa Mahkemesi'nin 10.02.2016 T. ve 2015/96 E. 2016/9 K. gereğince, HMK m. 20'de yer alan "Görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi halinde, taraflardan birinin, bu karar verildiği anda kesin ise bu tarihten..." kısmı, Anayasa'ya aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle iptaline ve kararın Resmi Gazete'de yayınlanmasından itibaren 9 ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir.

başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde, davacının yetkisizlik kararını veren mahkemeye başvurarak dava dosyasının yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmesi şarttır (HMK m. 20, 1). Aksi takdirde, yetkisizlik kararı veren mahkeme davanın açılmamış sayılmasına karar verir.

Dava dosyası talep sonucu kendisine gönderilen yetkili mahkeme, kendiliğinden taraflara davetiye gönderir (HMK m. 20, 2). Yetkinin kesin olmadığı hallerde, yetkisizlik kararı verildiği anda kesin ise; kanun yoluna başvurulmadan kesinleşmiş olsa veya kanun yoluna başvurulup kesinleşmiş de olsa, dava dosyası kendisine gönderilen yetkili mahkeme, bu yetkisizlik kararı ile bağlıdır²²⁵. Dava dosyası kendisine gönderilen yetkili mahkemede artık yeni bir yetki itirazı söz konusu olamaz²²⁶. Çünkü aynı davanın devamında ikinci kez ilk itirazları sunmak olanaklı değildir²²⁷. Ancak, yetkinin kesin olduğu hallerde, yetkisizlik kararı kanun yoluna başvurulmadan kesinleşmiş ise, dava dosyası kendisine gönderilen yetkili mahkeme, bu karar ile bağlı olmaksızın, kendi yetkisizliğine de karar verebilir²²⁸.

Taraflardan birinin iki haftalık süre içinde, yetkisizlik kararı veren mahkemeye başvurarak, gönderme talebiyle yetkili mahkemede görülmesini sağladığı dava, değinildiği gibi yeni bir dava olmayıp; yetkisizlik kararı veren mahkemede açılmış olan davanın devamı sayılır²²⁹. Bunun sonucu olarak, dava yetkisiz mahkemede açıldığı anda sonuçlarını doğurur, davacıdan yeni bir harç alınmaz. Yetkisiz mahkemede yapılmış olan taraf usul işlemleri geçerliliklerini korurken, yetkisiz mahkeme tarafından yapılan usul işlemleri ise kural olarak geçersiz sayılırlar²³⁰. Fakat yetkili mahkeme bu usul işlemlerinin de geçerliliklerini korumasına karar verebilir. Aynı zamanda, davaya yetkili mahkemede

²²⁵ Kuru, *Usul-1*, s.623. Pekcanitez, Atalay, Özkes, *Usul*, s.191.

²²⁶ Umar, *Şerh*, s.82. Kuru, *Usul-1*, s.623.

²²⁷ Umar, *Şerh*, s.82. POSTACIOĞLU'na göre de, davalı yetki itirazında kendi kanaatine göre yetkili mahkemeyi bildirmekle, o mahkemenin yetkisine itiraz etme hakkını da kaybetmiş olmaktadır (Postacıoğlu, *Usul*, s.170).

²²⁸ Kuru, *Usul-1*, s.623.

²²⁹ Kuru, Arslan, Yılmaz, s.160. Tanrıver, s.254. Kuru, *Usul-1*, s.625. Postacıoğlu, *Usul*, s.173. Davanın devamı sayılmasının sonucu olarak, yetkisiz mahkemede davanın açılması ile kazanılmış haklar korunur; yetkisiz mahkemede ihyati tedbir ve ihtiyati haciz devam eder; davanın sonuna kadar takip edilmesi için yapılan bir avukatlık sözleşmesindeki ücret davanın yetkili mahkemede devam edilmesini de kapsar; yetkisiz mahkemede başlamış olan iddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı devam eder (Kuru, *Usul-1*, s.625-626).

²³⁰ Yetkili mahkeme, yetkisizlik kararı veren mahkemede yapılan işlemlere dayanarak hüküm verebileceği gibi, uygun gördüğü takdirde o işlemi tekrar yapmaya da yetkili olduğu öğretide savunulmaktadır (Umar, *Şerh*, s.100).

devam edilmesi sağlandığı takdirde, yargılama giderlerine de yetkili mahkeme tarafından hükmedilir (HMK m. 331, 2).

Taraflardan biri iki haftalık süre içinde yetkisizlik kararı veren mahkemeye başvurup, davanın yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmemişse, yetkisizlik kararı veren mahkeme tarafından davanın açılmamış sayılmasına karar verilir. Bu karar ile birlikte yetkisiz mahkemede açılan dava tüm hüküm ve sonuçlarıyla ortadan kalkar. Davaya yetkili mahkemede devam edilmediğinden, yargılama giderlerine de talep üzerine yetkisiz mahkeme tarafından hükmedilir (HMK m. 331, 2)²³¹.

---

²³¹ Yetkisiz mahkeme, taraflardan birinin talebi olmaması sebebiyle davanın açılmamış sayılmasına resen karar verirken, maddenin lafzındaki ‘talep üzerine’ yargılama giderlerine hükmedilmesi gerektiği çelişki doğurmaktadır. Mahkeme hiçbir talebe ihtiyaç duymadan yargılama giderlerine hükmedebilmelidir. (Tanrıver, s.25).

İKİNCİ BÖLÜM

İCRA TAKİPLERİNDE YETKİLİ İCRA DAİRESİ

I. İLAMSIZ İCRA TAKİBİNDE YETKİ

A. GENEL OLARAK

İlamsız icra, alacaklının daha önceden mahkemede dava açıp bir ilam elde etmesine gerek olmadan, doğrudan icra dairesine başvurarak başlattığı icra takibidir²³².

İlamsız icranın konusu ise, bir paranın ödenmesi veya bir teminatın verilmesidir (İİK m. 42). Para ödenmesine veya teminat verilmesine ilişkin olmayan alacaklar için ilamsız icra yolu ile takip yapılamaz. Bu alacakların icra takibine konu edilebilmesi için, mahkemede dava açıp mahkemedен ilam alınması ve bu ilamla birlikte icra takibi yapılması gerekmektedir.

İlamsız icra takibi üç şekilde yapılmaktadır. Bunlar genel haciz yolu ile ilamsız icra takibi, kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ve kiralanan taşınmazların ilamsız icra yolu ile tahliyesine ilişkin takiptir.

---

²³² Baki Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s.175.

B. İLAMSIZ İCRA TAKİBİNDE YETKİ

1. Genel Haciz Yolu İle Takipte Yetki

a. Genel Olarak Genel Haciz Yolu

İlamsız icra takibi çeşitlerinden biri olan genel haciz yolu, rehinle temin edilmemiş ve kambiyo senedine de dayanmayan bir para alacağının ödenmesi veya bir teminatın verilmesi için söz konusu olan takip yoludur²³³.

Genel haciz yoluna başvuran alacaklının, alacağını bir senede dayandırmasına gerek yoktur²³⁴. Dolayısıyla, senede dayanmayan alacaklar ile adi senetlere, imzası noterlikçe onaylı senetlere, resmi dairelerin veya yetkili makamların yetkileri dahilinde usulüne göre verdiklere belgelere dayanan alacaklar için genel haciz yoluna başvurulur.

Kambiyo senedine bağlı alacaklar için ise alacaklı, kambiyo senedine mahsus haciz yoluna başvurur. Fakat kambiyo senedine bağlı olan bir alacak için genel haciz yolu ile takip de yapılabilir²³⁵.

İlama bağlı alacaklar için de, elinde ilam bulunan alacaklının ilamsız icra yoluna başvurma imkanının olduğu kabul edilmekteydi. Ancak Yargıtay yeni kararlarında, elinde ilam bulunan alacaklının ilk önce ilamlı icra yerine ilamsız icraya başvurmasını kanunun emredici hükümlerine ve dürüstlük kuralına aykırı görmektedir²³⁶.

²³³ Genel haciz yoluna “ilamsız haciz yolu” veya “adi haciz yolu” da denmektedir. (Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s.189, dn. 1. Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz, *İcra ve İflas Hukuku*, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016, s.124, dn. 1.)

²³⁴ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s.189. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz, s.124.

²³⁵ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s.189, dn. 4. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz, s.124.

²³⁶ Yargıtay bir kararında şöyle ifade etmiştir; “*İcra ve İflas Kanunu’nda hüküm bulunmayan hallerde bu kanuna aykırı düşmediği ölçüde genel nitelikte olan Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun hükümlerinin icra takipleri hakkında da uygulanması gerekir. 6100 Sayılı HMK’nun 29/1. maddesine göre ise taraflar, dürüstlük kuralına uygun davranmak zorundadırlar. Buna göre elinde ilam olan bir alacaklının ilamlı icra takibi yapmak yerine ilamsız icra takibi yapmasının anılan maddede düzenlenen dürüstlük kuralı ile bağdaşmayacağı muhakkaktır. Şu hale göre alacaklının para borcuna veya teminat verilmesine dair ilama dayalı olarak ilamsız icra takibi yapması en başta İİK’nun 32. maddesi amir hükmüne aykırılık teşkil edeceği gibi, dürüstlük kuralı ile de bağdaşamayacağından...*” (Yargıtay 12. H.D. 27.05.2013 T. ve 2013/9819 E. ve 2013/19458 K.) Kararda mahkeme dürüstlük kuralı konusunda somut olay yaklaşımı hukuka uygun gözüke de, Kanun bu konuda hiçbir sınırlama getirmezken, ilama bağlı alacaklar için

Genel haciz yolu ile icra takibi, alacaklının icra dairesine, yazılı veya sözlü ya da elektronik ortamda yapacağı takip talebi ile başlar (HMK m. 58, 1)²³⁷. Kanunda sayılan şartları haiz olan takip talebini²³⁸ alan icra dairesi, ödeme emri düzenleyerek borçluya gönderir (HMK m. 60, 1). Borçluya gönderilen bu ödeme emri, borçluya karşı yapılan takip işlemlerinden ilki olması sebebiyle, borçlu kendisine karşı bir icra takibi yapıldığını bu işlemle öğrenir²³⁹. Ödeme emri ile aynı zamanda borçluya, borcu ödemesi veya itirazı varsa icra dairesine yedi gün içinde bildirmesi ve bunları yapmazsa hakkında cebri icraya devam edileceği ihtar edilir²⁴⁰.

Borçlu, ödeme emrine itiraz etmez veya itiraz eder de, itirazı mahkeme tarafından iptal edilir ya da icra mahkemesince kaldırılırsa, ödeme emri kesinleşir²⁴¹. Kesinleşen ödeme emrine rağmen, borcunu ödemeyen borçluya karşı, alacaklı takibe devam edilmesini talep ederek haciz ister. Alacaklının haciz talebi üzerine, icra dairesi tarafından borçlunun borca yetecek miktarda mal ve haklarına el konulur. İcra dairesince el konulan bu mal ve haklar alacaklıya aynen verilerek ödenmez. İcra dairesi, el koyduğu mal ve hakları paraya çevirmek suretiyle alacaklıya para şeklinde öder. Alacaklılar birden fazla ise, icra dairesi satış sonucunda elde edilen paraları, talebe gerek olmadan kendiliğinden alacaklılara paylaşır²⁴².

Genel haciz yolu ile takip özetle, takip talebi; ödeme emri; haciz; satış ve paraların paylaşılması safhalarından oluşmaktadır.

---

ilamsız icra takibi yapılamayacağı içtihat yolu ile hak arama özgürlüğüne sınırlama getirir ve dolayısıyla Anayasa'ya aykırılık teşkil eder (Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, *İcra*, s. 456, dn. 458). Bu kararı isabetli bulan ASLAN, AKYOL ASLAN da elinde para alacağına ilişkin bir ilam bulunan alacaklının ilamlı icra takibi yapmak yerine genel haciz yoluna başvurması hayatın olağan akışına aykırıdır. Çünkü ilamlı icra takibi alacaklının daha çok lehinedir (Kudret Aslan, Leyla Akyol Aslan, "İlama Bağlı Para Alacağı İçin İlamsız İcra Takibi Yapılması, Dürüstlük Kuralına Aykırı mıdır?", *Prof. Dr. Ramazan Arslan'a Armağan*, 1. Cilt, 2015, s.199).

²³⁷ Alacaklının takip talebinde bulunmasının borçlar hukuku bakımından birtakım sonuçları vardır. Bunlardan birisi, alacaklı tarafından kanuna uygun bir şekilde takip talebinde bulunulması ile zamanaşımı kesilir (TBK m. 154, 2). Takip talebiyle zamanaşımının kesilmesi için, ödeme emrinin borçluya tebliğ edilmiş olmasına gerek yoktur. (Yargıtay 6. H.D. 17.04.2012 T. ve 2012/4241 E. ve 2012/6067 K. www.kazanci.com)

²³⁸ İİK m. 58'de takip talebinde olması gerekenler belirtilmiştir.

²³⁹ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s.213.

²⁴⁰ Baki Kuru, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, 1. Baskı, İstanbul, Legal Yayınevi, 2016, s.101.

²⁴¹ Kuru, *İcra*, s.94.

²⁴² Kuru, *İcra*, s.244.

b. Genel Haciz Yolu ile Takipte Yetkili İcra Dairesi

İlamsız icra takibindeki yetki, bir ilamsız icra takibine hangi yerdeki icra dairesi tarafından bakılacağını ifade etmektedir²⁴³.

HMK'daki yetki kuralları, İİK m. 50, 1 gereğince, ilamsız icra takibindeki yetki hakkında kıyasen uygulanır²⁴⁴. HMK'daki yetki kurallarına göre, icra dairesinin yetkisi belirlenir. Ancak, icra hukukunda da icra dairesinin yetkisi kamu düzenine ilişkin olmadığından, alacaklının yetkisiz bir icra dairesinde takip yapması halinde, icra dairesi yetkisizliğini kendiliğinden gözetemez²⁴⁵. Borçlunun icra dairesinin yetkisiz olduğunu itiraz yolu ile ileri sürmesi gereklidir.

İİK m. 50'deki atıf nedeniyle, ilamsız icra takibindeki genel yetkili icra dairesi, borçlunun yerleşim yerindeki icra dairesidir (HMK m. 6)²⁴⁶.

Borçlunun takip talebi başladıktan sonra yerleşim yerini değiştirmesi, takibin yeni yerleşim yerine nakledilmesini gerektirmez²⁴⁷.

Bir ilamsız icra takibinde borçlu sayısı birden fazla ise (borçlu tarafta birden fazla takip arkadaşı mevcutsa), icra takibi, borçlulardan birinin yerleşim yerindeki icra dairesinde yapılabilir (HMK m. 7, 1). Bu hüküm, yukarıda yetkiye ilişkin genel kurallarda belirtildiği gibi, borçlulardan sadece birinin yerleşim yerindeki icra dairesinde takip yapılması durumu için geçerlidir. Alacaklının, borçluların hepsine karşı, borçlulardan birinin yerleşim yerinde

²⁴³ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s.177. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz, s.117. Kılıçoğlu, s.156.

²⁴⁴ ÜSTÜNDAĞ'a göre bu atfın kapsamı sadece icra dairesinin yetkisini belirlemekle sınırlı tutulmalıdır. Çünkü usul ve takip hukukundaki farklar gereği usul hukukundaki yetki itirazı ve yetki itirazı üzerine yapılacak işlemlerin takip hukukuna uygulanması elverişli değildir (Saim Üstündağ, *İcra Hukukunun Esasları*, 8. Baskı, İstanbul, 2004, s.79-80).

²⁴⁵ Ancak İsviçre Hukuku'nda icra dairesinin yetkisi kamu düzenindedir. Bu yüzden icra dairesi kendi yetkisini resen inceler (İlhan Postacıoğlu, Sümer Altay, *İcra Hukuku Esasları*, 5. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 126).

²⁴⁶ Alacaklı takip takibinde borçlunun yerleşim yerini bilerek yanlış gösterirse, bu yer icra dairesinin yetkisini belirlemede dikkate alınmaz (Talih Uyar, "Genel Haciz Yolu İle İlamsız Takiplerde Yetkili İcra Dairesi, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 56. Sayı, 2005, s. 328). Yargıtay 12. H.D. 1.11.1983 T. ve 6768 E. ve 8226 K (www.kazanci.com)

²⁴⁷ İlamlı icra takibindeki yetki hususunda uygulanacak olan İİK m. 34, 1 ilamsız icra takibindeki yetki bakımından uygulanmaz. Zaten usul hukukunda da davalının sonrada yerleşim yerini değiştirmesi davanın açıldığı mahkemeyi etkilemez. Çünkü mahkemenin yetkisi davanın açılması anında belirlenir. Bu kuralın da kıyasen uygulanmasından aynı sonuç çıkacaktır.

değil de, borçlulardan biri için özel yetki kurallarınca belirtilen icra dairesinde ya da borçlulardan birisiyle arasındaki yetki sözleşmesince belirtilen icra dairesinde takip yapması durumunda, diğer borçlular yetki itirazında bulunabilirler²⁴⁸.

c. İcra Dairesinin Yetkisine İlişkin Özel Yetki Kuralları

İcra dairesinin yetkisine ilişkin özel yetki kurallarını, atıf gereği HMK m. 8 ile m. 16 arasındaki hükümler belirler. Bunlardan en önemlisi de, sözleşmeden doğan para borçlarına ilişkin ilamsız icra takiplerinde icra dairesinin yetkisine ilişkin olanıdır²⁴⁹.

Sözleşmeden doğan para borçları için yetkili icra dairesi, sözleşmenin ifa edileceği yerdeki icra dairesidir (HMK m. 10). Sözleşmenin ifa yeri, TBK m. 89, 1'e göre, tarafların açık veya zımni iradelerine göre belirlenir. Sözleşmenin ifa yerinin tarafların iradelerine göre belirlenemediği hallerde, kanuni ifa yeri sözleşmenin ifa yeri olarak kabul edilir (TBK m. 89, 1). Buna göre, sözleşmeden doğan para borçları için, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yeri yetkili sayılmıştır. Dolayısıyla alacaklı, sözleşmeden doğan para borçları için, kendi yerleşim yerinde ilamsız icra takibi yapabilir.

Sözleşmeden doğan para borçları için ayrıca, İİK m. 50, 1'de özel yetkili icra dairesi de belirtilmiştir. Buna göre, sözleşmeden doğan para borçları için, sözleşmenin yapıldığı yerdeki icra dairesinde de ilamsız icra takibi yapılabilir²⁵⁰.

Sözleşmeden doğan para borçları için, sözleşmenin ifa edileceği yer icra dairesi ile sözleşmenin yapıldığı yer icra dairesinin yetkili olabilmesi için, taraflar arasında geçerli bir sözleşmenin varlığı aranır²⁵¹. Örneğin, satış parasını ödemiş olmasına rağmen malın kendisine teslim edilmemesi nedeniyle satış sözleşmesini feshedip, verdiği paranın iadesini talep eden, bu para alacağını tahsil etmek için ilamsız icra takibi yapmak isteyen alacaklı sözleşmenin ifa yeri icra dairesinde icra takibi yapamaz²⁵². Takip yapmak isteyen

²⁴⁸ Yargıtay 12. H.D. 26.06.2008 T. ve 435 E. ve 3540 K.

²⁴⁹ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 178.

²⁵⁰ KARSLI, HMK m. 10'daki düzenlemeye paralel olması açısından İİK m. 50, 1'deki sözleşmenin ifa yeri yetki kuralının gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca, bu durumun icra takiplerinden sonra açılacak itirazın iptali davalarında tartışma konusu olabileceğini de belirtmektedir (Karlı, *Muhakeme*, s. 269).

²⁵¹ Timuçin Muşul, *İcra Ve İflas Hukuku*, 1. Cilt, 6. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 271.

²⁵² Bu konu hakkındaki görüşler için yukarıda bkz. s.13-14.

alacaklının para alacağı bir sözleşmeden değil sebepsiz zenginleşmeden doğduğundan, takibini sadece borçlunun yerleşim yeri icra dairesinde yapabilecektir.

Terekenin kesin paylaşımına kadar mirasçılara karşı yapılacak ilamsız takipler için de mutlaka miras bırakanın son yerleşim yeri icra dairesinde takip yapılması öngörülmektedir²⁵³. PİŞKİNPASA, FİLİNTE'ye göre bu hüküm kesin yetkiye ilişkin olduğundan icra dairesince resen dikkate alınması gerekir²⁵⁴. Öğretide de terekenin paylaşımına kadar mirasçılara yapılacak takiplerin kamu düzenine ilişkin olduğu kabul edilmektedir²⁵⁵. Ancak burada belirtilmelidir ki PİŞKİNPASA, FİLİNTE'nin belirttiği yetkisizliğin icra dairesince resen dikkate alınması gerektiği hususu yanlıştır. Kanaatimizce, icra dairesinin yetkisi kamu düzeninden olmadığından, borçlunun yetki itirazı olmadıkça icra dairesince resen dikkate alınmaz.

İcra dairesinin yetkisini belirleyen özel yetki hallerinden birisi de, para alacağının haksız fiilden kaynaklandığı durumlarda, yetkili icra dairesinin belirlenmesidir. Para alacağının haksız fiilden kaynaklandığı durumlarda, genel yetkili icra dairesinin yanında haksız fiilin işlendiği yer icra dairesi, zararın meydana geldiği yer icra dairesi veya gelme ihtimalinin bulunduğu yer icra dairesi, ya da zarar görenin yerleşim yeri icra dairesi yetkili olacaktır (HMK m. 16)²⁵⁶.

HMK'ya ilişkin diğer özel yetki halleri kıyasen icra dairesinin yetkisini de belirler. Bu özel yetki halleri ayrıntılı olarak yukarıda incelendi.

Ayrıca belirtilmelidir ki, iflas yolu ile takibe ilişkin yetkili icra dairesi, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer icra dairesidir (İİK m. 154). Buradaki düzenleme de kamu düzenine ilişkin olmadığından alacaklı ve borçlu yetki sözleşmesi ile farklı bir icra dairesini yetkili kılabilirler.

---

²⁵³ Talih Uyar, *İcra hukukunda Yetki-Görev ve Yargılama Usulü*, Şafak Basımevi, Manisa, 1983, s. 5. Üstündağ, *İcra*, s. 63.

²⁵⁴ Duygu Pişkinpaşa, Nurettin Filinte, "İcra Takiplerinde Görev ve Yetki", *İstanbul Barosu Dergisi*, 84. Cilt, 6. Sayı, 2010, s. 3708.

²⁵⁵ Üstündağ, *İcra*, s. 63. Uyar, s. 5. Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 126.

²⁵⁶ Muşul, s. 271.

d. Yetki Sözleşmesi

Tacir veya kamu tüzel kişileri, belli bir uyuşmazlık hakkında, bir icra dairesini yetkili hale getirmek için yetki sözleşmesi yapabilirler. Böylelikle, taraflar aksini kararlaştırmadıkça ilamsız icra takibi, bu belirlenen icra dairesinde yapılır.

İcra dairesinin yetkisinin kamu düzenine ilişkin olmadığı daha önce belirtilmişti. Bu nedenle icra dairesinin yetkisini belirlemeye yönelik yetki sözleşmeleri kural olarak her durumda mümkün gözükmemektedir²⁵⁷.

İsviçre İcra Hukuku'nda icra dairesinin yetkisine ilişkin hükümler kamu düzenine ilişkin olduğundan, icra dairesinin yetkisini belirlemeye yönelik yetki sözleşmesi yapılamaz²⁵⁸.

Öğretide, mahkemelerin yetkisine ilişkin yetki sözleşmesinin icra dairesinin yetkisini de kapsayıp kapsamadığı tartışmalıdır. Yargıtay, mahkemelerin yetkisine ilişkin bu kayıtların icra dairesinin yetkisine etki edeceği yönünde karar vermiştir²⁵⁹. Ancak öğretideki hakim görüşe göre, hukuk mahkemelerinin yetkisini tesis eden yetki sözleşmesi icra dairesinin yetkisini kapsamaz²⁶⁰. Bunun gibi, sadece icra dairelerinin yetkisini belirleyen yetki sözleşmesi, açıkça belirtilmediği sürece o uyuşmazlık için yetkili mahkemeyi belirlemeyecektir.

Yetkili mahkemeyi belirleyen yetki sözleşmesinin geçerliliğine ilişkin şartlar, yetkili icra dairesinin belirlenmesinde de geçerlidir²⁶¹. Yetki sözleşmelerinin geçerlilik şartları da çalışmanın birinci bölümünde ayrıntılı olarak incelendi. Buna göre, sadece tacir ve kamu tüzel kişileri yetki sözleşmesi yapabilirler. Ayrıca yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için, sözleşmenin yazılı şekilde yapılması, uyuşmazlığın kaynaklandığı hukuki ilişkinin belirli veya belirlenebilir olması ve yetkili kılınan icra dairesinin de belirli olması gerekir.

²⁵⁷ Kılıçoğlu, s. 156. İbrahim Aşık, *İcra Sözleşmeleri*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2006, s. 116. Ancak öğretide terekenin paylaşımına kadar mirasçılara yapılacak takiplerin kamu düzenine ilişkin olduğu kabul edilmektedir (Üstündağ, *İcra*, s. 63. Uyar, s. 5. Postacioğlu, Altay, *İcra*, s. 126).

²⁵⁸ Kılıçoğlu, s. 158.

²⁵⁹ Yargıtay 12. H.D. 20.11.2003 T. ve 2003/20276 E. ve 2003/23037 K. (www.kazanci.com)

²⁶⁰ Kuru, *Usul-1*, s.565. Kuru, Arslan, Yılmaz, *İcra*, s. 117, dn. 4. Kuru, s.514. Belgin Güneş, s. 210. Kılıçoğlu, s. 158. Aksi görüşte bkz. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 176.

²⁶¹ Yetki sözleşmeleri konusunda değinilmeyen bilgiler için bkz. yuk. s.30 vd.

Tacir veya kamu tüzel kişilerinin yetkili icra dairesini belirledikleri yetki sözleşmesi ile genel ve özel yetkili icra dairelerinin yetkisi ortadan kalkar.

Kamu tüzel kişisi veya tacir alacaklı ve borçlu yetkili icra dairesini yazılı olarak tayin etmişlerse, o yer icra dairesi iflas takibi için de yetkili sayılır (HMK m. 154, 3). Ancak taraflar belirledikleri icra dairesinin yetkisini sadece cüzi icra takipleri için yetkili kılmışlarsa bunun ayrıca belirtilmesi gerekir.

Yetkisiz bir icra dairesinin yetkili hale gelmesi, tarafların aralarında yaptıkları bir yetki sözleşmesiyle olabileceği gibi borçlunun icra dairesinin yetkisine hiç itiraz etmemesiyle de olabilir. İcra dairesinin bu şekilde yetkili hale gelmesi, öğretideki hakim görüşe göre zımni yetki sözleşmesi anlamına gelmektedir²⁶². Yani borçlunun yetkiye itiraz etmemesiyle de yetkisiz icra dairesi yetkili hale gelebilir²⁶³.

e. Yetki İtirazı, Takibe Etkisi ve Yetki İtirazının Hükümden Düşürülmesi

(1) Yetki İtirazı ve Takibe Etkisi

İlamsız icra takibinde, icra dairelerinin yetkisinin kamu düzenine ilişkin olmadığı ve yetkisiz bir icra dairesinde takip yapılması halinde, icra dairesinin yetkisini kendiliğinden göz önünde bulunduramayacağı daha önce belirtilmişti. Bu yüzden, yetkisiz icra dairesinde takip yapılması halinde, borçlu icra dairesinin yetkili olmadığını itiraz yolu ile ileri sürebilecektir.

Genel haciz yolu ile icra takibinde, icra dairesinin yetkisine itiraz, esas hakkındaki itiraz ile birlikte ödeme emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde yazılı veya sözlü olarak icra

---

²⁶² Bilge, s. 187. Karafakih, s. 47. Berkin, s. 333. Bilge, Önen, s. 202. Ersoy, s. 101. Belgesay, *Şerh*, s. 63. Kuru, *Usul*, s. 559. Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s. 144. Canbeldek, s. 219. Keskin, s. 316. Pekcanitez, Atalay, Özekes, *Usul*, s. 183.

²⁶³ Belgin Güneş, s. 207. Aşık, *İcra Sözleşmeleri*, s. 120.

daresine bildirilir (İİK m. 50, 2 ve İİK m. 62, 1)²⁶⁴. İcra mahkemesi tarafından önce yetki meselesi incelenir ve icra mahkemesi kesin şekilde kararını açıklar (İİK m. 50, 2)²⁶⁵.

İİK m. 50'deki atfın kapsamı öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre İİK m. 50'deki atfın kapsamı sadece icra dairesinin yetkisini belirlemekle sınırlı tutulmalıdır. Çünkü usul ve takip hukukundaki farklar gereği usul hukukundaki yetki itirazı ve yetki itirazı üzerine yapılacak işlemlerin takip hukukuna uygulanması elverişli değildir²⁶⁶. Ancak KURU, İİK m. 50'deki atfın kapsamı ile ilgili bilgiye eserlerinde yer vermemiş, ancak atfın kapsamını daha geniş tutmuştur. Çalışmada iki görüş de dikkate alınarak açıklamalar yapılacak ve uygulamanın ne yönde olduğu da belirtilmeye çalışılacaktır.

Borçlu esasa itiraz etmeden, sadece icra dairesinin yetkisine de itiraz edebilir. Hem yetkiye hem de esasa ilişkin itirazda bulunacaksa, her iki itirazını da açıkça bildirmesi gerekir²⁶⁷.

Borçlu, itirazını takibi başlattığı icra dairesine yapabileceği gibi, itirazını takibi başlattığı icra dairesine gönderilmesi için masrafı da vermek suretiyle başka bir icra dairesine de yapabilir. Bu icra dairesi de, itirazı yetkili icra dairesine gönderir (İİK m. 62, 1).

İİK m. 50'nin atfının kapsamı öğretide tartışılmakla birlikte, Yargıtay yetki itirazının İİK m. 50'nin kapsamında tutarak, mahkemenin yetkisine ilişkin itirazda uyulması gereken kuralların burada da tatbik edilmesi yönünde içtihat geliştirmiştir²⁶⁸. Buna göre, borçlu yetki itirazında, yetkili icra dairesinin hangisi olduğunu bildirmelidir (HMK m. 19, 2). Birden fazla yetkili icra dairesi varsa, borçlu yetki itirazında yetkili icra dairelerinden seçtiği icra dairesini belirtmelidir; aksi takdirde borçlunun yetki itirazı dikkate alınmaz²⁶⁹.

²⁶⁴ Bu hüküm ile yetki itirazının reddedilmesi halinde varsa esasa ilişkin itirazların incelenmesine imkan vermek ve zaman kaybının önüne geçilmesini engellemek amacıyla ihdas edilmiştir. (Talih Uyar, Alper Uyar, Cüneyt Uyar, *İcra ve İflas Hukuku Rehberi*, 1. Cilt, 3. Baskı, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s.153.)

²⁶⁵ Kanunda bu şekilde yer alması icra mahkemesinin artık yetki itirazı için geri dönemeyeceği anlamına gelmektedir (Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 133).

²⁶⁶ Üstündağ, *İcra*, 79-80. Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 127-128.

²⁶⁷ Baki Kuru, "İcra Dairesinin Yetkisine İtiraz", *Makaleler*, İstanbul, Arıkan Yayınları, 2006, s. 513.

²⁶⁸ Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 131.

²⁶⁹ Daha fazla bilgi için bkz. yuk. s. 62 vd.

Borçlu, süresi içinde ödeme emrine itiraz ederken, yetki itirazını da birlikte bildirmemişse, takibin bundan sonraki safhalarında icra dairesinin yetkisizliğini ileri süremez²⁷⁰. Yani alacaklı, borçlunun esasa ilişkin itirazının kaldırılması için icra mahkemesine başvurursa (İİK m. 68 ve 68/a), borçlu icra mahkemesinde icra dairesinin yetkisiz olduğunu ileri süremez²⁷¹. Ayrıca, icra dairesinin yetkisine itiraz etmemiş olan borçlu, esasa ilişkin itirazın kaldırılması talebini inceleyen icra mahkemesinin yetkisizliğini de ileri süremez²⁷². Çünkü icra mahkemesinin yetkisi, icra dairesinin yetkisine göre belirlendiğinden, borçlu icra dairesinin yetkisine itiraz etmemekle, icra dairesinin ve buna bağlı belirlenen icra mahkemesinin yetkisini de kabul etmiş sayılır²⁷³. Fakat şu da belirtilmelidir ki, icra dairesinin yetkisine itiraz etmemiş borçlu (dolayısıyla icra mahkemesinin yetkisini de kabul etmiş borçlu), hukuk mahkemesinin de yetkisini kabul etmiş sayılmaz. Yani, alacaklı yetkisiz olan icra dairesinin bulunduğu yer hukuk mahkemesinde itirazın iptali davası açmayabilir²⁷⁴. Açarsa, borçlu hukuk mahkemesinin yetkisine ilk itirazda bulunabilir²⁷⁵. Ancak ÜSTÜNDAĞ, alacaklının seçtiği icra dairesindeki takibe borçlunun itirazı olmadığından, bu icra dairesinin yetkisine göre belirlenen hukuk mahkemesinde itirazın iptali davasının açılmasını takip hukukunun ihtiyaçları bakımından uygun görmektedir²⁷⁶.

²⁷⁰ Usul hukukunda yetki itirazı ilk itirazlardan ve diğer itirazlarla birlikte ileri sürülmediği takdirde cevap verme süresi dolmasa bile yetki itirazı yapılamayacaktır. Ancak İİK’nda HMK hükümlerinin kıyasen uygulanmasına ilişkin özel bir hüküm yer almadığı halde, HMK hükümlerini takip hukukuna uygulamak doğru olmayacaktır. Bu yüzden burada kastedilen takibin sonraki aşamalarında icra dairesinin yetkisine itiraz edilemeyeceğidir. Sonuç olarak borçlu ilk önce esasa ilişkin itirazını bildirmiş, yedi günlük itiraz süresi dolmadan yetki itirazını bildirmişse bu yetki itirazı geçerlidir (Nilüfer Güney Boransu, “Yargıtay’ın Bir Kararı Işığında İlamsız İcra Takibinde Yetki İtirazı”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 26. Sayı, Nisan 2016, s. 212). Ancak, POSTACIOĞLU, ALTAY borçlunun süresi içinde ikinci bir başvuru ile yetki itirazını icra dairesine bildiremeyeceğini belirtmektedir (Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 131).

²⁷¹ “İtiraz eden borçlu, itirazın kaldırılması duruşmasında, alacaklının dayandığı senet metninden anlaşılanlar dışında, itiraz sebeplerini değiştiremez ve genişletemez.” (İİK m. 63)

²⁷² Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 181. Uyar, s. 8. Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 129.

²⁷³ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 181. Saim Üstündağ, “İlamsız İcra Dairesinin Yetkisine İtiraz”, *Makaleler, İçtihat Tahlilleri, Çeviriler*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010, s. 251. Yargıtay 6 H.D. 10.04.2007 T ve 2159 E ve 4109 K.

²⁷⁴ KURU’ya göre, bu dava için açılacak mahkemenin yetkisi HMK’daki yetki kurallarına göre belirlenir. Kuru, *İcra-1*, s. 180. Güney Boransu, s. 218. Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 134.

²⁷⁵ Kuru, *İcra-1*, s. 180. Uyar, s. 9. Güney Boransu, s. 218.

²⁷⁶ Üstündağ, s. 251. ÜSTÜNDAĞ makalesinde itirazın iptali davasının takibin yapıldığı yer icra dairesinin yargı çevresindeki genel mahkemede açılabileceğini savunmaktadır. Böylelikle bu mahkemenin icra dairesinin yetkisini de inceleyebileceğini belirtmiştir. POSTACIOĞLU ve KURU’nun belirttiği şekilde itirazın iptali davasının HMK hükümlerine göre yetkili mahkemelerden birinde açıldığında, alacaklının borçlunun yetki itirazını kabul etmiş olacağını belirtmektedir (Üstündağ, s. 254-255).

Süresi içinde icra dairesine yapılan yetki itirazı, icra takibini kendiliğinden durdurur (İİK m. 66, 1). Duran takibi devam ettirmek isteyen alacaklının, itirazın hükümden düşürülmesi için talepte bulunması gerekir.

(2) Yetki İtirazının Hükümden Düşürülmesi

i. Alacaklının Yetki İtirazını Kabul Etmesi

Alacaklı borçlunun yetki itirazını kabul ederse, takip dosyasını borçlunun yetki itirazında bildirdiği yetkili icra dairesine gönderilmesini ister²⁷⁷. Bunun üzerine icra dairesi, takip dosyasını borçlunun itirazda belirttiği icra dairesine gönderir²⁷⁸. Dosyayı alan yetkili icra dairesi, borçluya yeni bir ödeme emri gönderir²⁷⁹.

Borçlu daha önce, takibin başladığı icra dairesinden gönderilen ödeme emrine karşı, esasa ilişkin itirazda bulunmuş olsun ya da olmasın, artık yetki itirazında bulunamaz. Çünkü borçlunun yetki itirazında gösterdiği icra dairesine alacaklının talebiyle gönderildiğinden, alacaklı ile borçlu arasında zımni bir yetki sözleşmesi yapılmış sayılacaktır²⁸⁰. Fakat belirtmelidir ki, borçlu yetkili icra dairesince gönderilen ödeme emrine karşı esasa ilişkin

²⁷⁷ KURU, yetki itirazında bulunan borçlunun itirazını kabul eden alacaklının 6 ay (alacaklının borçlunun yetki itirazını kabul etmeseydi 6 ay içinde itirazın kaldırılması talebine başvuracağından hareketle) içinde takibin başladığı icra dairesine başvurup, takip dosyasının borçlunun itirazda belirttiği icra dairesine gönderilmesini istemesi gerektiğini ve sadece bu şekilde, takibin başladığı icra dairesince yapılan takip talebi ile zamanaşımının kesilebileceğini ifade etmektedir. Ancak, devamında borçlu yetki itirazını esasa itiraz ile birlikte yapmış olup, alacaklı da bir yıl içinde itirazın iptali davasını açmış ise yetkisiz icra dairesine yapılan takip talebi ile zamanaşımı kesilmesi hükmünü korur açıklamasını yapmaktadır. (Kuru, *İcra-1*, s. 181, dn. 21. Kuru, *Yetki İtirazı*, s. 513, dn 9. Uyar, *Yetkili İcra Dairesi*, s. 337. Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 132.) ÜSTÜNDAĞ, KURU ve POSTACIOĞLU, ALTAY'ın belirttiği bu sürelerin konuyla ilgisi olmadığını savunmaktadır (Üstündağ, s. 253).

Ayrıca, yetki itirazının kabulü üzerine yapılacak işlemlerin uygulamadaki gibi, yani HMK m. 20'nin İİK m. 50'deki atfın kapsamına girdiğinden hareketle HMK m. 20'de belirtilen süreler içinde yetkili icra dairesine gönderilmesi istenir. (Kuru, *İcra-1*, s. 181. Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 132.)

²⁷⁸ Daha geniş bilgi için bkz. yuk. s.49 vd.

²⁷⁹ Yargıtay yeni ödeme emri gönderilmesi hususunu bir kararında şöyle ifade etmiştir; “ Yetkisiz icra dairesindeki borçlunun kabulü dışındaki hiçbir takip işlemi, yetkili icra dairesince geçerli sayılamaz. Bu nedenledir ki, yetkili icra dairesinde borçluya, takibin başlamasını sağlayan yeni bir ödeme emri tebliği zorunludur.” (Yargıtay 12. H.D. 03.05.2010 T. ve 2009/29381 E. ve 2010/10924 K.. Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 182 dn. 24.)

“ yetkili icra dairesinin, yeni bir ödeme emri yerine yetkisiz icra dairesinin düzenlediği eski ödeme emrini borçluya göndermesi halinde, borçlu eski ödeme emrine tekrar itiraz etmese bile borçlu hakkında takibe devam edilemez.” (Yargıtay 12 H.D. 08.04.2008 T. ve 2008/4349 E. ve 2008/7178 K. www.kazanci.com)

²⁸⁰ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 182. Muşul, *İcra*, s. 276. Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 132. Bu konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. yuk. s. 49 vd.

itirazlarını ileri sürebilir. Borçlu, yetkisiz icra dairesince gönderilen ödeme emrine karşı hem yetkiye hem de esasa ilişkin itirazda bulunmuş olsa bile, bu esasa ilişkin itiraz yeni ödeme emrine karşı da yapılmış sayılmaz; borçlu esasa ilişkin itirazlarını tekrar yapmalıdır²⁸¹.

- ii. Alacaklının Yetki İtirazını Kabul Etmemesi
- i. Borçlu, sadece icra dairesinin yetkisine itiraz etmiş ise;

Yetki itirazını inceleme görevi icra mahkemesine ait olduğundan, alacaklı itirazın kaldırılması talebiyle sadece icra mahkemesine başvurabilir (İİK m. 50, 2). Yoksa itirazın iptali için genel mahkemede dava açamaz.

İcra mahkemesi, borçlunun yetki itirazının haksız olduğuna, yani takibin başlatıldığı icra dairesinin yetkili olduğuna kanaat getirirse, borçlunun yetki itirazının kaldırılmasına karar verir²⁸². Borçlu, artık icra mahkemesinde borcun esasına ilişkin itirazda bulunamaz; çünkü süresi içinde borcun esasına itiraz etmemiştir²⁸³. KURU, burada İİK m. 63'ün de uygulanamayacağını, yani borçlunun senet metninden anlaşılrsa bile itiraz sebeplerini icra mahkemesinde ileri süremeyeceğini belirtmiştir²⁸⁴.

İtirazın kaldırılması kararı ile de icra dairesinin yetkisi ve icra takibi kesinleşmiş olur. Alacaklı da icra takibinin kesinleşmesiyle haciz isteyebilir²⁸⁵.

İcra mahkemesi, borçlunun yetki itirazının haklı olduğuna, yani itirazda belirtilen icra dairesinin yetkili olduğuna kanaat getirirse, icra dairesinin yetkisizliğine ve alacaklının

---

²⁸¹ Kuru, *Yetki İtirazı*, s. 514.

²⁸² İcra mahkemesinin verdiği yetki itirazının kaldırılması kararı için üst mahkemeye başvurulabilir (Kuru, *İcra-1*, s. 189, dn. 31). Ancak, UYAR bu kararın yetki itirazının reddine ilişkin olmasından dolayı, bu karar için üst mahkemeye başvurulamayacağını belirtmiştir (Uyar, s. 11). POSTACIOĞLU ve ÜSTÜNDAĞ da bu kararlar için üst mahkemeye başvurulamayacağını savunmaktadır (Üstündağ, *İcra*, s. 81. Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 133). Ancak Yargıtay da bu kararlar için üst mahkemeye başvurulacağını kabul etmiştir. Yargıtay 12. H.D. 30.4.1991 T. 11786 E. ve 5325 K.

²⁸³ Kuru, *İcra-1*, s. 189. Kuru, *Yetki İtirazı*, s. 517. Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 129.

²⁸⁴ Kuru, *İcra-1*, s. 190. Kuru, *Yetki İtirazı*, s. 517.

²⁸⁵ Borçlu, itirazın kaldırılması kararı için bir üst mahkemeye başvurmuş olsa bile, alacaklı üst mahkemenin vereceği kararı beklemeden haciz isteyebilir. Çünkü karar için üst mahkemeye başvurmak, satıştan başka icra işlemlerini durdurmaz (İİK m. 364, 3).

itirazının kaldırılması talebinin reddine karar verir²⁸⁶. Bunun üzerine alacaklının ne yapması gerektiği konusunda öğretide farklı görüşler mevcuttur.

Bir görüşe göre, icra mahkemesinin, icra dairesinin yetkisizliğine ve itirazın kaldırılması talebinin reddine ilişkin kararı üzerine, alacaklı süresi içinde yetkisiz icra dairesine başvurarak takip dosyasının yetkili icra dairesine gönderilmesini talep eder²⁸⁷. Yetkisiz icra dairesi de, takip dosyasını icra dairesine gönderir. Dosyayı alan yetkili icra dairesi de, yeni bir ödeme emri gönderir ve yetkili icra dairesinde yapılan bu takip, yetkisiz icra dairesindeki takibin devamı sayılır²⁸⁸. Yani yetkili icra dairesinden harç alınmaz; zamanaşımı yetkisiz icra dairesinde yapılan takip talebiyle kesilmiş olur²⁸⁹.

Alacaklı, süresi içinde yetkisiz icra dairesine başvurup takip dosyasının yetkili icra dairesine gönderilmesini istemezse, takip yapılmamış sayılır (İİK m. 50, 1'deki atf gereği, HMK m. 20, 1). Bunun üzerine, alacaklı yeniden takip yapmak isterse, harç ödemek zorundadır. Ayrıca yetkisiz icra dairesinde yapılan takiple kesilen zamanaşımı, hükümsüz hale gelir.

Diğer bir görüşe göre ise, icra mahkemesinin, icra dairesinin yetkisizliğine ve itirazın kaldırılması talebinin reddine ilişkin vereceği kararı üzerine, aynı takibe devam edilmesine olanak kalmaz²⁹⁰. Bunun üzerine alacaklı, yetkili icra dairesinde yeni bir takip talebiyle icra takibi başlatmalı ve yetkili icra dairesi de yeni bir ödeme emri göndermelidir. MUŞUL da, POSTACIOĞLU'nun görüşüne paralel şekilde, HMK m. 20 deki yetkisizlik kararı üzerine yapılacak işlemlerin İİK m. 50'deki atfın kapsamına girmediğini savunarak, icra dairesinin

²⁸⁶ Bu karar hem yetkisizlik hem de itirazın kaldırılması talebinin reddi kararı olduğu için, bu karar için üst mahkemeye başvurulabilir. (Kuru, *İcra-1*, s. 188. Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 133.)

²⁸⁷ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 186. Kuru, *İcra-1*, s. 188. Uyar, s. 11.

İİK m. 50'deki atf gereği, HMK m. 20, 1'deki süre içinde talepte bulunmalıdır. Yetkisizlik kararı üzerine yapılacak işlemler için bkz. yuk. s. 58.

²⁸⁸ KURU'ya göre borçlu yetkisiz icra dairesinden gönderilen ödeme emrine hem yetki hem de esas bakımından itiraz etmiş olsa bile, o itirazları bu yeni ödeme emrine etki etmez (Kuru, *Yetki İtirazı*, s. 516, dn. 17).

²⁸⁹ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. yuk. s. 51 vd.

²⁹⁰ Üstündağ, s. 258. Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 134.

yetkisizliğine ilişkin verilen karar üzerine alacaklının yetkili icra dairesinde yeni bir takip talebi ile yeni bir takip başlatması gerektiğini ifade etmiştir²⁹¹.

Yargıtay eski kararlarında bu konuda, yetkisiz icra dairesindeki takip talebiyle zamanaşımının kesilmeyeceği görüşündeydi. Daha sonra verdiği kararlarda, icra dairesinin yetkisizliğine ilişkin karar üzerine alacaklının yetkili icra dairesinde yeni bir takip başlatması gerektiğini ve yetkisiz icra dairesinde yapılan takip işlemlerinin geçersiz olduğunu savunmakla beraber, zamanaşımının yetkisiz icra dairesinde yapılan takip talebiyle kesileceğini ifade etmiştir²⁹².

Yargıtay 2005 yılında verdiği bir karar ile icra dairesinin yetkisizliğine ilişkin verilen karar üzerine alacaklının, HMK m. 20'ye uygun olarak, takip dosyasının yetkili icra dairesine gönderilmesini istemiş olması halinde, buradaki takibin yetkisiz icra dairesindeki takibin devamı olduğu görüşünü benimsemiştir²⁹³.

ii. Borçlu, icra dairesinin yetkisinin yanında esasa da itiraz etmiş ise;

Alacaklı, takip konusu alacağını İİK m. 68'deki belgelere dayandırmış ise, borçlunun yetkiye ve alacağın esasına ilişkin her iki itirazını da hükümden düşürmek için altı ay içinde icra mahkemesinden itirazın kaldırılması talebinde bulunabileceği gibi, bir yıl içinde genel mahkemeden itirazın iptali talebinde de bulunabilir²⁹⁴.

Belirtildiği gibi, borçlu sadece icra dairesinin yetkisine ilişkin itirazın hükümden düşürülmesi için genel mahkemeye başvurarak itirazın iptali davası açamaz. Çünkü tek başına icra dairesinin yetkisini inceleme görevi icra mahkemelerine aittir (İİK m. 50, 2)²⁹⁵.

i. Borçlunun yetkiye ve esasa ilişkin her iki itirazını hükümden düşürmek için itirazın kaldırılmasını talep eden alacaklı, itirazın kendisine tebliğinden itibaren altı ay içinde

²⁹¹ Muşul, *İcra-1*, s. 282-283. Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 128. ÜSTÜNDAĞ da aynı şekilde İİK m. 50'nin atfının HMK m. 20'yi kapsamadığını savunmakla birlikte, alacaklının yeni takip talebinde bulunup yeniden harç ödemesi ve yetkisiz icra dairesinde takip talebinde bulunması ile zamanaşımının kesilmesi durumuna da değinmiştir (Üstündağ, s. 260).

²⁹² Muşul, *İcra-1*, s. 281.

²⁹³ Yargıtay 12 H.D. 13.09.2005 T. ve 2005/13111 E. ve 2005/16883 K. (www.kazanci.com)

²⁹⁴ Yargıtay 7. H. D. 12.10.2010 T. ve 2010/3377 E. ve 2010/5742 K. (Muşul, *İcra-1*, s. 277, dn. 27).

²⁹⁵ Yargıtay 19 H.D. 21.02.2011 T. ve 2010/8115 E. ve 2011/2209 K. (www.kazanci.com)

takibin yapıldığı icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesine başvurur²⁹⁶. İcra mahkemesi, bu durumda öncelikle yetki itirazını inceleyip, kesin bir şekilde karara bağlar (İİK m. 50, 2).

İcra mahkemesi, borçlunun yetki itirazını inceleyip, haksız olduğuna kanaat getirirse, yetki itirazını reddedip esasa ilişkin itirazı inceleyerek itirazın kaldırılması talebini değerlendirir. Bu değerlendirme sonucunda icra mahkemesi, esasa ilişkin itirazın kesin (İİK m. 68) veya geçici kaldırılmasına (İİK m. 68/a) veya itirazın kaldırılması talebinin reddine karar verir.

İcra mahkemesi, borçlunun yetki itirazını inceleyip, haklı olduğuna kanaat getirirse, esasa ilişkin itirazı inceleyemez ve icra dairesinin yetkisizliğine dolayısıyla, itirazın kaldırılması talebinin reddine karar verir. Bunun üzerine yapılacak işlemler uygulama ve öğreti dikkate alınarak yukarıda açıklandı²⁹⁷.

ii. Borçlunun yetkiye ve esasa ilişkin her iki itirazını hükümden düşürmek için itirazın iptali davasını açmak isteyen alacaklı, itirazın kendisine tebliğinden itibaren bir yıl içinde genel mahkemeye²⁹⁸ başvurur (İİK 67, 1). Fakat genel mahkemenin, borçlunun icra dairesinin yetkisine ilişkin itirazını inceleyip inceleyemeyeceği konusunda öğretide farklı görüşler ve Yargıtay'ın farklı kararları mevcuttur.

KURU ve POSTACIOĞLU, itirazın iptali davasının açıldığı genel mahkemenin icra dairesinin yetkisine ilişkin itirazı inceleyemeyeceği görüşündedir²⁹⁹.

ÜSTÜNDAĞ ise, itirazın iptali davasının açıldığı genel mahkemenin yetkisine itiraz edildiği takdirde, icra takibinin yapıldığı icra dairesinin yargı çevresindeki mahkeme

²⁹⁶ Belirtildiği gibi, alacaklının hem yetkiye hem de esasa ilişkin itirazını hükümden düşürmek için icra mahkemesinden itirazın kaldırılması talebinde bulunması için, alacaklının alacağını İİK m. 68'de belirtilen belgelere dayandırması gereklidir.

²⁹⁷ Bkz. yuk. s. 51 vd.

²⁹⁸ İtirazın iptali davasında başvuru genel mahkemenin yetkisi ilerde çalışmanın 3. bölümünde ele alınacaktır.

²⁹⁹ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 184. Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 134.

olduğundan hareketle, genel mahkemenin icra dairesinin yetkisini de inceleyebileceğini, böylelikle kendisinin de yetkili olup olmadığının tespit edebileceği görüşündedir³⁰⁰.

YILMAZ da, yetkili icra dairesinde takip yapılmasının, itirazın iptali davasının koşullarından olduğunu savunmakta ve bu sebeple de mahkemenin öncelikle icra dairesine yönelik yetki itirazını incelenmesi gerektiğini ileri sürmektedir³⁰¹.

Yargıtay'ın verdiği bir kararda, borçlu genel mahkemenin yetkisine itiraz (ilk itiraz) etmezse, artık icra dairesinin yetkisine ilişkin itirazından zımmen feragat etmiş sayılacağı ve bu nedenle de mahkemenin icra dairesinin yetkisine ilişkin itirazı göz ardı ederek, esasa ilişkin itirazı inceleyip karar vermesi gerektiğini; borçlu genel mahkemenin yetkisine itiraz ederse, mahkemenin icra dairesinin yetkisine ilişkin itirazı inceleyerek karar vermesi gerektiğini belirtmiştir³⁰². Ancak, Hukuk Genel Kurulu daha sonra verdiği kararlarında genel mahkemenin yetkisine itiraz edilsin ya da edilmesin mahkemenin, icra dairesinin yetkisine ilişkin itirazı inceleyip, buna göre esasa ilişkin itirazı incelemeye geçmesi gerektiğini belirtmiştir³⁰³.

Yargıtay bazı kararlarında borçlunun genel mahkemenin yetkisine ilişkin itiraz etmesi gerekliliğinden hiç bahsetmeyip, genel mahkemenin icra mahkemesi yerine geçerek icra dairesinin yetkisini inceleyebileceğine³⁰⁴; bazı kararlarında da genel mahkemede açılan itirazın iptali davasının konusunun alacağa ilişkin itirazlar olması gerektiğinden bahisle genel mahkemenin icra dairesinin yetkisini inceleyemeyeceğine³⁰⁵ dair çelişik ifadelerle yer vermiştir. Yargıtay HGK'nun bu yöndeki kararı ise bir önceki paragrafta zikredilmişti.

---

³⁰⁰ Üstündağ, İcra, s. 81-82. Metin Düzgün, "İlamsız İcrada Yetki İtirazı ve Bunun Giderilmesi", *Ankara Barosu Dergisi*, 1997/7, s. 52, dn. 28.

³⁰¹ Ejder Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku Şerhi*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016, s. 277.

³⁰² Yargıtay 4. H.D. 18.10.2001 T. ve 2001/9292 E. ve 2001/9780 K. Yargıtay HGK 28.03.2001 T. ve 2001/19-267 E. ve 2001/311 K. (www.kazanci.com)

³⁰³ HGK 06.10.2004 19/410-471 (<http://portal.uyap.gov.tr/uyap-uygulamaları>).

³⁰⁴ Yargıtay 9. H.D. 21.04.2009 T. ve 2009/14533 E. ve 2009/11340 K. (www.kazanci.com)

³⁰⁵ Yargıtay 13. H.D. 14.10.1989 T. ve 1989/3332 E. ve 1989/6088 K. (www.kazanci.com)

2. Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yolu İle Takipte Yetki

a. Genel Olarak

İlamsız icra takibi çeşitlerinden biri olan kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu, sadece kambiyo senedine bağlı alacaklar için söz konusu olan bir takip yoludur³⁰⁶. Bu takip kanunda iflas yolları arasında düzenlenmiş olmasına rağmen, sadece bir iflas yolu olmayıp aynı zamanda bir ilamsız icra yoludur³⁰⁷.

Kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluna başvuran alacaklının takibinin dayanağı olan senedin, kambiyo senedi olup olmadığına icra müdürü karar verir³⁰⁸.

Alacağı kambiyo senedine bağlı olan alacaklı, kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluna başvurmak zorunda değildir; isterse genel haciz yolu ile takipte de bulunabilir. Ancak kambiyo senetlerine mahsus haciz yolunu, genel haciz yolundan ayıran en önemli özellik, takibin daha kolay ve çabuk ilerlemesini sağlayan hükümlerin olmasıdır³⁰⁹. Dolayısıyla, alacağı kambiyo senedine bağlı olan alacaklının, kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluna başvurması lehinedir.

Kambiyo senedine bağlı alacak rehinle temin edilmiş olsa bile, alacaklı ilk önce rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte bulunmadan, doğrudan kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluna başvurabilir (İİK 167, 1).

Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip ve genel haciz yolu ile takibin safhaları paralel düzenlenmiştir. Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu da alacaklının takip talebi ile başlar. Bu takip talebi de genel haciz yolundaki gibidir (İİK m. 58). Ancak alacaklı genel haciz yolundan farklı olarak, takip talebine kambiyo senedinin aslını da eklemek zorundadır

³⁰⁶ İİK m. 167'ye göre, kambiyo senetlerinden maksat, bono (TTK m. 776 vd.), poliçe (TTK m. 671 vd.) ve çektiir (TTK m. 780 vd.).

³⁰⁷ Baki Kuru, *İcra ve İflas Hukuku*, 3. Baskı, Evrim Dağıtım, İstanbul, 1988, s. 174.

³⁰⁸ İcra müdürü senedin kambiyo senedi olduğunu ve vadesinin geldiğini görürse, borçluya senet sureti ile birlikte hemen bir ödeme emri gönderir (İİK m. 168, 1). İcra müdürü kambiyo senedi niteliğinde olmayan bir senedi, kambiyo senedi olarak nitelendirir ve alacaklıya ödeme emri gönderirse, borçlu 5 gün içinde icra mahkemesine şikayette bulunabilir (İİK m. 168, 3).

³⁰⁹ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, *İcra*, s. 414.

(İİK m. 167, 2). Takip talebini alan icra dairesi tarafından borçluya ödeme emri gönderilir³¹⁰.

Ödeme emri ile borçluya, alacaklının takibine itirazı³¹¹ varsa beş gün içinde icra mahkemesine bildirmesi (İİK m. 168, 4-5.); itirazı yoksa borcunu on gün içinde ödemesi gerektiği ihtar edilir. Borçlu, ödeme emrine itiraz etmez ve ayrıca ödeme süresi içinde borcunu ödemezse takip kesinleşir ve alacaklı borçlunun mallarının haczini isteyebilir. Aynı zamanda borçlu, ödeme emrine itiraz eder ve hakim tarafından itirazı ret edilirse, alacaklı ret kararının kesinleşmesini beklemeden takibe devam edilmesini; yani haciz ve satış isteyebilir.

Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile genel haciz yoluyla takipte yukarıda belirtildiği gibi haciz, satış ve paraların paylaşılması safhaları ortaktır. Dolayısıyla genel haciz yolundaki hükümler, niteliğine aykırı düşmedikçe kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip bakımından da uygulanır (İİK 170/b).

b. Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yolu İle Takipte Yetkili İcra Dairesi

Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takipte yetkili icra dairesi de kural olarak, genel haciz yolundaki gibidir. Ancak kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takibe ilişkin özel durumlar vardır.

HMK m. 5 ve devamındaki hükümler kıyasen kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takibe de uygulanır. Buna göre, kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takipte de genel yetkili icra dairesi, borçlunun yerleşim yerindeki icra dairesidir (HMK m. 6).

³¹⁰ Ödeme emrinde bulunması gereken kayıtlar İİK m. 168'de belirtilmiştir. Takip talebini alan icra müdürü borçluya ödeme emri göndermeden önce, genel haciz yoluyla takipten farklı olarak kambiyo senetlerine mahsus haciz yolunda birden fazla yetki ile donatılmıştır. Öncelikle icra müdürü, alacaklının takip dayanağı yaptığı senedin kambiyo senedi olup olmadığını incelemelidir (İİK m. 168, 1.). İcra müdürü, senedin kambiyo senedi niteliğinde olmadığı kanısına varırsa takip talebini reddetmelidir; reddetmezse kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip, şikayet üzerine veya resen icra mahkemesince reddedilir (İİK m. 168, 3, İİK m. 170/a, 1-2). İcra müdürü ayrıca, kambiyo senedinin vadesinin gelip gelmediğini (İİK m. 168, 1.), alacaklının kambiyo hukuku bakımından takip hakkına sahip olup olmadığını da incelemekle yükümlüdür (İİK m. 170/a, 2).

³¹¹ Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolunda itiraz, satıştan başka icra takip işlemlerini durdurmaz (İİK m. 169, 1).

Sözleşmeden doğan para borçları için yetkili icra dairesi, sözleşmenin ifa edileceği yerdeki icra dairesidir (HMK m. 10). Sözleşmenin ifa yeri, TBK m. 89, 1'e göre, tarafların açık veya zımni iradelerine göre belirlenir. Sözleşmenin ifa yerinin tarafların iradelerine göre belirlenemediği hallerde, kanuni ifa yeri sözleşmenin ifa yeri olarak kabul edilir. Buna göre, sözleşmeden doğan para borçları için, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yeri yetkili sayılmıştır. Dolayısıyla alacaklı, sözleşmeden doğan para borçları için, kendi yerleşim yerinde ilamsız icra takibi yapabilir. Ancak TBK m. 89, 1'deki kural götürülecek para borçları içindir. Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip konusu para alacağı, aranılacak borçlar arasında yer almaktadır. Bu yüzden kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takipte alacaklı, kendi yerleşim yerinde takip yapamaz; borçlunun yerleşim yerinde takip yapılabilir³¹².

Yetki sözleşmesi maddi hukuk sözleşmesinden bağımsız ayrı bir sözleşme şeklinde yapılabileceği gibi, maddi hukuk sözleşmesinin içine bir hüküm şeklinde yetki şartı konularak da yapılabilir. Tarafların yetkili icra dairesini belirlemeleri kambiyo senetlerinde ise genellikle yetki şartı şeklinde karşımıza çıkar.

Yetki sözleşmelerinin geçerlilik şartları yukarıda incelendi³¹³. Yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için, tarafların kamu tüzel kişisi veya tacir olmaları zorunludur. Buna göre, kambiyo senetlerindeki yetki şartının geçerliliği bakımından senedi düzenleyenin tacir ve kamu tüzel kişisi olup olmadığı önem taşımamaktadır³¹⁴. Senet tedavül edeceğinden dolayı hamil ve senet borçluları önceden bilinemez. Kambiyo senedindeki yetki şartının geçerli olup olmayacağı icra takibinin yapıldığı zamanda ve icra takibinin alacaklısı ve borçlusuna göre belli olacaktır. Senetteki yetki şartı tacir veya kamu tüzel kişisi olan alacaklı ve borçlulara karşı geçerli olacak aksi takdirde yetki şartı geçerli olmayacaktır³¹⁵. Buna göre, kambiyo senetlerinde yer alan yetki şartının geçerli olabilmesi için senet alacaklısı ve borçlusunun kamu tüzel kişisi veya tacir olmaları zorunludur. Öğretideki hakim görüşe göre, HUMK döneminde yapılan yetki sözleşmelerinden, tarafları tacir veya

---

³¹² Kuru, *İcra*, s. 174.

³¹³ Bkz. yuk. s. 34 vd.

³¹⁴ Budak, s. 4.

³¹⁵ Budak, s. 4. Umar, s. 74. Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s. 133-134. Aşık, s. 26. Belgin Güneş, s. 218. Karşı, *Muhakeme*, s. 282.

kamu tüzel kişisi olmayan yetki sözleşmeleri HMK'daki geçerlilik şartlarını haiz olmadığından geçerli sayılmayacaktır³¹⁶. Ancak Yargıtay verdiği bir kararda, HMK yürürlüğe girmeden önceki tarihte düzenlenen kambyo senetlerindeki yetki şartının, senet alacaklısı ve borçlusunun tacir veya kamu tüzel kişisi olmasalar bile geçerli olduğunu belirtmiştir³¹⁷.

Yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için ayrıca, sözleşmenin yazılı şekilde yapılması zorunludur. Öğretide, yetki sözleşmesinin her iki tarafa da borç yükleyen sözleşme niteliği taşıdığını ve tarafların her ikisinin de imzası olması gerektiğini savunanlar mevcuttur. Bu görüşe göre, taraflar birbirine karşı, kanunen yetkisiz olmakla birlikte, yetki sözleşmesiyle yetkilendirilmiş olan icra dairesinde takip yapılması konusunda taahhütte bulunmuşlardır. Bu durumda, iki taraf da borç altına girmiş olduğundan, TBK m. 14, 1 uyarınca tarafların her ikisinin de imzası bulunması zorunludur³¹⁸. Diğer görüşe göre, yetki sözleşmesi tek tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Bu yüzden yetki sözleşmesinde yalnızca borçlunun imzasının bulunması yeterli olacaktır; alacaklının imzası bulunmasa bile, yetki sözleşmesi geçerli olarak kurulmuş sayılacaktır³¹⁹. BOLAYIR'a göre, yetki sözleşmesi, borç doğuran bir sözleşme olmadığından, bu yüzden tek tarafa veya iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme niteliğinde de değildir. Alacaklı tarafından, sözleşmede belirtilen icra dairesinde takip yapılmadığı takdirde, borçlunun, yetki sözleşmesiyle belirlenen icra dairesinde takip yapmaya zorlaması veya alacaklıdan tazminat talep etmesi mümkün olmamakla birlikte, elindeki tek imkan yetki itirazında bulunmaktır. Bu yüzden yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için, sözleşmeyi oluşturan irade beyanlarının yazılı bir metinde yer alması ve taraflardan biri tarafından imzalanmasıyla birlikte, diğer tarafın herhangi bir itirazda bulunmaması yeterli olmaktadır³²⁰.

³¹⁶ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. yuk. s. 34 vd.

³¹⁷ Yargıtay 12. H.D. 11.06.2012 T. ve 2012/4672 E. ve 2012/20024 K. (www.kazanci.com)

Yargıtay bu kararında, "1086 Sayılı Kanunun yürürlükte olduğu dönemde usulüne uygun olarak düzenlenmiş bulunan senetler, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra da geçerliliklerini korur." hükmünü yanlış yorumlamış ve yetki sözleşmesi şartlarının derhal uygulanması gerekirken bunu dikkate almamıştır (Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 418, dn. 413).

³¹⁸ Kuru, *Usul-1*, s.559.

³¹⁹ Olgaç, s.151. Keskin, s. 309.

³²⁰ Bu açıklamalar, yetki sözleşmesinin bağımsız bir şekilde yapılması için geçerli olmaktadır. Yetki sözleşmesi, maddi hukuk sözleşmesi içinde yer alan bir yetki şartında gerçekleşmiş olsa, maddi hukuk sözleşmesinin tek tarafa borç yükleyen bir sözleşme olması halinde borçlu tarafından imzalanmasıyla, iki

Yukarıda belirtilen tartışma sebebiyle, bonolarda bulunan yetki şartının geçerli olup olmaması konusunda da görüş ayrılığı mevcuttur. Öğretide çoğunluk ve Yargıtay, bonoya konmuş bir yetki şartını geçerli kabul etmektedir³²¹. Buna karşılık, ciro etme sebebiyle, ilk alacaklının imzası bulunan bonolar haricindekilerin, sadece borçlunun imzası olduğu için, yazılı şekil şartını sağlamadığından bonodaki yetki şartının geçersiz olduğu görüşü mevcuttur³²².

Yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için uyumsuzluğun kaynaklandığı hukuki ilişkinin ve yetkili kılınan icra dairesinin de belirli olması gerekir. Uygulamada çok sıkça rastlanan “Türkiye Cumhuriyeti İcra Dairelerinin” yetkili olduğuna dair bonolara konulan yetki kayıtları geçersizdir³²³.

Bu bilgiler ışığında bonoya dayanan takiplerde, borçlunun yerleşim yeri icra dairesi, bonoda kararlaştırılan yetkili icra dairesi, bonoda öngörülen ödeme yeri icra dairesidir. Ödeme yeri gösterilmemiş ise bononun düzenlendiği yer icra dairesi, bononun düzenlendiği yer de yazılı değilse borçlu isminin yanında yazılı olan yer icra dairesi yetkilidir (TTK m. 777, 3-4)³²⁴.

Poliçeye dayanan takiplerde, poliçeyi kabul eden muhatabın (borçlunun) yerleşim yeri icra dairesi, eğer muhatap poliçeyi kabul etmemişse, keşidecinin bulunduğu yer icra dairesi yetkilidir³²⁵.

Çeke dayanan takiplerde, borçlunun yerleşim yeri icra dairesi, ödeme yerindeki icra dairesi, ödeme yeri çekte belirtilmemişse muhatap bankanın bulunduğu yer ödeme yeri sayıldığından, buradaki icra dairesi, muhatabın adı yanında yer yazılı değilse, muhatap bankanın merkezinin bulunduğu yer icra dairesi yetkilidir³²⁶.

---

tarafa borç yükleyen sözleşme olması halinde iki tarafça imzalanması halinde, geçerli olacaktır (Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*, s.136).

³²¹ Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*, s.106. Uyar, s. 14. Celal Göle, “Kambiyo Senetlerinde Yetki Kaydı”, *Prof. Dr. Ramazan Arslan’a Armağan*, 1. Cilt, 2015, s. 878. (Yargıtay HGK 27.9.1972 T. ve 709 E. ve 749 K. (<http://portal.uyap.gov.tr/uyap-uygulamaları>)).

³²² Kuru, *Usul-1*, s.561.

³²³ Uyar, s. 7.

³²⁴ Uyar, s. 12. Pişkinpaşa, Filinte, s. 3710.

³²⁵ Uyar, s. 13.

³²⁶ Uyar, s. 13.

c. Yetki İtirazı

Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile icra takibinde borçlu icra dairesinin yetkisine itirazını, esas hakkındaki itiraz ile birlikte ödeme emrinin tebliğinden itibaren beş gün içinde bir dilekçe ile icra mahkemesine yapar (İİK m. 168, 5).

Borçlunun esasa ilişkin itirazı yoksa sadece yetki itirazında bulunabilir. Bu durumda borçlu, icra mahkemesinde kambiyo senedi metninden anlaşılmayan başka itiraz sebeplerini ileri süremez (İİK m. 170/b atfı gereği İİK m. 63)³²⁷.

Borçlu, yetki itirazında, yetkili icra dairesinin hangisi olduğunu belirtmelidir (HMK m. 19, 2). Birden fazla yetkili icra dairesi varsa, borçlu yetki itirazında yetkili icra dairelerinden seçtiği icra dairesini belirtmelidir; aksi takdirde borçlunun yetki itirazı dikkate alınmaz³²⁸.

Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takibe yapılan yetki itirazını, icra takibinin yapıldığı icra dairesinin tabi olduğu yargı çevresindeki icra mahkemesi inceler. İcra mahkemesi de, itiraz hakkında karar vermek için tarafları otuz gün içinde duruşmaya çağırır; taraflar gelmese de duruşmada gereken kararı verir (İİK m. 169/a, 1).

Borçlu, hem yetkiye, hem de borcun esasına ilişkin itirazda bulundu ise, icra mahkemesi öncelikle yetki itirazını inceler ve karara bağlar (İİK m. 170/b atfı gereği İİK m. 50, 2).

İcra mahkemesi, borçlunun yetki itirazının haklı olduğuna, yani itirazda belirtilen icra dairesinin yetkili olduğuna kanaat getirirse, esasa itiraz yapılmış olsa bile esasa ilişkin itirazı incelemeden, yetki itirazının kabulüne ve takip dosyasının yetkili icra dairesine gönderilmesine karar verir. Bunun üzerine alacaklının yapacağı işlemler genel haciz yolu ile takipteki gibidir.

İcra mahkemesi, borçlunun yetki itirazının haksız olduğuna, yani takibin başlatıldığı icra dairesinin yetkili olduğuna kanaat getirirse, yetki itirazının reddine karar verir. Yetki

---

³²⁷ Ancak MUŞUL'a göre, bu hüküm ödeme emrine karşı sadece yetki itirazında bulunan borçluya, senet metninden anlaşılan diğer itiraz sebeplerini ilk defa icra mahkemesinde yetki itirazı incelenirken ileri sürebilmesine olanak tanımaz (Timuçin Muşul, *İcra ve İflas Hukuku*, 2. Cilt, 6. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 1224).

³²⁸ Daha fazla bilgi için bkz. yuk. s. 48 vd.

itirazının reddine karar veren icra mahkemesinin borçlunun esasa ilişkin itirazını incelemeye geçmesi gerekir.

Borçlu sadece yetki itirazında bulunmuş ve mahkeme yetki itirazının reddine karar vermiş ise, bu karar nihai karardır ve bu karar için kanun yoluna başvurulabilir³²⁹.

Borçlu hem yetkiye hem de borcun esasına itirazda bulunmuş ise, icra mahkemesinin yetki itirazının reddine ilişkin kararı bir ara karardır ve bu karar için kanun yoluna başvurulamaz³³⁰.

3. Kiralanan Taşınmazların İlamsız İcra Yolu İle Tahliyesinde Yetki

a. Genel Olarak

İlamsız icra takibi, belirtildiği gibi kural olarak, para ve teminat alacakları için geçerlidir. Para ve teminat dışındaki alacaklar için ilamlı icra yoluna başvurulması zorunludur. Dolayısıyla, bir taşınmazın tahliyesini sağlamak amacıyla, öncelikle kiracıya karşı dava açılmalıdır. Bu dava da kiraya veren lehine sonuçlanır ve kiracı buna rağmen taşınmazı tahliye etmezse, ilamlı icra yoluyla tahliye sağlanır. Fakat istisna olarak, bazı şartların varlığı halinde kiralanan taşınmazların ilamsız icra yoluyla tahliyesine kanun koyucu olanak sağlamıştır.

Kiralanan taşınmazların tahliyesi için, genel hükümlere göre birden fazla sebebe dayanarak dava açmak mümkündür³³¹. Ancak kiralanan taşınmazların ilamsız icra yolu ile tahliyesinde başvuru, sadece iki durumun varlığı halinde mümkündür. Bunlar kira bedelinin ödenmemesi ve kira sözleşmesinin sona ermesi durumlarıdır.

Kiracı muaccel kirayı ödemediği takdirde, kiraya veren alacaklı, borçlu kiracıya karşı kira alacağından dolayı genel haciz yoluyla takip yapabilir³³². Ancak, kiraya veren alacaklı,

³²⁹ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 787, dn. 165.

³³⁰ Kuru, *İcra-İflas I Kitabı*, s. 787, dn. 166.

³³¹ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 440.

³³² Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s.441. Kuru, *İcra*, s. 263.

hem kira alacağıının ödenmesini hem de kiralanan taşınmazın tahliyesini talep ediyorsa, kira bedelinin ödenmemesi sebebine dayanarak ilamsız tahliye yoluna başvurulmalıdır³³³. Bu takip yolunda da, takip safhaları genel haciz yolu ile takiple paralel düzenlenmiştir. Takip, bir takip talebiyle başlar, borçluya ödeme emri gönderilir³³⁴, ödeme emrine itiraz³³⁵ edilip edilmemesine göre takip kesinleşir ve kira borcu için haciz, satış ve paraların paylaşılması aşamasına geçilir. Kira bedelinin ödenmemesi sebebiyle tahliyesinde aynı zamanda, genel haciz yolundakinden farklı olarak, takibin kesinleşmesinden sonra para alacağıının tahsili amacıyla yapılan haczin yanında ayrıca tahliye prosedürü³³⁶ de işletilir.

Kira bedelinin ödenmemesi sebebiyle tahliyeden farklı olarak, kira süresinin sona ermesi durumunda ilamsız tahliye yoluna başvurabilmek için alacaklı kiraya verenin elinde yazılı bir kira sözleşmesi veya yazılı tahliye taahhüdünün olması gereklidir (İİK m. 272, 1). Özellikle, konut ve çatılı işyeri kiralalarında, kiralanan taşınmazın tahliyesi için, kira sözleşmesinin yazılı olması ve kira süresinin bitmesi yeterli değildir (TBK 347, 1). Kiracının, kira sözleşmesinin yapılması ve kiralanan taşınmazın tesliminden sonraki belli bir tarihte kiralananın tahliye edileceği yönünde bir taahhütte de bulunması gereklidir (TBK 352, 1). Dolayısıyla TBK’da aranan şartlar yerine getirilerek, kira sözleşmesinin sona ermesi sebebiyle tahliye yoluna başvurulabilir³³⁷.

Kira süresinin sona ermesi sebebiyle tahliye takibi diğer ilamsız icra takiplerinden farklı safhaları içermektedir. Öncelikle bu takibi yapmak isteyen kiraya veren alacaklı, kira süresinin tamamlanmasından itibaren bir ay içinde icra dairesine başvurmalıdır (İİK m. 272,

---

³³³ Kira bedelinin ödenmemesi sebebiyle ilamsız tahliye yoluna başvurmak için, kira sözleşmesinin varlığı zorunludur. Ancak taraflar arasında yazılı bir kira sözleşmesi bulunmasına gerek yoktur; sözlü kira sözleşmesine dayanarak da bu takip yoluna başvurmak mümkündür (Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, *İcra*, s. 442. Kuru, *İcra*, s. 264).

³³⁴ Ödeme emrinde, takip talebindeki kayıtların yanında, kiracı borçluya, takip konusu kira borcunu, ödeme emrinin tebliğinden itibaren TBK daki sürede (TBK 315’e göre, kiracıya verilecek süre en az on gün, konut ve çatılı işyeri kiralalarında ise en az otuz gündür.) ödemesi, borcun bir kısmına veya tamamına ya da alacaklının takibine karşı bir itirazı varsa, ödeme emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde sebepleri ile birlikte icra dairesine bildirmesi, kira sözleşmesini ve sözleşmedeki imzayı kesin ve açık olarak reddetmediği takdirde, akdi kabul etmiş sayılacağı; belirtilen süreler içinde borcu ödemez veya itiraz etmezse, alacaklının icra mahkemesinden tahliyeyi ve kesinleşen kira alacağıından dolayı da haciz talep edebileceği ihtar olunur.

³³⁵ Kira bedelinin ödenmemesi sebebiyle ilamsız tahliyede, genel haciz yolundaki gibi itiraz ile takip durur (İİK m. 269, 3).

³³⁶ Kiraya veren alacaklı, kiracı borçlu itiraz etmez ve süresinde borcunu ödemezse ihtar süresinin bitiminden itibaren altı ay içinde icra mahkemesinden kiralanan taşınmazın tahliyesini istemelidir (İİK m. 269/a.).

³³⁷ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, *İcra*, s. 448.

1). Takip talebini alan icra dairesi, kiracı borçluya ödeme emri değil, tahliye emri gönderir (İİK m. 272, 2)³³⁸. Kiracı borçlunun tahliye emrine itiraz edip etmemesine göre takip kesinleşir ve tahliye safhasına geçilir. Görüldüğü gibi diğer ilamsız icra yollarından farklı olarak ödeme emri, haciz, satış ve paraların paylaşılması safhaları bu takipte bulunmamaktadır.

b. Kiralanan Taşınmazların İlamsız İcra Yolu İle Tahliyesinde Yetkili İcra Dairesi

Kiralanan taşınmazların ilamsız icra yolu ile tahliye takibi için yetkili icra dairesi, kural olarak genel haciz yolu takipteki gibidir. Yani HMK'nın yetkiye ilişkin hükümleri kıyasen uygulanacaktır.

HMK m. 6'ya göre, genel yetkili icra dairesi, borçlunun yerleşim yerindeki icra dairesidir.

Kira bedelinin ödenmemesi sebebiyle ilamsız tahliye takibinde, takip konusu hem tahliye hem de para alacağı olduğundan, sözleşmeden doğan para alacaklarında yetkili olan sözleşmenin ifa yeri icra dairesi de; yani alacaklının yerleşim yeri icra dairesi de yetkili olur (TBK m. 89)³³⁹.

İlamsız tahliye takibi, kiralanan taşınmazın bulunduğu yerdeki icra dairesinde de yapılabilir³⁴⁰. Ancak, kira alacağına ilişkin uyuşmazlık, taşınmazın aynından doğan bir uyuşmazlık olmadığından taşınmazın bulunduğu yer icra dairesinde yapılması zorunlu değildir³⁴¹. Ayrıca belirtmelidir ki, icra dairesinin yetkisi kamu düzenine ilişkin olmadığından taşınmazın bulunduğu yer icra dairesinde takibin yapılması zorunlu değildir.

³³⁸ Tahliye emrinde takip talebindeki kayıtların yanında, borçlu kiracının taşınmazı on beş gün içinde tahliye etmesi, eğer kiranın yenilendiğine ya da uzatıldığına dair itirazı varsa yedi gün içinde icra dairesine bildirmesi; yoksa itirazda bulunmaz ve taşınmazı da tahliye etmezse zorla tahliye edileceği ihtar olunur (İİK m 272, 2-3).

³³⁹ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 817, dn. 4. Uyar, s. 19.

³⁴⁰ Kuru, *Usul-1*, s. 510-511.

³⁴¹ Uyar, s. 19. Şanver Keleş, *Kiralanan Taşınmazların İlamsız Tahliyesi*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2009, s. 53.

II. İLAMLI İCRA TAKİBİNDE YETKİ

A. GENEL OLARAK

İlamlı icra, alacaklının daha önceden mahkemede dava açıp bir ilam³⁴² elde ettikten sonra, icra dairesine başvurarak başlattığı icra takibidir.

Yukarıda sadece para veya teminat verilmesine ilişkin alacaklar için ilamsız icra takibi yapılabileceği belirtilmişti. Ancak konusu para ve teminat dışındaki alacaklar için (taşınır teslimi, taşınmaz tahliye ve teslimi, çocuk teslimi, çocukla şahsi ilişki tesisi, bir işin yapılması veya yapılmaması) alacaklının, takip yapmadan önce mutlaka mahkemede dava açarak hüküm alması, yani alacağını ilama bağlaması gerekmektedir³⁴³. Yoksa bu tür alacaklar bakımından alacaklı doğrudan doğruya icra dairesine başvurup, ilamsız icra takibi yapamaz.

Para ve teminat alacakları için ise, alacaklı ister ilam elde ettikten sonra ilamlı icra takibine; isterse de ilam elde etmeden ilamsız icra takibine başvurabilir.

Konusu para veya teminat alacağı olan ilama bağlı alacaklar için de, alacaklı ilamsız icra yoluna başvurabilir. Ancak bu başvuru imkanının Yargıtay tarafından dürüstlük kuralına aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle sınırlandırıldığı ilamsız icra takiplerinden genel haciz yolu ile takip kısmında incelendi³⁴⁴.

Kanun koyucu, ilamların icrasını, para ve teminat verilmesine ilişkin ilamların icrası ve para ve teminattan başka borçlar hakkında ilamların icrası olarak ikiye ayırmıştır. Para ve teminattan başka borçlar hakkında ilamların icrası başlığında da, taşınır teslimi, çocuk

³⁴²(1) *Hüküm yazılıp imza edildikten ve mahkeme mührü ile mühürlendikten sonra, nüshaları yazı işleri müdürü tarafından taraflardan her birine makbuz karşılığında verilir ve bir nüshası da gecikmeksizin diğer tarafa tebliğ edilir. Hükümün bir nüshası da dosyasında saklanır.*

(2) *Taraflardan her birine verilen hüküm nüshası ilamdır.* (HMK m. 301)

İlamlı icraya konu teşkil edebilecek ilamdan maksat, genel ve özel mahkemelerin eda hükmünü içeren nihai kararlarıdır. Ayrıca, tam yargı davaları sonucunda verilmiş olan idari yargı mercilerinin ilamları ile her türlü davalarda hükmedilen vekalet ücreti ve yargılama giderleri de ilamlı icra hükümlerine göre icra edilir (İdari Yargılama Usul Kanunu m. 28, 2.). Tenfizine karar verilen yabancı mahkeme kararları da, ilamlı icra hükümlerine göre icra edilir (Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun m. 57, 1).

³⁴³ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, *İcra*, s. 455-456. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz, s.372.

³⁴⁴ Bkz. yuk. s. 56.

teslimi, çocukla şahsi münasebet kurulması, taşınmazların tahliye ve teslimi, bir şeyin yapılmasına veya yapılmamasına ilişkin ve irtifak haklarıyla, gemiler üzerindeki intifa haklarına ilişkin ilamların icrası yer almaktadır.

İlamsız icra takibinde, alacaklı doğrudan icra dairesine başvurarak takibi başlatabilir. Ancak ilamlı icra takibinde ilamsız icra takibinden farklı olarak, alacaklının önce mahkemeye başvurarak, kendi lehine bir ilam elde ettikten sonra icra dairesine başvurarak ilamın icrasını talep etmesi gerekir. Ayrıca, kanun koyucu ilam niteliğinde bazı belgeler kabul etmiştir³⁴⁵. Elinde bunlardan biri olan alacaklı da ilamlı icra takibi başlatabilir.

İlamlı icra takibi de bir takip talebi ile başlatılır³⁴⁶. Takip talebini alan icra dairesi, borçluya bir ödeme emri değil icra emri gönderir³⁴⁷. Borçlu, kural olarak icra emrini aldıktan sonra bunun gereğini yerine getirmelidir. İlamsız icra takibindeki gibi borçluya bir itiraz imkanı verilmemiştir. Borçlu ancak, bazı sebeplere dayanarak icra mahkemesinden icranın geri bırakılmasını talep edebilir³⁴⁸.

Borçlu, icra emrinde yazılı süre içinde borcunu yerine getirmezse veya icranın geri bırakılması hakkında bir karar getirmezse, ilam hükmü icra dairesi tarafından zorla icra edilir. İlamın konusu para alacağı ise, ilamsız icra takibindeki gibi haciz, satış ve paraların paylaşılması safhaları söz konusu olur. Para dışındaki alacaklarda ise, ilamın gereği zorla yerine getirilir.

İlamlı icra takibi İİK m. 24 ile m. 41 arasında düzenlenmiştir. Bu maddeler dışında kalan hususlar için, ilamsız icra takibine ilişkin hükümler niteliğine aykırı düşmedikçe ilamlı icra takibi için de uygulama alanı bulur (İİK m. 41).

---

³⁴⁵ Mahkeme huzurunda yapılan sulhler, mahkeme huzurunda yapılan kabuller ve icrai nitelikteki feragatler, kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içeren düzenleme şeklindeki noter senetleri, istinaf ve temyiz kefaletnameleri, icra dairesindeki kefaletnameler İİK m. 38 uyarınca ilam niteliğinde belge olarak nitelendirilir.

³⁴⁶ İİK m. 41 gereği, İİK m. 58'deki takip talebine ilişkin hususlar kıyasen uygulanır.

³⁴⁷ İİK m. 24, m. 25, m. 25/a, m. 26, m. 30, m. 31, m. 31/a, m. 32 hükümleri icra emri içermektedir.

³⁴⁸ Kendisine icra emri tebliğ edilmiş olan borçlu, borcun itfa edilmiş veya ertelenmiş olduğu veya ilamın zamanaşımına uğramış olduğunu iddia ediyorsa, icra mahkemesine başvurarak icranın geri bırakılmasına karar verilmesini isteyebilir (İİK m. 33, 1).

B. İLAMLI İCRA TAKİBİNDE YETKİLİ İCRA DAİRESİ

İlamlı icra takibinde yetki, ilamsız icra takibindeki yetki kurallarından tamamen farklıdır. Bu yüzden İİK m. 50'deki yetki kuralları uygulanmaz.

Alacaklı, ilama ya da ilam niteliğindeki belgeye dayanarak ilamlı icra takibi yapmak için Türkiye'deki herhangi bir icra dairesine başvurabilir (İİK m. 34, 1). Alacaklı, ilamlı icra takibine başladıktan sonra yerleşim yerini değiştirirse, ilamlı icra takibinin yeni yerleşim yerindeki icra dairesine havalesini de isteyebilir (İİK m. 34, 2). Alacaklının bu hükümden yararlanabilmesi için, yerleşim yerini gerçekten değiştirmiş olması şarttır. Yerleşim yeri değişikliğinde, sadece borçluya zarar verme kastı varsa, bu madde hükmü TMK m. 2 gereği uygulanmaz; borçlunun da bu duruma itiraz etme hakkı meydana gelir³⁴⁹.

Alacaklı ilamlı icra takibi için istediği yerdeki icra dairesine başvurabileceğinden, borçlunun ilamlı icra takibine karşı yetki itirazında bulunması söz konusu olmayacaktır³⁵⁰.

Yetkiye ilişkin genel hükümlerde incelendiği üzere, taşınmazın aynında doğan davalarda taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkilidir. Ancak, ilamın konusu bir taşınmazın aynına ilişkin dahi olsa, bu ilam taşınmazın bulunduğu yerde değil, Türkiye'nin herhangi bir icra dairesinde icraya konabilir³⁵¹. Bu durum POSTACIOĞLU tarafından eleştirilmiştir. POSTACIOĞLU'na göre taşınmazların tahliye ve teslimine ilişkin ilamlar için herhangi bir icra dairesinin yetkili olması yerinde değildir³⁵².

Yine aynı şekilde mirasçılara karşı açılacak davalarda kesin yetki söz konusu olmasına rağmen, buna ilişkin ilamlı icra takipleri, Türkiye'deki herhangi bir icra dairesinde yapılabilir³⁵³.

İcra daireleri, ilamları yerine getirirken kendi yargı çevreleri dışına çıkıp işlem yapamayacaklarından dolayı işin yapılacağı yer icra dairesine istinabe ederler³⁵⁴. Yine aynı

³⁴⁹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz, s. 376.

³⁵⁰ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz, s. 376.

³⁵¹ Uyar, s. 20.

³⁵² Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 780.

³⁵³ Pişkinoğlu, Filinte, s. 3708.

³⁵⁴ Pişkinpaşa, Filinte, s. 3708.

şekilde satış işlemlerinin sadece taşınmazın bulunduğu yer icra dairesinde yapılabileceğinden, takibin kesinleşmesinden sonra icra dairesi taşınmazın bulunduğu yer icra dairesine istinabe eder.

İlamlı icra takibinde icra dairesinin yetkisine ilişkin olarak borçlunun yerleşim yeri dikkate alınmadığına göre, Türkiye’de yerleşim yeri olmayan bir borçlu aleyhine de alacaklının, Türkiye’de her icra dairesinde ilamlı icra takibi yapma hakkı vardır³⁵⁵.

---

³⁵⁵ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz, s. 376. Baki Kuru, *İcra ve İflas Hukuku*, 3. Cilt, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 1993, s. 2158.

III. REHNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ YOLU İLE TAKİPTE YETKİ

A. GENEL OLARAK

İlamsız icra ile ilamlı icra takiplerinde, takip konusu alacaklar adi; yani rehinle temin edilmemiş alacaklardır. Rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takibin konusu olan alacaklar ise, rehinle temin edilmiş alacaklardır.

İİK'nun uygulaması bakımından ipotek, taşınır rehni, sadece rehin ve taşınmaz terimlerine maddi hukukta olduğundan daha geniş anlam yüklenmiştir³⁵⁶. Buna göre İİK uygulamasında rehin deyimi, ipotek ve taşınır rehni terimlerine giren bütün taşınır ve taşınmaz rehinlerini kapsar (İİK m. 23).

Alacağı rehinle temin edilmiş olan alacaklı, doğrudan doğruya ilamlı icra veya ilamsız icra takibine başvurarak cebri icra yoluyla takip yapamaz. Alacaklı ilk önce rehnin paraya çevrilmesi için icra dairesine başvurmak zorundadır (İİK m. 45, 1). Bu başvuru ile başlayan rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip, rehinli malın satılıp, rehin alacaklısının alacağıının ödenmesi ile son bulur.

1. İlk Önce Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluna Başvurma Zorunluluğu

Alacağı rehinle temin edilmiş olan alacaklı, kural olarak ilk önce rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapmalıdır (İİK m. 45, 1)³⁵⁷. Rehnedilen mal borçluya ait olmasa da, alacaklı ilk önce rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapmak zorundadır³⁵⁸.

İlk önce rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapmak zorunda olan alacaklının, rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapması üzerine, icra dairesi rehnedilen malı satar ve bedeli ile rehin alacaklısının alacağını öder. Ancak satış bedeli rehinli alacağı karşılamazsa,

---

³⁵⁶ Kuru, *İcra*, s. 75.

³⁵⁷ Yargıtay bu durumu son kararlarından birinde şöyle ifade etmiştir; “*Dava, ilamsız icra takibine ilişkindir. Rehinle temin edilmiş bir alacağın borçlusunu için alacaklı öncelikle rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapmalıdır. Bu düzenleme kamu düzenine dair olup, süresiz olarak şikayete tabidir...*” (Yargıtay 12 H.D. 31.03.2016 T. ve 2015/32415 E. ve 31.03.2016 K. www.kazanci.com)

³⁵⁸ Kuru, *İcra*, s. 315.

karşılanamayan alacak kesimi için alacaklı, ilamsız veya ilamlı icra takibi yapabilir (İİK m. 45, 1).

Rehinle temin edilmiş alacaklar bakımından ilk önce rehinin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapma zorunluluğunun da birtakım istisnaları vardır. Bunlardan birisi, alacağı kambiyo senedine bağlı olan alacaklı, alacağı ayrıca rehinle temin edilmiş olsa bile, kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapabilir (İİK m. 167, 1).

İpotekle temin edilmiş olan faiz ve senelik taksit alacakları için de, ilk önce rehinin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapma zorunluluğu yoktur (İİK m. 45, 4). Sermaye Piyasası Kanunu'nda tanımlanan konut finansmanından kaynaklanan rehinle temin edilmiş alacaklar ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nın rehinle temin edilmiş alacaklarının cebri icra yoluyla takibinde, ilk önce rehinin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapma zorunluluğu yoktur (İİK m. 45, 2).

Ayrıca, bir alacak hem rehin hem de kefalet ile temin edilmiş ise ve rehin kefalet borcunu da kapsayacak şekilde kurulmamışsa, alacaklı ilk önce rehinin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapmadan müteselsil kefil için genel haciz yolu ile takip yapabilir (TBK m. 586, 1)³⁵⁹.

2. Rehinin Paraya Çevrilmesi Yolu İle Takip Usulü

Rehinin paraya çevrilmesi yolu ile takibe başvurabilmek için ilk önce rehinle temin edilmiş bir alacak söz konusu olmalıdır.

Rehinle temin edilmiş olan alacak ödenmezse, alacaklı cebri icra yollarından rehinin paraya çevrilmesi yolu ile takibe başvurarak, rehinin satılmasını ve bedelinden alacağının ödenmesini isteyebilir. Ancak, ödenmeyen alacak yerine rehinli malın kendisine verilmesini isteyemez, bu yönde yapılan sözleşmeler de geçersizdir (TMK m. 873, 2 ve m. 949).

Rehinin paraya çevrilmesi yolu ile takip usulü, genel haciz yolu ile icra veya ilamlı icra takibine çok benzemektedir. Ancak rehinin paraya çevrilmesi yolu ile icra takibinde haciz

---

³⁵⁹ Yargıtay 12 H.D. 24.03.2000 T. ve 2000/3484 E. ve 2000/4549 K. (Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 488, dn. 502).

safhası bulunmamaktadır. Çünkü icra takiplerinde haczin amacı, paraya çevrilecek olan mal ya da haklara el koymaktır; ki rehinde paraya çevrilecek olan mal ya da hak zaten icra takibinden önce güvence altına alınmıştır³⁶⁰.

Rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip rehin alacaklısının alacağı, rehin hakkını ya da her ikisini de ilama bağlamış olup olmamasına göre ikiye ayrılmaktadır.

a. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yolu ile İlamsız Takip

Rehin alacaklısı alacağını veya rehin hakkını bir ilama ya da ilam niteliğinde bir belgeye bağlamamışsa ve ipotek kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içermiyorsa, alacaklının başvurabileceği yol, rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takiptir. Genel haciz yolu ile ilamsız icra takibindeki haciz safhası hariç, diğer safhalar ortaktır.

Rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takip de, takip talebiyle başlar. Takip talebini alan icra dairesi ödeme emri gönderir. Ödeme emrini alan borçlu, borcu ödemez ya da ödeme emrine itirazda bulunmaz ise ödeme emri kesinleşir. Bunun üzerine icra dairesi malların paraya çevrilmesine karar verir. Son olarak da para alacaklılar arasında paylaşılır.

Rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takip de, rehinli malın taşınır olup olmamasına göre ikiye ayrılmaktadır.

Alacağı taşınır rehni ile güvence altına alınmış olan alacaklının, alacağı veya rehin hakkı bir ilam ya da ilam niteliğindeki bir belgeye bağlanmamışsa, rehin alacaklısı taşınır rehninin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takip yapar (İİK m. 145, m. 146, m. 147). Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız icra takibindeki takip talebinin safhaları haciz hariç genel haciz yolundaki gibidir.

Alacağı ipotek ile güvence altına alınmış olan alacaklının, alacağı veya ipotek hakkı bir ilam ya da ilam niteliğindeki belgeye bağlanmamışsa ve ayrıca ipotek akit tablosu kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içermiyorsa, çoğunlukla olduğu gibi bir cari hesap ya da kredi

---

³⁶⁰ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, *İcra*, s. 490.

açma sözleşmesi çerçevesinde ipotek kurulmuşsa, alacaklı ancak ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takip yapar (İİK m. 148, m. 149/b, m. 150, m. 150/a, m. 150/b, m. 150/c, m. 150/d).

b. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yolu ile İlamlı Takip

Rehin alacaklısı alacağını veya rehin hakkını ya da her ikisini ilam ya da ilam niteliğinde bir belgeye bağlamışsa ve ipotek kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içeriyorsa, alacaklının başvurabileceği yol, rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takiptir. İlamlı icra takibindeki haciz safhası hariç, diğer safhalar ortaktır.

Rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takip de, rehinli malın taşınır olup olmamasına göre ikiye ayrılmaktadır.

Alacağı taşınır rehni ile güvence altına alınmış olan alacaklının alacağı veya rehin hakkı ya da her ikisi ilam veya ilam niteliğindeki belgeye bağlanmışsa, rehin alacaklısı taşınır rehninin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takip yapar (İİK m. 150/h). Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takibe, ilamlı icra takibine ilişkin hükümler kıyasen uygulanacaktır.

Alacağı ipotek ile güvence altına alınmış olan alacaklının alacağı veya ipotek hakkı ya da her ikisi de ilam veya ilam niteliğindeki belgeye bağlanmışsa, ipotek alacaklısı, ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takip yapar (İİK m. 150/h). Bu takip yolunda ilamlı icra takip yoluna ilişkin hükümler kıyasen uygulanır. Ancak İİK iki halde daha özel bir ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takip yolu öngörmüştür.

Bunlardan birincisi, ipotek akit tablosunun kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içermesi halidir (İİK m. 149, m. 149/a). Burada sanki kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içeren düzenleme şeklindeki noter senetlerinin ilam niteliğinde belge sayılarak ilamlı icra takibine benzer bir düzenleme yapılmıştır³⁶¹.

---

³⁶¹ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 500.

İkincisi ise, kredi kurumları ile ilgili olan özel düzenlemedir. Buna göre, borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen nakdi veya gayri nakdi bir krediyi kullandıran kredi kurumu, krediyi kullanan borçluya ait cari hesabın kesilmesine ilişkin hesap özetinin veya gayri nakdi kredinin ödenmiş olması nedeniyle tazmin talebinin veya borcun ödenmesine ilişkin ihtarın, noter aracılığıyla borçluya kredi sözleşmesinde yazılı ya da ipotek akit tablosunda belirtilen adrese gönderilmek suretiyle tebliğ edildiğini veya İİK m. 68/b gereğince tebliğ edilmiş sayıldığını gösteren noterden tasdikli örneğini icra dairesine ibraz ederse, İİK m. 149 uyarınca ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı icra takibi yapabilir (İİK m. 150/h).

B. REHNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ YOLU İLE TAKİPTE YETKİLİ İCRA DAİRESİ

Rehnin paraya çevrilmesi yolu ile icra takibi genel olarak rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takip, rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takip olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takipte yetkili icra dairesi genel haciz yolu ile takipteki gibidir. Buna göre, icra dairesinin yetkisini, İİK m. 50 gereği HMK m. 5 vd. hükümleri belirleyecektir. Rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız icra takibindeki genel yetkili icra dairesi, borçlunun yerleşim yerindeki icra dairesidir (HMK m. 6). Ayrıca, özel yetkili olarak, sözleşmenin ifa yeri icra dairesi ve sözleşmenin yapıldığı yer icra dairesinin de yetkili olabileceği unutulmamalıdır. UYAR, taşınır rehнинin paraya çevrilmesi yolu ile takipte ayrıca, rehnin bulunduğu yer icra dairesi; eğer rehin birden fazla ise değeri en fazla olan rehnin bulunduğu yer icra dairesini de yetkili saymıştır³⁶².

İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip yolunda borçlunun yerleşim yeri genel yetkili icra dairesinin yanında, ek yetkili icra dairesi daha belirtilmiştir. İpoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takipte yetkili icra dairesi, İİK m. 50'ye göre belirlenecek olan icra daireleri ve ipotekli taşınmazın bulunduğu yerdeki icra dairesidir (İİK m. 148)³⁶³. Buna göre, alacaklı, ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takip için, borçlunun yerleşim yeri, sözleşmenin ifa edileceği yer, sözleşmenin yapıldığı yer veya ipotekli taşınmazın bulunduğu yer icra dairesinde takip başlatabilir³⁶⁴.

Rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takipte yetkili icra dairesi ilamlı icra takibindeki gibidir. İlamlı icra takibinde yetkili icra dairesi belirlenirken İİK m. 50'deki yetki kuralları uygulanmaz. Alacaklı, ilam ya da ilam niteliğindeki belgeye dayanarak ilamlı icra takibi yapmak için Türkiye'deki herhangi bir icra dairesine başvurabilir (İİK m. 34). Buna göre,

---

³⁶² Uyar, s. 16.

³⁶³ Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 666.

³⁶⁴ Kuru, *İcra-3*, s. 2415-2416. PİŞKİNPASA ve FİLİNTE makalelerinde, ipotekli taşınmazın bulunduğu yer icra dairesinin yetkisini kamu düzenine ilişkin olduğunu ve ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takibin bu icra dairesinde yapılması gerektiğini belirtmektedirler (Pişkinpaşa, Filinte, s. 3710).

rehin alacaklısı alacağını veya rehin hakkını ya da her ikisini ilam ya da ilam niteliğindeki bir belgeye bağlamışsa, Türkiye’deki her icra dairesinde takip başlatabilir.

POSTACIOĞLU, ALTAY ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız ve ilamlı takip için de İİK m. 148’deki yetki kuralının uygulanmasını öngörmüştür³⁶⁵. Buna göre, İİK m. 50’ye göre yetkili icra dairesi veya taşınmazın bulunduğu yer icra dairesi takipte yetkili olur.

İpotek akit tablosunun kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içerdiği durumlarda da, ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takip yapılabileceği belirtildi. Bu özel ilamlı takip için yetkili icra dairesi, Yargıtay’a göre Türkiye’deki herhangi bir icra dairesidir³⁶⁶. Ancak KURU’ya göre, burada icra dairesinin yetkisi İİK m. 50’ye göre belirlenmeli veya taşınmazın bulunduğu yerdeki icra dairesi yetkili olmalıdır³⁶⁷.

---

³⁶⁵ Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 666.

³⁶⁶ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 1010. Kuru, *İcra-3*, s. 2458. Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 667.

³⁶⁷ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 1010. Kuru, *İcra-3*, s. 2458.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İCRA HUKUKUNA İLİŞKİN DAVA VE İŞLERDE YETKİ

I. İCRA MAHKEMESİNDE GÖRÜLEN DAVA VE İŞLERDE YETKİ

A. İCRA MAHKEMESİNDE GÖRÜLEN İŞLER

İcra mahkemesi, icra hukukunun asli organlarından olup, icra dairelerinin işlemlerinin doğru ve kanuna uygun olup olmadığını denetlemek ve kanunla kendisine verilen diğer işlemlerini yerine getirmek üzere, her asliye mahkemesinin yargı çevresinde bir icra mahkemesi bulunacak şekilde kurulmuştur.

İcra dairelerinin muamelelerine karşı yapılan şikayetler ile itirazların incelenmesi icra mahkemesi hakimi veya kanun gereğince bu görev kendisine verilmiş olan hakim tarafından yapılır. İş durumunun gerekli kıldığı hallerde HSK'nın olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca icra mahkemesinin birden fazla dairesi kurulabilir. Bu durumda icra mahkemesi daireleri numaralandırılır. İcra mahkemesinin birden fazla dairesi bulunan yerlerde iş dağılımı ve buna ilişkin esaslar, HSK tarafından belirlenir. Her icra mahkemesi hakimi, kendisine Adli Yargı Adalet Komisyonu Başkanlığınca dönüşümlü olarak bağlanan icra ve iflas dairelerinin muamelelerine yönelik şikayetleri ve itirazları inceler, bu dairelerin gözetim ve denetimlerini yapar, idari işlerine bakar.

İcra mahkemelerinin görevlerinden en önemli olanı, icra dairelerinin işlemlerine karşı yapılacak olan şikayetleri karara bağlamaktır. İcra daireleri cebri icra hukukundaki işlemlerde birinci derece görevlidir³⁶⁸. İcra daireleri bu görevlerini yerine getirirken, kanunun yanlış uygulanmasından, bir hakkın yerine getirilmemesinden veya hakkın yerine getirilmesinin sebepsiz olarak sürüncemede bırakılmasından, kendilerine verilen takdir yetkisini olaya uygun şekilde kullanmamalarından sorumludur³⁶⁹. İşte bu şekildeki icra

³⁶⁸ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 82. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 125.

³⁶⁹ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 103. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 126.

dairelerinin usulsüz hareketlerinden dolayı zarar gören ilgililer şikayet yoluna başvurabilir³⁷⁰.

Bu anlamda şikayet, icra dairelerinin kanuna aykırı olan veya olaya uygun olmayan işlemlerinin iptali veya düzeltilmesi ya da yerine getirilmeyen veya sürüncemede bırakılan hakkın yerine getirilmesi için zarar gören ilgililerin başvurdukları icra hukukuna özgü bir kanun yoludur³⁷¹. Bu nedenle şikayetin tarafları şikayet eden ve şikayet olunandır. Şikayet eden, icra dairesinin usulsüz işleminden dolayı zarar gören ilgilidir. Şikayet edilen şey ise icra dairesinin usulsüz işlemidir. Buna göre, şikayet olunan usulsüz işlemi yapan icra dairesidir³⁷². Ayrıca, şikayet konusu işlem lehine olan kimse de mecburi olarak şikayet olunan tarafında yer almaktadır³⁷³.

Şikayet süresi kural olarak şikayet edenin şikayet konusu işlemi öğrendiği tarihten itibaren yedi gündür (İİK m. 16, 1). Ancak bir hakkın yerine getirilmemesinden veya hakkın sebepsiz olarak sürüncemede bırakılmasından dolayı zarar gören her zaman şikayette

³⁷⁰ Şikayet hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hakan Pekcanitez, *İcra-İflas Hukukunda Şikayet*, Ankara, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 1986. Emine Halman Çetin, *İcra-İflas Hukukunda Şikayet ve İcra Mahkemelerinde Yargılama Usulü*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010. Muzaffer Aydın, *Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yolu İle Takipte Şikayet*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2011. Nazif Kaçak, *İcra ve İflas Uygulamasında Şikayet*, Ankara, Seçkin Yayınları, 2004. Talih Uyar, *İcra Hukukunda Şikayet ve İtiraz*, Manisa, Şafak Basım ve Yayınevi, 1983. Timuçin Muşul, *İcra ve İflas Hukukunda Şikayet*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014.

³⁷¹ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 103. Pekcanitez, s. 34. Şikayet belirtildiği gibi icra hukukuna özgü bir kanun yoludur; bir dava değildir. “Borçlunun yapmış olduğu haczedilmezliğe ilişkin isteği yapılmış bir şikayet olup, teknik anlamda bir dava değildir. Şikayet dilekçesi de dava dilekçesi niteliğinde sayılmaz. Şikayette bir hakkın mevcut olup olmadığı ya da ihlal edilip edilmediği üzerinde durulmaz. Sadece yapılmış olan ve hatalı olduğu ileri sürülen işlemin hukuka uygun olup olmadığı araştırılır. Şikayet sonucu verilen karar sadece taraflar için değil tüm ilgililer için sonuç doğurur. Ayrıca, şikayet sonucunda verilen karar maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmeyeceğinden şikayetinde haksız çıkmış olan taraf genel mahkemede diğer taraf aleyhine dava açabilir. Bu sebeple, şikayetin dava niteliği bulunmadığından şikayet dilekçesinde ilgililerin yanlış gösterilmesinin veya hiç gösterilmemesinin yapılan şikayetin husumet yokluğu sebebi ile reddini gerektirmez. Bunun yargılama aşamasında tamamlattırılması mümkündür.” (Yargıtay 12. H.D. 31.10.2006 T. ve 2006/16835 E. ve 2006/20303 K. www.kazanci.com).

³⁷² Uygulama ve öğretilde icra dairesinin şikayetin tarafı olmadığı görüşü hakimdir. (Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 107.)

³⁷³ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 107. Şikayet yoluna takibin taraflarından biri başvurduğu takdirde, takibin diğer tarafı şikayette şikayet olunan tarafında gösterilmektedir. Ancak usulsüz işlemin yapılmasında hiçbir etkisi bulunmayan takibin diğer tarafının taraf olarak gösterilmesi ile yargılama giderlerine mahkum edilmemesi gerekir (Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, *İcra*, s. 133). MUŞUL’a göre de şikayet takibin taraflarına yöneltilemez (Muşul, *İcra-1*, s. 103).

bulunabilir (İİK m. 16, 2). Ayrıca icra dairesinin kamu düzenine aykırı olan işlemlerine karşı da her zaman şikayette bulunulabilir³⁷⁴.

İhalenin feshi de şikayet yolu ile icra mahkemelerinden talep edilir. Çünkü ihalenin feshi icra dairesinin işleminden kaynaklanmaktadır³⁷⁵. Yani satışı yapan icra dairesinin, satışın yapılmasını düzenleyen kanun, tüzük veya yönetmelik hükümlerine aykırı hareket etmesi durumunda icra mahkemesinden ihalenin feshi istenebilir³⁷⁶.

İhalenin feshini isteme süresi, şikayeteki gibi yedi gündür. Bu süre ihale tarihinden itibaren başlar ve hak düşürücü niteliktedir.

İcra mahkemeleri şikayetin yanında, alacaklının itirazı kaldırma taleplerini de karara bağlar. Borçlunun icra dairesinin gönderdiği ödeme emrine itiraz etmesiyle icra takibi durur (İİK m. 66). Duran takibi devam ettirmek isteyen alacaklı ise itirazın hükümden düşürülmesi için itirazın kaldırılması yoluna başvurmalı ya da itirazın iptali davası açmalıdır (İİK m. 67). Ancak dava açmak uzun ve zahmetli olduğundan, kanun koyucu menfaatleri dengelemek için alacaklının elinde İİK’nda belirtilen ve alacaklı olduğunu gösterir belgelerden birinin bulunması halinde itirazın kaldırılması yoluna başvurabileceğini öngörmüştür³⁷⁷.

İtirazın kaldırılması dava niteliğinde değildir³⁷⁸. İtirazın kaldırılması yolu, çekişmeli bir durumun çözümünü sağlıyor olsa da genel hükümlere göre yapılan bir yargılama şeklinde

³⁷⁴ Bu durum kanunda yazılı olmasa da uygulama ve öğretide kabul edilmiş ve ilke olarak yerleşmiştir.

³⁷⁵ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 385.

³⁷⁶ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 701. İhalenin feshi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ramazan Arslan, *İcra-İflas Hukukunda İhale ve İhalenin Feshi*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1984. Ahmet Cemal Ruhi, *İhale ve İhalenin Feshi*, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2012. Alper Bulur, “İcra ve İflas Hukukunda İhalenin Feshi Kavramı ve Satışa Hazırlık İşlemleri Öncesi İle İlgili Fesih Nedenleri”, *Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan*, Beta Yayınevi, 2008, s. 767-777. Nazif Kaçak, *İcra ve İflas Hukuku İhale İşlemleri ve İhalenin Feshi Davaları*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2006. Sıtkı Akyazan, *Cebri İcrada İhale ve İhalenin Feshi*, İstanbul, Kutulmuş Matbaası, 1959.

³⁷⁷ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 214. Taylan Özgür Kiraz, *İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması*, 4. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 29. İtirazın Kaldırılması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Taylan Özgür Kiraz, *İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması*, 4. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.

³⁷⁸ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 276. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 215.

olmamaktadır. Bunun sonucu olarak da kesin hüküm oluşturmamaktadır³⁷⁹. İtirazın kaldırılması ile sadece icra prosedürü içinde borçlunun borçlu olup olmadığı tespit edilir³⁸⁰.

İtirazın kaldırılması talebi bir süreye tabidir. Alacaklı, itirazın kendisine tebliğinden itibaren ancak altı ay içinde icra mahkemesinden itirazın kaldırılması talebinde bulunabilir (İİK m. 68, 1). Bu altı aylık süre hak düşürücü süredir.

İcra mahkemeleri, icra takibinin iptali ve ertelenmesi taleplerini de karar bağlar. İlamsız icra takibinde borçlu, ödeme emri kesinleştikten sonra takibin son bulmasını istiyorsa borcunu Adalet Bakanlığı'nın uygun gördüğü bankalarda icra dairesi adına açılan bir hesaba ödemelidir. Ancak borçlu bunun yerine alacaklının kendisine borcunu ödemiş veya alacaklıdan mehil talep etmiş ya da borç zamanaşımına uğramış ise bu hallerde de kanun koyucu borçluya takibi iptal ettirebilme ya da erteleme imkanı tanımıştır (İİK m. 71, 1)³⁸¹. Borçlu, kanunda sayılan bu hallerde takibin iptal veya talikini icra mahkemesinden isteyecektir.

İcra mahkemeleri, ayrıca ilamlı icrada icranın geri bırakılması taleplerini de karara bağlar. Alacaklının ilamlı icra takibi başlatabilmesi için elinde bir ilam olması gerektiği yukarıda belirtildi. Buna göre, alacaklı elindeki ilam ile borcunu ödemiş olan borçluya karşı ilamlı icra takibi yapılabilir. Ancak, kötü niyetli alacaklının borcunu ödemiş olan borçluya karşı da ilamlı icra takibi başlattığı durumlarda, borçlu yapılan bu takibe karşı koymak isteyecektir. İşte bu durumda borçlunun icra mahkemesinden icranın geri bırakılmasını isteme hakkı doğar.

İcranın geri bırakılması için icra mahkemesine sadece ödeme halinde değil, borcun ertelenmiş veya zamanaşımına uğramış olması hallerinde de borçlu tarafından başvurulabilecektir (n İİK m. 33, 1). Borçlu sadece hüküm verildikten sonraki dönemde

---

³⁷⁹ Kiraz, *İtirazın Kaldırılması*, s. 30. ÜSTÜNDAĞ'a göre, itirazın kaldırılması takip hukuku içinde etki etse de, çoğu durumda etkileri uyumsuzluğun maddi hukuk bakımından uyumsuzluğun çözümüne götürebilir. (Üstündağ, *İcra*, s. 137.)

³⁸⁰ Kiraz, *İtirazın Kaldırılması*, s. 29.

³⁸¹ İcra takibinin iptali ve taliki hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Nilüfer Boran, *İcra Takibinin İptali ve Taliki*, İzmir, Güncel Yayınevi, 2006. Baki Kuru, "İlamsız İcra Zamanaşımının İleri Sürülmesi", *Makaleler*, Arıkan Yayınları, 2006, s. 569-591.

borcun ödenmiş, ertelenmiş veya zamanaşımına uğramış olduğu durumlarda icranın geri bırakılmasını isteyebilir³⁸².

Borçlu, icra emrinin tebliğinden önce, fakat her halde hüküm verildikten sonraki dönemde borcun ödendiği, ertelendiği veya zamanaşımına uğradığı iddiasında ise, icra emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde icra mahkemesinden icranın geri bırakılmasını isteyebilir. Eğer borçlu, icra emrinin tebliğinden sonraki bir dönemde borcun ödendiği, ertelendiği veya zamanaşımına uğradığı iddiasında ise, her zaman icra takibi sonuna kadar icranın geri bırakılmasını icra mahkemesinden isteyebilir.

İcra mahkemeleri bahsedilen bu görevlerinden başka istihkak davalarına da bakar³⁸³.

---

³⁸² Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 943.

³⁸³ İstihkak davaları bkz. aşağıda s. 101 vd.

B. İCRA MAHKEMESİNİN YETKİSİ

Şikayet, icra mahkemesi tarafından incelenir ve karara bağlanır.

Şikayette yetkili icra mahkemesi ise, şikayete konu olan işlemi yapan icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesidir (İİK m. 4, 1)³⁸⁴. İcra mahkemesinin şikayete ilişkin yetkisi kamu düzenindedir; dolayısıyla kesin yetkidir³⁸⁵. Buna göre icra mahkemesi şikayet için yetkili olup olmadığını resen incelemek zorundadır.

Şikayet, yetkili icra mahkemesine gönderilmek üzere başka bir yer icra mahkemesi aracılığı ile de yapılabilir³⁸⁶.

Şikayete konu olan işlem icra takibinin yürütüldüğü icra dairesinin istinabe yoluyla yaptırdığı bir işlem ise, şikayet istinabe olunan icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesine yapılır (İİK m. 79). Örneğin, haczedilecek mal icra takibini yürüten icra dairesinin yargı çevresi dışında ise, haciz malın bulunduğu yerdeki icra dairesince istinabe yoluyla yapılır. Bu şekilde yapılan hacizle ilgili şikayetler istinabe olunan yani haczi yapan icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesi tarafından karara bağlanır. Aynı şekilde, istinabe yoluyla yapılan satışlarda, artırma ve ihaleye ilişkin şikayetler de istinabe olunan icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesi tarafından karara bağlanır (İİK m. 360).

İhalenin feshi için de yetkili icra mahkemesi, satışı yapan (satış da kural olarak icra takibini yürüten icra dairesi tarafından yapılır) icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesidir. Bu yetki kesin yetkidir. Fakat haczedilecek taşınmazın takibi yürüten icra dairesinden farklı yerde olmasından dolayı satış istinabe yoluyla yapılmış ise, bu durumda

³⁸⁴ “Takip dosyası ile ilgili haczedilmezlik şikayetini inceleme yetkisi, haciz işlemi yapan icra dairesinin bağlı olduğu İcra Hukuk Mahkemesi’dir. Mahkemece, kamu düzenine dair kesin yetki kuralları resen nazara alınarak yetkisizlik kararı verilmesi gerekirken işin esası incelenerek hüküm tesisi isabetsizdir.” (Yargıtay 12. H.D. 12.01.2016 T. ve 2015/22067 E. ve 2016/379 K. www.kazanci.com)

³⁸⁵ Pekcanitez, s. 34. “Takip hangi icra dairesinde başlamış ise, bu takip ile ilgili itiraz ve şikayetler, takibin yapıldığı icra müdürlüğünün bağlı bulunduğu icra mahkemesinde çözümlenir. Bu durum kamu düzenine ilişkin kesin yetki niteliğindedir.” (Yargıtay HGK 30.03.2005 T. ve 2005/12-178 E. ve 2005/211 K. www.kazanci.com)

³⁸⁶ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 111. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 138.

ihalenin feshi için yetkili icra mahkemesi istinabe olunan yani satışı yapan icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesidir³⁸⁷.

İhalenin feshine ilişkin şikayet yetkisiz olan icra mahkemesine yapılırsa, icra mahkemesi evrak üzerinden incelemesini yaparak başvuru tarihinden itibaren en geç on gün içinde yetkisizlik kararı verir ve bu karar kesindir (İİK m. 134, 4).

İtirazın kaldırılması talebinde de yetkili icra mahkemesi, icra takibinin yapıldığı icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesidir³⁸⁸. İcra mahkemesinin bu yetkisi kamu düzenine ilişkin kesin yetkidir³⁸⁹. Dolayısıyla icra mahkemesinin yetkisi hakkında yetki sözleşmesi yapılmaz.

Alacaklı itirazın kaldırılması talebini yetkili icra mahkemesine gönderilmek üzere başka bir icra mahkemesi aracılığıyla da yapabilir³⁹⁰.

İcra takibinin iptali ve ertelenmesi talepleri de, ilamlı icrada icranın geri bırakılması talebi de icra takibinin yapıldığı icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesince incelenir.

Sonuç olarak, icra mahkemesinin yetkisi, tamamen yargı çevresinde bulunan icra dairesinin yetkisine bağlı olarak belirlenmektedir. Yani yukarıda belirtilen işler bakımından yetkili icra mahkemesi, icra takibinin yapıldığı icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesidir. İcra mahkemesinin bu işlerdeki yetkisi kesin yetkidir.

İcra mahkemesinin yetkisi kamu düzenine ilişkin olduğundan icra mahkemesi yetkili olup olmadığını kendiliğinden araştırmak zorundadır. Yetkisiz olduğu kanısına vardığında,

---

³⁸⁷ Arslan, s. 159. “...*Takip hukukunda yetkiyi belirleyen kurallar İİK'nun 34 ve 50. maddelerinde düzenlenmiştir. Ne var ki, genel nitelikteki bu hükümlerden ayrı olarak sevk edilen ve olayımızda da uygulanması gereken İİK'nun 360. Maddesi; artırma ve ihaleye ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde, istinabe olunan icra dairesinin bulunduğu yer mahkemesini yetkili kılmıştır. Çünkü bu tür uyuşmazlıkların, ihale olunan taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde çözümlenmesi zorunludur. İİK'nun 360. Maddesindeki yetki kuralı, kamu düzeni düşüncesiyle sevk edilmiş kesin yetki kuralıdır. Mahkemece davaya bakmakla yetkili olunup olunmadığı hususu kendiliğinden değerlendirilmelidir.*” (Yargıtay 12. H.D. 30.06.2011 T. ve 2010/32400 E. ve 2011/13743 K. <http://portal.uyap.gov.tr/uyap-uygulamaları>).

³⁸⁸ Yargıtay HGK 21.03.2001 T. ve 2001/12-235 E. ve 2001/269 K. (www.kazancı.com)

³⁸⁹ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 302. Kiraz, *İtirazın Kaldırılması*, s. 239.

³⁹⁰ Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, 2. Cilt, 6. Baskı, İstanbul, 2001, s. 1120. Kuru, *İcra-2*, s. 373.

icra mahkemesi, yetkisizlik kararı ile birlikte dosyanın yetkili icra mahkemesine gönderilmesi kararı vermelidir.

İcra mahkemesinin görevine giren işlemlerde, icra mahkemesinin yetkisizlik kararı vermesinden sonra alacaklının ne yapması gerektiği konusunda öğretilerde farklı görüşler mevcuttur.

Bir görüşe göre, icra mahkemesinin yetkisizlik kararı vermesi üzerine mahkemelerin yetkisizlik kararı vermesi halinde İİK m. 50'deki atıf gereği uygulanacak olan HMK m. 20 burada da kıyasen uygulanmalıdır³⁹¹. Buna göre, davanın yetkili icra mahkemesine gönderilebilmesi ve davanın o mahkemede görülebilmesi için, yetkisizlik kararı verildiği anda kesin ise bu tarihten³⁹²; süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten itibaren; kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde, davacının yetkisizlik kararını veren mahkemeye başvurarak dava dosyasının yetkili icra mahkemesine gönderilmesini talep etmesi şarttır (HMK 20, 1). Aksi takdirde, işlem yapılmamış sayılır.

Diğer bir görüşe göre ise, mahkemesinin yetkisizlik kararı vermesi üzerine, İİK m. 50'deki atfın HMK m. 20'yi kapsamadığını ve dolayısıyla HMK m. 20'nin takip hukukunda uygulanmayacağını savunulmaktadır³⁹³. Bunun üzerine alacaklı, yetkili olduğu anlaşılan yer icra dairesinde yeniden takip talebinde bulunmalı ve burada yeniden bir ödeme emri düzenlenmelidir.

Ancak, alacaklı yetkili icra dairesinde takibi başlatmış fakat örnek olarak itirazın kaldırılması talebini icra dairesinin bağlı olduğu yerden başka bir icra mahkemesine yapmış olabilir. İkinci görüşe katıldığımız varsayımında alacaklının ikinci kez yetkili icra dairesinde takip talebinde bulunması gibi bir sonuca ulaşılabilecektir. Bu yüzden kanaatimizce, icra mahkemesinin yetkisizlik kararı vermesi üzerine çalışmanın birinci bölümünde

³⁹¹ Kuru, *İcra-1*, s. 372. Pekcanitez, s. 124. Boran, *İptal-Talim*, s. 59. Arslan, s.161.

³⁹² Anayasa Mahkemesi'nin 10.02.2016 T. ve 2015/96 E. 2016/9 K. gereğince, HMK m. 20'de yer alan "Görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi halinde, taraflardan birinin, bu karar verildiği anda kesin ise bu tarihten..." kısmı, Anayasa'ya aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle iptaline ve kararın Resmi Gazete'de yayınlanmasından itibaren dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir.

³⁹³ Üstündağ, s. 258. Üstündağ, *İcra*, s. 100. Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 134. Kiraz, *İtirazın Kaldırılması*, s. 242.

açıklanan, mahkemelerin yetkisizlik kararı vermesi halinde yapılacak işlemler (HMK m. 20) kıyasen uygulanmalıdır³⁹⁴.

---

³⁹⁴ Bkz. yuk. s. 51 vd.

C. İSTİHKAK DAVASINDA YETKİ

1. Genel Olarak İstihkak Davası

Haciz, sadece borçlunun malları üzerinde uygulanması gereken bir yaptırımdır³⁹⁵. Buna göre, alacaklı alacağını borçlunun malvarlığında yer alan mallardan elde etmek zorundadır. Eğer haciz işlemi, borçlu yerine üçüncü kişinin malına uygulanacak olursa, hem üçüncü kişi hem de borçlu bu haciz işlemine karşı koyabilir. Bundan dolayı alacaklı ile borçlu veya üçüncü kişi ya da alacaklı ile bunlardan sadece biri arasında çıkan bu uyuşmazlık istihkak prosedürü çerçevesinde çözümlenecektir³⁹⁶.

Bir mal üzerindeki istihkak iddiası, hacze engel değildir. Kural olarak, icra dairesi alacaklı tarafından borçluya ait olduğu belirtilen malları haczedebilir. Bu durumda icra dairesi üzerinde üçüncü kişinin istihkak iddiası bulunan malları da haczedebilir³⁹⁷. İcra dairesinin malın borçluya ya da üçüncü bir kişiye mi ait olduğu hususunu araştırma yetkisi yoktur. Mal ister borçlunun isterse de üçüncü kişinin elinde olsun icra dairesi malın borçluya ait olduğundan hareketle malı haczedebilir. İşte böyle bir durumda borçlu ya da üçüncü kişi istihkak prosedürünü devreye sokmalıdır. Başka türlü örneğin, şikayet yoluna başvurarak sonuç elde etmesi mümkün değildir³⁹⁸.

İstihkak prosedürü belli bir malın haczi sırasında ortaya çıkan bir ön sorundur³⁹⁹. İstihkak prosedürü içinde yer alan istihkak davasının da amacı, borçluya ait olduğu iddiasıyla haczedilen ancak üzerinde üçüncü kişinin hak iddiası bulunan bir mal üzerindeki uyuşmazlığın o takip için çözüme kavuşturularak, söz konusu mal için takip yapıp yapılamayacağına karar vermektir⁴⁰⁰. Yani bu ön sorun takibin o uyuşmazlık konusu mal

³⁹⁵ Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 459. Kudret Aslan, *Hacizde İstihkak Davası*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2005, s. 21. Üstündağ, *İcra*, s. 203.

³⁹⁶ Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 460. İstihkak davası hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Aslan. Gönen Eriş, *Hacizden Doğan İstihkak Davaları*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1994. Timuçin Muşul, *İcra ve İflas Hukukunda İstihkak Davaları*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015. Bayram Akkoç, *Hacizde İstihkak Davaları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,- Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), y.y., Ankara, 1989. Talih Uyar, *İcra Hukukunda İstihkak Davaları*, 2. Baskı, Manisa, Şafak Basım ve Yayınevi, 1985. Ali Güneren, *İcra ve İflas Hukukunda İstihkak Davaları*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008.

³⁹⁷ Üstündağ, *İcra*, s. 203.

³⁹⁸ Üstündağ, *İcra*, s. 204.

³⁹⁹ Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 459.

⁴⁰⁰ Aslan, s. 22. Üstündağ, *İcra*, s. 204.

için yürütülüp yürütülmeyeceğine ilişkindir. Bu nedenle istihkak prosedürü, kural olarak sadece icra hukukunda sonuç meydana getirir⁴⁰¹. Yani bu prosedür sonucu ortaya çıkan durum maddi hukuk bakımından kural olarak etkili olmaz.

Sonuç olarak istihkak davası, alacaklının bir mal üzerine koydurduğu haciz ile üçüncü kişinin bu mal üzerinde iddia ettiği hak arasındaki uyuşmazlığı çözmek için getirilen bir davadır. Bundan dolayı istihkak davası teknik anlamda olumlu tespit davası niteliğindedir⁴⁰². Bir yandan alacaklı alacağını elde etmek amacıyla hareket ederken, diğer yandan üçüncü kişi malın kendisine ait olduğu iddiası ile malını haciz işleminden kurtarma amacıyla hareket etmektedir⁴⁰³. İşte istihkak davası, bu uyuşmazlığı mevcut takip bakımından çözüme kavuşturacaktır.

2. İstihkak Davasında Yetkili İcra Mahkemesi

İstihkak davası belirtildiği gibi, icra mahkemesinin görevine giren davalardandır. İstihkak davasının hangi yer icra mahkemesinde açılabileceğine ilişkin İİK'da bir hüküm yoktur. HMK'da da HUMK m. 512'nin karşılığı olabilecek bir hükme yer verilmemiştir⁴⁰⁴. Bu yüzden istihkak davalarında icra mahkemesinin yetkisi, İİK m. 4 ve m. 50'den hareketle HMK'da yer alan genel yetki kurallarına göre belirlenir.

Genel yetki kurallarına göre istihkak davası, davanın açıldığı tarihte davalının yerleşim yerinin bulunduğu icra mahkemesinde açılabilir. Ayrıca İİK m. 4'e göre icra takibinin yapıldığı icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesinde de açılabilir⁴⁰⁵.

⁴⁰¹ Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 459. Aslan, s. 23.

⁴⁰² Muşul, *İstihkak*, s. 5.

⁴⁰³ Aslan, s. 23.

⁴⁰⁴ HUMK m. 512, üçüncü kişinin hacizli mal hakkındaki istihkak davasını eşyanın bulunduğu veya haczin yapıldığı yer mahkemesinde açılabileceğini hükme bağlamaktaydı. HUMK bu hükümle istihkak davasında yetkili mahkemeyi belirleyen bir yetki kuralı ihdas etmekteydi. Buna göre üçüncü kişi, istihkak davasını davalının yerleşim yerinin bulunduğu yer icra mahkemesinde; icra takibinin yapıldığı yer icra mahkemesinde veya hacizli malın bulunduğu yer icra mahkemesinde açabilmekteydi.

⁴⁰⁵ "Dava, üçüncü kişinin İİK'nun 96.ve devamı maddeleri uyarınca açtığı istihkak davası niteliğindedir. Somut olayda dava, 6100 sayılı HMK yürürlüğe girdikten sonra açılmış olup, bu Kanun'da 1086 sayılı HUMK'nun 512. maddesine paralel bir düzenleme getirilmemiştir. Bu durumda İİK'nun yetkiye ilişkin 4, 50. maddeleri ve 6100 sayılı HMK'nun 5, 6. maddeleri uyarınca genel yetki kuralının uygulanması gerekir. Buna göre istihkak davalarının asıl icra takibinin yapıldığı yer mahkemesi ile davalının yerleşim yeri mahkemelerinde açılması mümkündür." (Yargıtay 8. H.D. 24.06.2013 T. ve 2013/4370 E. ve 2013/9857 K. www.kazanci.com)

Haczin istinabe yoluyla gerçekleştirilmesi durumunda ise istihkak davası haczin istinabe yoluyla yapılmasına karar verilen icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesinde açılır⁴⁰⁶.

İstihkak davalarında kanun koyucu kamu düzenine ilişkin kesin yetki kuralı öngörmediğinden, icra mahkemesi resen yetkili olup olmadığını dikkate alamaz⁴⁰⁷. Kesin yetki kuralı öngörülmeleyen durumlarda davalı yetkiye ilişkin itirazlarını ilk itiraz olarak ileri sürebilir. Buna göre istihkak davasının yetkili olmayan bir icra mahkemesinde açılması halinde, yetki itirazı esasa cevap ile birlikte süresinde ileri sürülmelidir. Aksi takdirde yetki itirazı dikkate alınmaz ve davanın açıldığı yetkisiz icra mahkemesi yetkili hale gelir.

İstihkak davasının yetkili olmayan bir icra mahkemesinde açılması durumunda, davalının yetki itirazı üzerine yetkisizlik kararı verilerek bu karar kesinleşirse, yetkisizlik kararı üzerine yapılacak olan işlemler İİK m. 50'deki atıf üzerine burada da kıyasen uygulanabilmelidir⁴⁰⁸.

İstihkak davasında yetkiye ilişkin buraya kadar açıklanan kurallar, taşınır mallara ilişkin istihkaka davaları için geçerlidir. Taşınmaz mallara ilişkin istihkak davası, taşınmazın aynına ilişkin bir dava olduğundan ve taşınmazın aynına ilişkin davalarda HMK'da kesin yetki kuralı öngörüldüğünden, taşınmaza ilişkin bir istihkak davası sadece taşınmazın bulunduğu yer icra mahkemesinde açılabilir⁴⁰⁹. İstihkak davası sonucunda verilen hüküm sadece mevcut takip bakımından sonuç doğuracak olsa da yine de dava sonucuna göre aynı hak değişikliği oluşabileceğinden, istihkak davalarını taşınmazın aynından doğan bir dava olarak kabul edilmesi yerindedir⁴¹⁰. Buradaki yetki kuralı kamu düzenine ilişkin kesin yetki kuralı olduğundan, taşınmazlara ilişkin istihkak davasında yetki icra mahkemesi hakimi tarafından resen dikkate alınacaktır.

Ayrıca belirtilmelidir ki, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre açılan istihkak davalarında kesin yetki kuralı öngörülmüştür

---

⁴⁰⁶ Muşul, s. 158.

⁴⁰⁷ Muşul, s. 158. Aslan, s. 334.

⁴⁰⁸ Aslan, s. 335. Bu konudaki öğretilerdeki farklı görüşler yukarıda s. 59 vd. incelendi. O yüzden burada değinilmeyecektir. Uygulamadaki şekliyle yetkisizlik kararı verilmesi halinde uygulanacak durum belirtilmiştir. Kanaatimizce uygulamadaki gibi HMK m. 20 kıyasen uygulanabilmelidir.

⁴⁰⁹ Aslan, s. 336. Kuru, *İcra-2*, s. 1019. Kuru, *Usul-1*, s. 344. Aksi görüşte; Yıldırım, Deren Yıldırım, s. 185.

⁴¹⁰ Aslan, s. 336.

(AATUHK m. 68). Bundan dolayı, AATUHK'na göre açılacak istihkak davalarında yetkili icra mahkemesi, haczi yapan tahsil dairesinin bulunduğu yer icra mahkemesidir. Bu yetki kuralı kesin yetki kuralı niteliğindedir⁴¹¹.

---

⁴¹¹ Aslan, s. 337, dn. 419. Kuru, *İcra-2*, s. 1017, dn. 142. Kuru, *Usul-1*, s. 539. Eriş, s. 35.

II. GENEL MAHKEMELERDE GÖRÜLEN DAVA VE İŞLERDE YETKİ

A. İTİRAZIN İPTALİ DAVASI

1. Genel Olarak

Borçlunun icra dairesinin gönderdiği ödeme emrine itiraz etmesiyle icra takibi durur (İİK m. 66). Duran takibi devam ettirmek isteyen alacaklı ise itirazın hükümden düşürülmesi için itirazın kaldırılması yoluna başvurmalı ya da genel mahkemelerde itirazın iptali davasını açmalıdır (İİK m. 67)⁴¹².

Alacaklının, İİK’nda belirtilen ve alacaklı olduğunu gösterir belgelerden birinin elinde bulunması itirazın kaldırılması yoluna başvurabileceği öngörülmüştür⁴¹³. Alacaklının elinde bu tür belgelerden biri olmaması halinde, zaten sadece itirazın iptali davası yolu ile itirazı hükümden düşürebilir. Ancak elinde böyle bir belge bulunan alacaklı, isterse itirazın kaldırılması yolu ile itirazı hükümden düşürebilir; isterse de itirazın iptali davasını açabilir. Alacaklı bu durumda bir seçim hakkına sahiptir. Fakat itirazın iptali davasını, itirazın kaldırılması yolundan ayıran en belirgin özellik, bu davada genel hükümlerin uygulanması ve verilen kararın maddi anlamda kesin hüküm oluşturmasıdır⁴¹⁴.

Alacaklı bu seçim hakkını kullanarak itirazın iptali davası için genel mahkemede dava açmış ise, artık itirazın kaldırılması yoluna başvuramaz⁴¹⁵. Ancak önce itirazın kaldırılması

---

⁴¹² İtirazın iptali davası hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Yönel Özkan, *İcra ve İflas Hukukunda İtirazın İptali Davası*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2004. Murat Erdem, *İcra ve İflas Hukukunda İtirazın İptali Davası*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi-Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), y.y., Ankara, 2010. Adnan Deyneki, Sedat Kısa, *İtirazın İptali Davaları, İcra İnkâr ve Kötüniyet Tazminatı*, 3. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013. Nihat Yavuz, *İtirazın İptali ve Tahsil Davası*, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007.

⁴¹³ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 214. Kiraz, *İtirazın Kaldırılması*, s. 29.

⁴¹⁴ Ejder Yılmaz, “İtirazın İptali Davasının Hukuki Niteliği”, *Makaleler*, 2. Cilt, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, s. 1771.

⁴¹⁵ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 248. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 197.

yoluna başvuran alacaklı, bu yoldan vazgeçerek⁴¹⁶ veya itirazın kaldırılması talebi reddedildikten sonra da, genel mahkemede itirazın iptali davasını açabilecektir⁴¹⁷.

İtirazın iptali davası, mevcut takipteki alacaklı tarafından itiraz eden takip borçlusuna karşı açılmaktadır. Yani davacı alacaklı; davalı ise borçludur. Davacı alacaklı, itirazın iptali davasında borçlunun itiraz etmiş olduğu alacağın mevcut olduğunu, borçlunun itirazının iptaline karar verilmesini, ayrıca istiyorsa şartların bulunması halinde borçlunun icra-inkar tazminatına mahkum edilmesini talep eder.

İtirazın iptali davası, itirazın alacaklıya tebliğinden itibaren bir yıl içinde açılmalıdır (İİK m. 67, 1). Ancak bu süre içinde açılan dava, itirazın iptali davası olarak nitelenebilir ve takip hukuku bakımından sonuçlarını meydana getirir⁴¹⁸.

İtirazın iptali davasının niteliği öğretide ve uygulamada tartışmalıdır⁴¹⁹. Öğretide bir görüşe göre, itirazın iptali davası genel hükümlere göre açılan ve incelenen bir eda

⁴¹⁶ Fakat 12. H.D. itirazın kaldırılması yolundan vazgeçmeden de itirazın iptalini isteyebileceğine hükmetmiştir. “İlamsız icra takibine itiraz halinde İİK’nun 68. maddesindeki belgelerden birine sahip olan alacaklının iki hakkı vardır. Alacaklı İcra Mahkemesinde itirazın kaldırılmasını isteyebilir veya itirazın iptali davası açabilir. Alacaklının bu iki takip yolunu birlikte kullanabilmesini önleyen bir yasa hükmü yoktur. Kaldı ki İcra Mahkemesinde itirazın kaldırılması isteği mahkemede bir dava için dava yönünden derdestliğe esas teşkil etmediği gibi, İcra Mahkemesinin kararları da genel mahkemede dava yönünden kesin hüküm sayılmaz.” (Yargıtay 12. H.D. 11.04.2006 T. ve 2006/4712 E. ve 2006/7725 K. <http://portal.uyap.gov.tr/uyap-uygulamaları>).

⁴¹⁷ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 248. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, *İcra*, s. 197. “Ayrıca itirazın kaldırılması için mercie müracaat etmek istemeyen” ibaresi madde metnine alınmayarak, itirazın kaldırılması talebi reddedilen alacaklıya itirazın iptali davası açma hakkı tanınmıştır.” (Hükümet Gereçesi.) “...17.07.2003 tarihli ve 4949 sayılı kanunun 15. maddesi ile değiştirilen İİK’nun 67/1 maddesinde “takip talebine itiraz eden alacaklı, itirazın tebliği tarihinden itibaren bir sene içinde mahkemeye başvurarak, genel hükümler dairesinde alacağının varlığını ispat suretiyle itirazın iptalini dava edebilir” hükmü mevcut olup, eski kanun maddesinde yer alan “ve itirazın kaldırılması için mercie müracaat etmek istemeyen” ibareleri kanun metninden çıkarılmıştır. Anılan kanun değişikliği ile mercide itirazın kaldırılması için dava açan ve ancak davası reddedilen alacaklıya da itirazın iptali davası açma olanağı tanınmıştır.” (Yargıtay 13. H.D. 1.5.2006 T. ve 2006/2174 E. ve 2006/ 6885 K. <http://portal.uyap.gov.tr/uyap-uygulamaları>).

⁴¹⁸ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, *İcra*, s. 198.

⁴¹⁹ İtirazın iptali davasının hukuki niteliği hakkında bkz. Ejder, *İtirazın İptali*, 1769-1786.

davasıdır⁴²⁰. KURU'ya göre, aynı zamanda alacaklı hem tahsil hem de itirazın iptali taleplerinde bulunabileceğinden bu dava, bir alacak davasıdır⁴²¹.

Bir başka görüşe göre, itirazın iptali davası ile alacaklı mahkemeden borçlunun bir edaya mahkum edilmesini istememekte ve mahkeme tarafından da itirazın iptaline karar vermekle bir edaya hükmedilmemektedir. Bu nedenlerden dolayı itirazın iptali davası tespit davası niteliğindedir⁴²².

Bir üçüncü görüşe göre, itirazın iptali davası ne bir eda davası ne de bir tespit davası niteliğindedir⁴²³. Çünkü bu görüşe göre, itirazın iptali davası ile alacaklı ödeme emri ile takip konusu alacağının varlığının tespitini talep etmekte ve ayrıca alacağının tahsilini de amaçlamaktadır.

PEKCANITEZ, ATALAY, SUNGURTEKİN ÖZKAN, ÖZEKES de itirazın iptali davasının icra hukukuna özgü bir dava olduğunu, bu davanın eda davasından farklı olarak bir yıllık süre içinde açılması gerektiğini ve davanın sonunda haksız çıkan tarafın inkar tazminatına mahkum edilmesi söz konusu olduğunu belirtmektedir⁴²⁴.

COŞKUN da, itirazın iptali davasını tespit, tahsil ve eda hükümleri bir arada kurulduğundan dolayı takip hukukuna özgü bir tahsil davası olarak kabul etmektedir⁴²⁵.

Yargıtay ise, bazı kararlarında itirazın iptali davasını tespit davası olarak nitelemiş ve mahkemenin itirazın iptali davası sonucunda; sadece itirazın iptaline, takibin devamına,

---

⁴²⁰ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 248. Kuru, *İcra-1*, s. 285. Postacıoğlu, *İcra*, s. 180. Postacıoğlu, Altay, *İcra*, s. 224-225. İlhan Postacıoğlu, "İcrada İnkâr Tazminatı Üzerine Bazı Düşünceler ve Bazı İhtilafli Noktalar", *Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 9. Cilt, 4. Sayı, 1978, s. 964. İlhan Postacıoğlu, "Ödeme Emrine İtirazın İptali Mevzuunda Bazı Zaruri Açıklamalar", *Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 10. Cilt, 4. Sayı, 1980, s. 972.

⁴²¹ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 248. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 272.

⁴²² Tahir Çağa, "Ödeme Emrine İtirazın İptali Davasına Dair", *Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 10. Cilt, 2. Sayı, 1979, s. 408.

⁴²³ Özkan, s. 92. Deynekli, Kısa, s. 106.

⁴²⁴ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 199.

⁴²⁵ Mahmut Coşkun, *İtirazın İptali, Menfi Tespit ve İstirdat, Tasarrufun İptali, İflas ve İflasın Ertelenmesi, Sıra Cetveline İtiraz Davaları*, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2016, s. 27.

talep halinde icra inkar tazminatının tahsiline şekilde karar verebileceğini, itirazın iptali davası ile alacağın tahsiline karar verilemeyeceğini belirtmiştir⁴²⁶.

2. İtirazın İptali Davasında Yetkili Mahkeme

İtirazın iptali davası genel mahkemelerde genel hükümlere göre açılır. İtirazın iptali davası için yetkili mahkemenin belirlenmesi hususunda İİK’nda özel bir yetki kuralı getirilmemiştir. Bu yüzden itirazın iptali davasında yetkili mahkeme genel yetki kurallarına göre belirlenir⁴²⁷.

Dolayısıyla yetkili mahkemenin belirlenmesinde HMK m. 5 vd. hükümleri dikkate alınmalıdır. Buna göre, itirazın iptali davasında genel yetkili mahkeme, davalının yani mevcut takip borçlusunun yerleşim yeri mahkemesi olacaktır. Genel hükümlere göre mahkemelerin yetkisi yukarıda ayrıntılı olarak incelendiğinden, burada ayrıntılara değinilmeyecektir.

İlamsız icra takibinde borçlunun sadece imzaya veya borca itirazı söz konusu olduğunda, borçlunun icra dairesinin yetkisini kabul etmiş olduğu belirtildi. Ancak davalı yani borçlu, icra dairesinin yetkisine itiraz etmemiş olsa dahi, itirazın iptali davasında mahkemenin yetkisine itiraz edebilir.

İtirazın iptali davasında davalı yani mevcut takip borçlusu tarafından, mahkemenin yetkisine itiraz edildiği takdirde, mahkeme kendi yetkisine ilişkin itirazını genel hükümler çerçevesinde karara bağlayacaktır. Ancak, borçlu borca veya imzaya itiraz haricinde icra dairesinin yetkisine de itiraz etmiş olabilir. Bu durumda genel mahkemenin borçlunun icra dairesinin yetkisine ilişkin itirazını inceleyip inceleyemeyeceği konusunda öğretide farklı görüşler ve Yargıtay’ın farklı kararları mevcuttur.

KURU ve POSTACIOĞLU, itirazın iptali davasının açıldığı genel mahkemenin, icra dairesinin yetkisine ilişkin itirazı inceleyemeyeceği görüşündedir⁴²⁸.

⁴²⁶Yargıtay 11. H.D. 31.05.1985 T. ve 3035 E. ve 3414 K. (Özkan, s. 17, dn. 41).

⁴²⁷ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 251. Kuru, *İcra-1*, s. 286.

⁴²⁸ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 184-252. Postacioğlu, Altay, *İcra*, s. 134.

ÜSTÜNDAĞ ise, itirazın iptali davasının açıldığı genel mahkemenin yetkisine itiraz edildiği takdirde, icra takibinin yapıldığı icra dairesinin yargı çevresindeki mahkeme olduğundan hareketle, genel mahkemenin icra dairesinin yetkisini de inceleyebileceğini, böylelikle kendisinin de yetkili olup olmadığının anlaşılacağı görüşündedir⁴²⁹.

Yargıtay'ın verdiği bir karara göre, borçlu genel mahkemenin yetkisine itiraz (ilk itiraz) etmezse, artık icra dairesinin yetkisine ilişkin itirazından zımmen feragat etmiş sayılacağı ve bu nedenle de mahkemenin icra dairesinin yetkisine ilişkin itirazı göz ardı ederek, esasa ilişkin itirazı inceleyip karar vermesi gerektiğini; borçlu genel mahkemenin yetkisine itiraz ederse, mahkemenin icra dairesinin yetkisine ilişkin itirazı inceleyerek karar vermesi gerektiğini belirtmiştir⁴³⁰. Ancak, Hukuk Genel Kurulu'nun daha sonra verdiği kararlarında genel mahkemenin yetkisine itiraz edilsin ya da edilmesin, icra dairesinin yetkisine ilişkin itirazı inceleyip, buna göre esasa ilişkin itirazı incelemeye geçmesi gerektiğini belirtmiştir⁴³¹.

Yargıtay bazı kararlarında, borçlunun genel mahkemenin yetkisine ilişkin itiraz etmesi gerekliliğinden hiç bahsetmeyip, genel mahkemenin icra mahkemesi yerine geçerek icra dairesinin yetkisini inceleyebileceğine⁴³²; bazı kararlarında da genel mahkemede açılan itirazın iptali davasının konusunun alacağa ilişkin itirazlar olması gerektiğinden bahisle genel mahkemenin icra dairesinin yetkisini inceleyemeyeceğine⁴³³ dair çelişkili ifadelere yer vermiştir. Ancak Yargıtay HGK'nun bu yöndeki kararı bir önceki paragrafta zikredilmiştir.

---

⁴²⁹ Üstündağ, İcra, s. 81-82. Düzgün, s. 52, dn. 28.

⁴³⁰ Yargıtay 4. H.D. 18.10.2001 T. ve 2001/9292 E. ve 2001/9780 K. Yargıtay HGK 28.03.2001 T. ve 2001/19-267 E. ve 2001/311 K. (www.kazanci.com)

⁴³¹ HGK 06.10.2004 19/410-471 (<http://portal.uyap.gov.tr/uyap-uygulamaları>).

⁴³² Yargıtay 9. H.D. 21.04.2009 T. ve 2009/14533 E. ve 2009/11340 K. (www.kazanci.com)

⁴³³ Yargıtay 13. H.D. 14.10.1989 T. ve 1989/3332 E. ve 1989/6088 K. (www.kazanci.com)

B. BORÇTAN KURTULMA DAVASI

1. Genel Olarak

İcra mahkemesi tarafından itirazı (imza itirazı) geçici olarak kaldırılan borçlu, alacaklı tarafından başlatılmış olan icra takibine devam edilmesini engellemek için (imza itirazı ile durmuş olan takibin, icra mahkemesinin aleyhine verdiği karara rağmen durmasını devam ettirmek amacıyla), yedi gün içinde genel mahkemelerde borçtan kurtulma davası açmalıdır (İİK m. 69, 2)⁴³⁴.

İtirazı icra mahkemesi tarafından geçici olarak kaldırılan borçlu, daha önce itiraz üzerine duran takibin devam etmesini engellemek ve takibi iptal ettirmek istiyorsa borçtan kurtulma davası açmak zorundadır. Yoksa geçici kaldırma kararı kesinleşir ve alacaklı da icra takibine devam edebilir (İİK m. 69, 2).

İcra mahkemesi itirazın geçici kaldırılması talebini incelerken icra hukuku kurallarına göre sınırlı bir inceleme yaptığından dolayı, icra mahkemesi kararları maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmez⁴³⁵. Bu yüzden İİK borçluya, borçlu olmadığı tespit için borçtan kurtulma davası açma imkanı tanımıştır.

Borçtan kurtulma davası, hukuki niteliği bakımından menfi tespit davasıdır⁴³⁶. Borçlu bu dava ile bir eda talep etmemekte, sadece alacaklının iddia ettiği borcun mevcut olmadığını tespit ettirmeye çalışmaktadır. Borçlu, itirazın geçici kaldırılmasına karar verilmeden önce, hatta takipten önce de menfi tespit davası açabilir. Ancak borçlu, itirazın geçici kaldırılmasından itibaren yedi gün içinde menfi tespit davasını açarsa bu dava borçtan

⁴³⁴ Borçtan kurtulma davası hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hasan Erdoğan, *Borçtan Kurtulma, Menfi Tespit ve İstirdat Davası*, 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2003. Talih Uyar, "İcra Hukukunda Borçtan Kurtulma Davası", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 58. Sayı, 2005, s. 323-340. Baki Kuru, "Borçtan Kurtulma Davası", *Makaleler*, İstanbul, Arıkan Yayınları, 2006, s. 689-701.

⁴³⁵ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 328, Kuru, *Borçtan Kurtulma*, s. 691. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, *İcra*, s. 231.

⁴³⁶ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 328, Kuru, *Borçtan Kurtulma*, s. 692. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, *İcra*, s. 232. Erdoğan, s. 4. Uyar, *Borçtan Kurtulma*, s. 323. Baki Kuru, Ali Cem Budak, *Tespit Davaları*, 2. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, s. 73.

kurtulma davası adını alır. Bu nedenle borçtan kurtulma davası icra hukukuna özgü bir terimdir.

Borçtan kurtulma davasının davacısı itirazı geçici olarak kaldırılan borçlu; davalısı ise icra takibini başlatan alacaklıdır.

2. Borçtan Kurtulma Davasında Yetkili Mahkeme

İİK, borçtan kurtulma davası için iki özel yetki kuralı ihdas etmiştir. Buna göre, ilk olarak borçtan kurtulma davası alacaklının yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir (İİK m. 69, 2). Alacaklı borçtan kurtulma davasında davalı konumunda olduğundan bu özel yetki kuralı, HMK'daki genel yetki kuralının tekrarı şeklinde olmuştur⁴³⁷.

İkinci olarak, borçtan kurtulma davası takibi yapan icra dairesinin bulunduğu yer mahkemesinde de açılabilir (İİK m. 69, 2).

Borçlu bu belirtilen iki yetkili mahkemeden istediğinde borçtan kurtulma davasını açabilir. Bu konudaki seçim hakkı davacı olan borçluya aittir.

Borçtan kurtulma davasına ilişkin yetki kuralları kamu düzenine ilişkin yetki kurallarından değildir⁴³⁸. Dolayısıyla borçtan kurtulma davasının açıldığı mahkeme yetkisizliğini kendiliğinden inceleyemez; sadece davalının yetki itirazında bulunmasıyla mahkemenin yetkisizliği gündeme gelebilir. Ayrıca, belirtilen yetki kuralları kamu düzenine ilişkin olmadığından taraflar yetki sözleşmesi ile yetkili mahkemeyi belirleyebilirler.

Borçtan kurtulma davası, genel mahkemelerde açılan dava olması sebebiyle yetki ilk itirazı ve yetkisizlik kararı üzerine yapılacak işlemler genel mahkemelerde açılan davalardaki gibidir. Genel mahkemelerdeki yetki itirazı ve bunun üzerine yapılacak işlemler çalışmanın birinci bölümünde anlatılmıştır. Oraya atıf yapmakla yetinilecektir⁴³⁹. Bundan sonraki genel mahkemelerde açılacak davalar hakkında da aynı şeyler geçerlidir.

⁴³⁷ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 329. Kuru, *Borçtan Kurtulma*, s. 693.

⁴³⁸ Kuru, *Borçtan Kurtulma*, s. 693. Uyar, *Borçtan Kurtulma*, s. 329.

⁴³⁹ Bkz. yuk. s. 51 vd.

C. MENFİ TESPİT DAVASI

1. Genel Olarak

Borçlu, alacaklının başlattığı icra takibine itiraz etmek suretiyle karşı koyabilir. Bu itiraz üzerine takip duracağından alacaklının takibe devam edebilmesi için icra mahkemesine veya genel mahkemeye başvurarak itirazı hükümden düşürmesi gerekmektedir.

Ancak, takibe başlamadan önce de borçlunun borçlu olmadığı tespitini gerekli olabilir. Bu tür bir gereklilik halinde borçlu, borçlu olmadığı tespit için dava açmalıdır. Ayrıca icra takibinin borçlu ile alacaklı arasındaki ilişkiyi maddi hukuk bakımından kesin olarak tespit etmesi mümkün değildir. Bu nedenle borçlu, alacaklının icra takibini başlatmasından sonra da borçlu olmadığı tespit için dava açabilir. Yani borçlunun borçlu olmadığını tespit etmek için açtığı davalara menfi tespit davaları denir⁴⁴⁰.

KURU da, menfi tespit davalarını şu şekilde tanımlamıştır; “*Davalı tarafından varlığı iddia edilen bir hukuki ilişkinin mevcut olmadığı tespit için açılan davaya menfi (olumsuz) tespit davası denir.*”⁴⁴¹.

Borçlu, çeşitli nedenlerle borçlu olmadığı tespit için menfi tespit davası açabilir. Bu nedenler icra hukukuna değil, maddi hukuka ilişkin nedenlerdir⁴⁴². Bunlara, borcun ödenmiş olduğu, borcun geçersiz bir sözleşmeye dayandığı, borç senedinin hatır senedi

⁴⁴⁰ Menfi tespit davası hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Baki Kuru, *İcra ve İflas Hukukunda Menfi Tespit Davası ve İstirdat Davası*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2003. Talih Uyar, Alper Uyar, Cüneyt Uyar, *Olumsuz (menfi) Tespit ve Geri Alma (İstirdat) Davaları*, 4. Baskı, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015. Timuçin Muşul, *Menfi Tespit ve İstirdat Davaları*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2011. Ahmet Türk, *Maddi Hukuk Ve İcra-İflas Hukuku Yönleriyle Menfi Tespit Davası*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2006. Ahmet Türk, “Takip Konusu Alacağın Zamanaşımına Uğraması Nedeniyle Menfi Tespit Davası Açılması”, *Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 20. Cilt, 1. Sayı, 1999, s. 57-70. Hasan Erdoğan, *Borcun Kurtulma, Menfi Tespit ve İstirdat Davası*, 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2003. Yusuf Karakoç, “Kamu İcra Hukukunda Menfi Tespit Davası”, *Haluk Konuralp Anısına Armağan*, 2. Cilt, 2009, s. 219-261. İlhan Postacıoğlu, “İcra-İflas Kanunu’nun Muadil Hükümlerine Göre Menfi Tespit Davası”, *Makaleler ve Karar İncelemeleri*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011, s. 491-512. Nihat Yavuz, *Menfi Tespit ve İstirdat (geri Alma) Davası*, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007.

⁴⁴¹ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 346. Kuru, *Usul-2*, s. 1463. Kuru, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 11. Kuru, Budak, *Tespit Davaları*, s. 73.

⁴⁴² Kuru, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 12.

olduğu, ayırt etme gücü yokluğu, hata, hile veya ikrah nedeniyle geçersiz olduğu, anlaşmaya aykırı doldurulduğu veya senedin sahteliği örnek olarak verilebilir⁴⁴³.

2. Menfi Tespit Davasında Yetkili Mahkeme

a. İcra Takibinden Önce Açılan Menfi Tespit Davasında Yetkili Mahkeme

İcra takibinden önce açılan menfi tespit davasında yetkili mahkeme genel hükümlere göre, yani HMK m. 5 vd. göre belirlenir. Buna göre, icra takibinden önce açılan menfi tespit davalarında yetkili mahkeme davalı alacaklının yerleşim yeri mahkemesidir⁴⁴⁴. Ortada henüz bir icra takibi söz konusu olmadığından “*icra takibinin yapıldığı yer mahkemesi*” yetkili mahkemenin belirlenmesi hususunda dikkate alınmaz⁴⁴⁵.

Genel yetki kuralları Türk Hukuku’nda kamu düzenine ilişkin olmadığından bu açılacak davada da kamu düzenine ilişkin değildir.

Borçlunun genel hükümlere göre, yetkili olmayan mahkemede menfi tespit davası açması halinde, alacaklı o yerde icra takibine başlamış olsa dahi, davanın açıldığı yetkisiz mahkeme menfi tespit davası için yetkili mahkeme konumuna gelmez⁴⁴⁶. Çünkü, mahkemenin yetkisi davanın açıldığı tarihteki duruma göre belirlenir⁴⁴⁷.

b. İcra Takibinden Sonra Açılan Menfi Tespit Davasında Yetkili Mahkeme

İİK m. 72, 8 icra takibinden sonra açılan menfi tespit davası için iki özel yetki kuralı ihdas etmiştir.

⁴⁴³ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, *İcra*, s. 199. Kuru, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 12-19.

⁴⁴⁴ Uyar, *Olumsuz Tespit-Geri Alma*, s. 505, dn. 195.

⁴⁴⁵ Kuru, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 64. Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 365. Haluk Konuralp, “İcra Takibinden Önce Açılan Menfi Tespit Davasında Yetkili Mahkeme”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 39. Cilt, 1-4 Sayı, 1987-1988, s. 266. Muşul, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 158. Türk, s. 224. Erdoğan, s. 31. Yargıtay 19. H.D. 18.03.2014 T. ve 18219 E. ve 5274 K. (Uyar, *Olumsuz Tespit-Geri Alma*, s. 505, dn. 7).

⁴⁴⁶ Kuru, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 65. Uyar, *Olumsuz Tespit-Geri Alma*, s. 506. Yargıtay 11. H.D. 03.02.1986 T. ve 179 E. ve 397 K. (Uyar, *Olumsuz Tespit-Geri Alma*, s. 506, dn. 8).

⁴⁴⁷ Kuru, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 66. Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 365. Konuralp, s. 266. Muşul, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 158. Türk, s. 226.

Buna göre, ilk olarak menfi tespit davası davalının yani takip alacaklısının yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir (İİK m. 72, 8). Bu yetki kuralı ile sadece HMK m. 6'daki genel yetki kuralı tekrar edilmiştir⁴⁴⁸.

İkinci olarak, menfi tespit davası takibi yapan icra dairesinin bulunduğu yer mahkemesinde de açılabilir (İİK m. 72, 8).

Borçlu bu belirtilen iki yetkili mahkemeden istediğinde menfi tespit davasını açabilir. Bu konudaki seçim hakkı davacı olan borçluya aittir.

Menfi tespit davasına ilişkin yetki kuralları kamu düzenine ilişkin yetki kurallarından değildir⁴⁴⁹. Dolayısıyla menfi tespit davasının açıldığı mahkeme yetkisizliğini kendiliğinden inceleyemez; sadece davalının yetki itirazında bulunmasıyla mahkemenin yetkisizliği gündeme gelebilir. Ayrıca, belirtilen yetki kuralları kamu düzenine ilişkin olmadığından taraflar yetki sözleşmesi ile yetkili mahkemeyi belirleyebilirler.

Menfi tespit davası için ihdas edilen yetki kuralları kamu düzenine ilişkin olmadığından HMK'da düzenlenen özel yetki kurallarını kaldırmaz⁴⁵⁰. Bu nedenle menfi tespit davası HMK'da belirtilen özel yetkili mahkemelerde de açılabilir. Örneğin, sahte senet düzenlemek veya borç senedinin hata, hile veya ikrah ile alındığı iddiaları haksız fiil oluşturacağından; hata, hile veya ikrah nedeniyle menfi tespit davası açılması durumunda haksız fiilin işlendiği yer mahkemesi veya zararın meydana geldiği yerde yahut zararın meydana gelme ihtimalinin bulunduğu yer mahkemesi ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkili hale gelir⁴⁵¹.

---

⁴⁴⁸ Kuru, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 66. Türk, s. 228.

⁴⁴⁹ Kuru, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 69. Uyar, *Olumsuz Tespit-Geri Alma*, s. 482. Erdoğan, s. 31. Türk, s. 228. Yargıtay 19. H.D. 25.11.2005 T. ve 2005/9308 E. ve 2005/11621 K. (Muşul, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 164, dn. 307).

⁴⁵⁰ Kuru, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 76. Türk, s. 229. Coşkun, s. 55.

⁴⁵¹ Yargıtay 11. H.D. 15.09.1981 T. 3550 E. ve 3732 K. (Muşul, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 171, dn. 321).

D. İSTİRDAT DAVASI

1. Genel Olarak

Aleyhine icra takibi başlatılan borçlu, ödeme emrine itiraz etmemiş veya itiraz etmiş olup da itirazı icra mahkemesince kaldırılmışsa, kesinleşen icra takibine rağmen maddi hukuk açısından borçlu olmadığı iddiasında bulunabilir. Borçlu, borçlu olmadığını tespit ettirmek için de belirtildiği gibi menfi tespit davası açabilir. Menfi tespit davasıyla en azından icra dairesindeki paranın alacaklıya ödenmemesi için ihtiyati tedbir kararı olarak icra takibinin durmasını (İİK m. 72, 3) veya menfi tespit davasını kazanınca icra takibinin iptalini sağlayabilir (İİK m. 72, 5).

Borçlu, bunun gibi bir menfi tespit davası açmayarak aslında borçlu olmadığı bir parayı icra tehdidi altında alacaklıya ödemişse, artık ödemiş olduğu paranın kendisine verilmesi için alacaklıya karşı istirdat davası açmalıdır (İİK m. 72, 7)⁴⁵². Borçlu, menfi tespit davası açmış fakat dava sırasında ihtiyati tedbir kararı almayarak borçlu olmadığı parayı alacaklıya ödemiş olursa, davaya artık istirdat davası olarak devam edilir (İİK m. 72, 6).

İstirdat davası, İİK’nda düzenlenmiş olmasına rağmen, borçlu ve alacaklı arasındaki uyumsuzluğu maddi hukuk bakımından sonlandırma amacı taşıyan bir davadır⁴⁵³. Bu dava ile birlikte, icra takibinin maddi hukuka aykırı sonuçlarının iptal edilmesi ve maddi hukuk ile icra hukukunun şekli kuralları arasında uyum sağlanması amaçlanır⁴⁵⁴.

İstirdat davası bir eda davasıdır. İİK m. 72’de düzenlenmiş olan niteliği bakımından sebepsiz zenginleşme davasıdır⁴⁵⁵. Bu dava ile icra takibi sırasında sebepsiz olarak ödendiği iddia edilen paranın borçluya geri verilmesi amaçlanır⁴⁵⁶.

---

⁴⁵² İstirdat davası hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Baki Kuru, *İcra ve İflas Hukukunda Menfi Tespit Davası ve İstirdat Davası*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2003. Timuçin Muşul, *Menfi Tespit ve İstirdat Davaları*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2011. Hasan Erdoğan, *Borçtan Kurtulma, Menfi Tespit ve İstirdat Davası*, 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2003. Nihat Yavuz, *Menfi Tespit ve İstirdat (geri Alma) Davası*, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007.

⁴⁵³ Kuru, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 234. Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 392.

⁴⁵⁴ Kuru, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 234. Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 393.

⁴⁵⁵ Coşkun, s. 723. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 249.

⁴⁵⁶ Kuru, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 234. Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 392.

⁴⁵⁶ Kuru, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 234. Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 392.

Ancak istirdat davasının şartı icra hukukuna dayanmakta olup, borçlunun borçlu olmadığı bir parayı icra takibinin kesinleşmesi sebebiyle cebri icra tehdidi altında ödemek zorunda kalmış olması aranır⁴⁵⁷.

Borcun sadece bir kısmını icra tehdidi altında ödeyen borçlu, borcun daha ödenmemiş kısmı için menfi tespit davası açabilirken, ödenmiş kısmı için aynı dava dilekçesi ile istirdat davası açabilir⁴⁵⁸.

İstirdat davası, borç olmayan paranın tamamen ödendiği tarihten itibaren bir yıl içinde genel mahkemelerde açılabilir⁴⁵⁹. Bu süre hak düşürücü süre olup mahkeme tarafından resen gözetilir. Bu bir yıllık dava açma süresini geçiren borçlu, TBK m. 82, 1'deki iki yıl içinde sebepsiz zenginleşme davası açabilecektir.

İstirdat davası açılması gereken hallerde menfi tespit davası açılmaz. Çünkü eda davasının açılması mümkün olduğu hallerde tespit davası açılmaz⁴⁶⁰. Ancak Yargıtay, icra takibi sonucunda borç ödenmiş olmasına rağmen davacının açtığı davayı “menfi tespit davası” olarak nitelendirmesinin önemli olmadığını, hakimin hukuki nitelendirmeyi kendiliğinden yaparak karara bağlaması gerektiği yönünde karar vermiştir⁴⁶¹.

2. İstirdat Davasında Yetkili Mahkeme

İİK, istirdat davası için menfi tespit davasına paralel olarak iki özel yetki kuralı ihdas etmiştir.

Buna göre, ilk olarak istirdat davası, davalının yani takip alacaklısının yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir (İİK m. 72, 8). Bu yetki kuralı ile sadece HMK m. 6'daki genel yetki kuralı tekrar edilmiştir.

⁴⁵⁷ Kuru, *Menfi Tespit-İstirdat*, s. 234. Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 392.

⁴⁵⁸ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 393. Yargıtay 19. H.D. 29.04.2004 T. ve 7057 E. ve 4860 K. (www.kazanci.com)

⁴⁵⁹ Yargıtay 11. H.D. 12.03.2012 T. ve 2012/2138 E. ve 2012/3667 K. (<http://portal.uyap.gov.tr/uyap-uygulamaları>).

⁴⁶⁰ Kuru, *Usul-2*, s. 1457.

⁴⁶¹ Coşkun, s. 723.

İkinci olarak, istirdat davası takibi yapan icra dairesinin bulunduğu yer mahkemesinde de açılabilir (İİK m. 72, 8).

Borçlu bu belirtilen iki yetkili mahkemeden istediğinde istirdat davasını açabilir. Bu konudaki seçim hakkı davacı olan borçluya aittir.

İstirdat davasına ilişkin yetki kuralları kamu düzenine ilişkin yetki kurallarından değildir. Dolayısıyla istirdat davasının açıldığı mahkeme yetkisizliğini kendiliğinden inceleyemez; sadece davalının yetki itirazında bulunmasıyla mahkemenin yetkisizliği gündeme gelebilir. Ayrıca, belirtilen yetki kuraları kamu düzenine ilişkin olmadığından taraflar yetki sözleşmesi ile yetkili mahkemeyi belirleyebilirler.

E. SIRA CETVELİNE İTİRAZ DAVASI

1. Genel Olarak

İcra dairesinin, takip konusu alacakların maddi hukuk bakımından mevcut olup olmadıklarını araştırma yetkisi yoktur. Bu yüzden icra takibi sonunda paraların paylaşılmasında, aslında mevcut olmayan ancak, borçlu tarafından inkar edilmemiş olan alacaklara da pay ayırmış olabilir.

Böyle bir durumda gerçekte mevcut olmayan bir alacağın sıra cetveline girmiş olmasından dolayı, gerçek alacaklıların alacağına kavuşması ihtimali ortadan kalkabileceğinden, İİK alacaklılara bu duruma karşı çıkma imkanı olarak sıra cetveline itiraz imkanı tanımıştır.

Sıra cetveline karşı koymak isteyen alacaklı, sıra cetveline alınmış bir alacaklının alacağına esasına veya miktarına itiraz etmek istiyorsa, genel mahkemede sıra cetveline itiraz davası açmalıdır (İİK 142, 1)⁴⁶².

Sıra cetveline itiraz davasında davanın konusu, davalı olarak gösterilen alacaklının hiç veya sıra cetvelinde gösterilen miktarda alacağının bulunmadığı veya sıra cetvelindeki sırasının ona ait olmamasıdır.

Yani sıra cetveline itiraz davasında davacı, sıra cetveline alınmış alacaklının alacağına veya sırasına itiraz eden alacaklılardır. Sonuç olarak borçlu, sıra cetveline itiraz davası açamaz⁴⁶³. Ayrıca, itiraz eden alacaklı, kendisine daha önce o alacağına karşı itiraz etme

⁴⁶² Sıra cetveline itiraz hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mahmut Bilgen, *İcra ve İflas Hukukunda Sıra Cetveli*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2011. Adnan Deyneki, Sedat Kısa, *Haciz ve İflasta Sıra Cetveli*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2005. Nizam İpekçi, *İhtiyati Haciz ve Sıra Cetveli*, Ankara, Sözkese Matbaacılık, 2004.

⁴⁶³ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 737. Borçlu ancak, menfi tespit davası açarak borçlu olmadığını tespitini isteyebilir. Borçlunun menfi tespit davası açması da sıra cetvelini yapılmasına ve paraların paylaşılmasına engel oluşturmaz (Adnan Deyneki, *Sıra Cetveli*, 3. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2005, s. 151).

Yargıtay 19. H.D. 17.03.2005 T. ve 2005/8180 E. ve 2005/2846 K. (Coşkun, s. 1377).

imkanı verildiği halde, itiraz etmemişse, artık sıra cetveline itiraz yolu ile alacaklının alacağına itiraz edemez⁴⁶⁴.

Sıra cetvelinde itiraz davasında davalı ise, alacağına veya sırasına itiraz edilen alacaklılardır. Ancak alacaklı kendisinden sonraki sıradaki alacaklının sırasına veya imtiyazlı bir alacaklı imtiyazsız bir alacaklının sırasına hukuki menfaati olmadığı gerekçesiyle itiraz edemez⁴⁶⁵.

Sıra cetveline itiraz davasını açma süresi, cetvelin alacaklılara tebliğinden itibaren yedi gündür (İİK 142, 1). Bu süre hak düşürücü süre olduğundan, mahkeme tarafından resen gözetilir.

2. Sıra Cetveline İtiraz Davasında Yetkili Mahkeme

Sıra cetveline itiraz davasında yetkili mahkeme, icra takibinin yapıldığı yer mahkemesidir (İİK m. 142, 1). Yani, sıra cetvelinin düzenlendiği takip dosyasının bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir⁴⁶⁶.

Sıra cetveline itiraz davası için ihdas edilen yetki kuralı MERİÇ'e göre, kesin yetki kuralı olması sebebiyle, mahkeme yetkili olup olmadığını kendiliğinden araştırabilecektir⁴⁶⁷. Ancak, COŞKUN'a göre, sıra cetveline itiraz davası için ihdas edilen yetki kuralı, kesin yetki olmadığından, yetki itirazının davalı tarafından cevap dilekçesinde ilk itiraz olarak ileri sürülmesi gerekmektedir⁴⁶⁸.

İflas hukukunda, sıra cetveline itiraz davasında yetkili mahkeme, iflas davası için yetkili olan, yani iflasa karar verilen yerdeki ticaret mahkemesidir (İİK m. 235, 1). Buradaki yetki

---

⁴⁶⁴ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 737. Yargıtay 11. H.D. 7.10.1991 T. ve 2779 E. ve 5172 K. (www.kazancı.com).

⁴⁶⁵ Coşkun, s. 1366. Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 737. Yargıtay 19. H.D. 14.10.2009 T. ve 2009/7311 E. ve 2009/9301 K. (<http://portal.uyap.gov.tr/uyap-uygulamaları>).

⁴⁶⁶ Yargıtay 19. H.D. 23.03.2011 T. ve 2011/739 E. ve 2011/3718 K. (Coşkun, s. 1383.).

⁴⁶⁷ Nedim Meriç, *Paylaştırma Kuralları ve Sıra Cetveline Müracaat Yolları*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016, s. 182.

⁴⁶⁸ Coşkun, s. 1377.

kuralı kesin yetki olduğundan, HMK'daki genel ve özel yetki kuralları sıra cetveline itiraz davası için uygulanmaz.

F. İHTİYATİ HACİZ

1. Genel Olarak

Alacaklının alacağına kavuşmak amacıyla yaptığı takip veya açtığı dava sonucunda borçlunun mallarına kesin haciz koydurma yetkisini kazanması için uzun süre gerekmektedir⁴⁶⁹. Dava veya takip sırasında borçlunun kendi malları üzerindeki tasarrufta bulunma yetkisi bulunmaktadır. Bu nedenle borçlunun dava veya takip sonuçlarından kurtulmak amacıyla mallarını devretmesi olasıdır. İşte İİK alacaklının, borçlunun mallarını kaçırmamasını önlemek amacıyla tedbir almasını, ihtiyati haciz yoluyla olanak tanımıştır.

İhtiyati haciz, alacaklının bir para alacağına zamanında ödenmesini garanti altına almak için, mahkeme kararı ile borçlunun mallarına geçici olarak el konulması işlemidir⁴⁷⁰.

İhtiyati haciz bir geçici koruma tedbiri olmakla birlikte; ihtiyati tedbir de farklıdır.⁴⁷¹ İhtiyati haciz özel olarak para alacağına ilişkin bir geçici hukuki koruma olmakla birlikte, İİK’nda düzenleme alanı bulmuştur. Ancak ihtiyati tedbir para dışındaki mal, hak ve alacaklar için kabul edilmiş bir geçici hukuki koruma olmakla birlikte, HMK’nda düzenlenmiştir.

İhtiyati haczin bir icra takip işlemi olduğu görüşü, öğretide hakim görüştür⁴⁷². Azınlıkta kalan görüşe göre ise, ihtiyati haciz dar ve teknik anlamda bir icra takip işlemi sayılmaz; icra takip işlemine dönüşmeye elverişli bir icra çeşididir⁴⁷³.

⁴⁶⁹ . Adnan Deynekli, Mustafa Saldırım, *Öğretide ve Uygulamada İhtiyati Haciz*, 3. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2011, s. 3.

⁴⁷⁰ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 1033. Deynekli, Saldırım, s. 3. İhtiyati haciz hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Deynekli, Saldırım. Mustafa Saldırım, *İhtiyati Haciz*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi-Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), y. y., Ankara, 1996. Muhammet Özekes, *İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Haciz*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1999. Nazif Kaçak, *İhtiyati Haciz*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2005. Hasan Özkan, *İhtiyati Tedbir-Delil Tespiti-İhtiyati Haciz ve Kamu Alacağına Tahsilinde İhtiyati Haciz*, Legal Yayınları, 2006. Ejder Yılmaz, “İhtiyati Haciz ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar”, *Makaleler*, 1. Cilt, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, s. 1011-1026. Necmeddin Berkin, *İhtiyati Haciz*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1962.

⁴⁷¹ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 512. KURU’ya göre, ihtiyati haciz, ihtiyati tedbirin özel bir çeşididir. (Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 1034.)

⁴⁷² Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 1044. Postacıoğlu, *İcra*, s. 709, Özekes, s. 251. Berkin, *İhtiyati Haciz*, s. 15.

⁴⁷³ Sabri Şakir Ansay, *Hukuk İcra Ve İflas Usulleri*, Ankara, İstiklal Matbaası, 1960, s. 312.

Yargıtay ise ihtiyati haczi, icra takip işlemi olarak kabul etmemektedir⁴⁷⁴.

2. İhtiyati Haciz Kararında Yetkili Mahkeme

İİK ihtiyati hacizde yetkili mahkemenin belirlenmesi hususunda hüküm getirmiştir (İİK m. 258, 1). Ancak bu hüküm de İİK m. 50'ye atıf yapmakla yetinmiştir. İİK'nun 50. maddesi de HMK'ndaki yetki kurallarına atıf yapmaktadır. Dolayısıyla ihtiyati hacizde yetkili mahkeme kural olarak HMK m. 5 vd. hükümlere göre belirlenecektir.

Alacaklının elinde ilam bulunması halinde ise, ihtiyati haciz, herhangi bir yetki sınırlaması olmaksızın, Türkiye'deki her icra dairesinden istenebilir⁴⁷⁵. Fakat bu durum, dava açılmadan önce ihtiyati haciz istenmesi için geçerlidir.

İhtiyati haciz dava açılmadan önce, HMK'daki yetki kurallarına göre belirlenecek olan yetkili mahkemeden; dava açıldıktan sonra ise ancak asıl davaya bakan mahkeme tarafından istenebilecektir (HMK m. 390).

Genel hükümlere göre mahkemelerin yetkisi yukarıda ayrıntılı olarak incelendiğinden, burada ayrıntılara değinilmeyecektir.

---

⁴⁷⁴ Yargıtay HGK 23.01.2008 T. ve 2008/12-25 E. ve 2008/3 K. (Deynekli, Saldırım, s. 4, dn. 4).

⁴⁷⁵ Özekes, s. 185. Berkin, s. 42.

G. TASARRUFUN İPTALİ DAVALARI

1. Genel Olarak

Hacizde borçlunun mallarının haczedilmesinden önce, borçlunun malları üzerindeki tasarruf yetkisinde herhangi bir kısıtlama mevcut değildir. Bu nedenle mallarına haciz konulması ihtimali bulunan borçlular, mallarını alacaklılardan kaçırmak amacıyla bazı hukuki işlemler yapmış olabilirler.

Bu gibi şüpheli hukuki işlemlerden dolayı, alacaklılar borçlunun mallarını haczettirmek istediklerinde alacaklarını tamamen karşılayacak haczedilecek mal bulamayabilirler. Bu yüzden, alacaklının alacağına kavuşması amacıyla, borçlunun hacizden veya iflas hukukunda iflastan önce mal kaçırmak amacıyla yapmış olduğu bağışlama ve şüpheli tasarrufları iptal ettirebilmesi için İİK, alacaklıya iptal davası açma imkanı tanımıştır (İİK m. 277-284)⁴⁷⁶.

İptal davasının amacı, borçlunun hacizden önce yani tasarruf yetkisinin kısıtlanmamış olduğu dönemde, kötü niyetle yapmış olduğu ve aslında geçerli olan hukuki işlemleri, davacı alacaklı bakımından hükümsüz sayarak, mal sanki borçluya aitmiş gibi malın haczinin ve satışının sağlanmasıyla, alacaklının tatmin edilmesidir⁴⁷⁷.

İİK m. 277’de “tasarrufların butlanına” ve m. 278’de “batıldır” kelimeleri yer alsa da, burada söz konusu olan, borçlar hukuku anlamında bir hükümsüzlük değildir⁴⁷⁸. Burada iptal davasında konu olan tasarruf yapıldığı anda geçerlidir ve iptal davasının kazanılması halinde de tamamen iptal edilmeyebilir. Çünkü iptal davasını kazanan alacaklı sanki mal

⁴⁷⁶ Tasarrufun iptali davaları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kamil Yıldırım, *İcra ve İflas Hukukunda İptal Davaları*, İstanbul, Alfa Basım Yayın Dağıtım, 1995. Bilge Umar, *Türk İcra-İflas Hukukunda İptal Davası*, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1963. Nazif Kaçak, *Tasarruf İptal Davaları*, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2008. Erhan Günay, *Tasarrufun İptali Davası*, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2012. Haşmet Sırrı Akşener, *İcra ve İflas Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları*, Legal Yayınevi, 2002. Ali Güneren, *İcra ve İflas Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012.

⁴⁷⁷ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 1397. Coşkun, s. 745. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, *İcra*, s. 857.

⁴⁷⁸ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 1397. İptal davasında, borçlunun malına ilişkin tasarruf geçerlidir. Mülkiyet üçüncü kişiye geçmiştir. Alacaklının, mülkiyet üçüncü kişide olmasına rağmen cebri icra yoluyla alacağını alma yetkisi vardır. Ancak muvazaalı işlemlerde muvazaalı işlem nedeniyle mülkiyeti geçiren tasarruf geçersiz olduğundan muvazaalı tespit edildiği takdirde mülkiyet üçüncü kişiye geçmemiş sayılır (Coşkun, s. 747).

borçlununmuş gibi haczettirir, sattırır ve satıştan alacağını alır. Ancak bu satıştan geriye para kalması durumunda bu para borçluya değil, kendisine karşı iptal davası açılmış olan üçüncü kişiye geri verilir. Bu nedenle iptal davası, dava konusu malın aynına ilişkin bir dava niteliğinde değildir⁴⁷⁹. Malın mülkiyeti üçüncü kişiden alınarak borçluya verilmediği için şahsi nitelikte bir davadır⁴⁸⁰. PEKCANITEZ, ATALAY, SUNGURTEKİN ÖZKAN, ÖZEKES'e göre, iptal davasının temelinde bir alacak hakkı yattığından şahsi nitelikte bir davadır⁴⁸¹.

Tasarrufun iptali davalarının hukuki niteliği öğretide tartışmalıdır⁴⁸². İptal davası, genel mahkemelerde açılan bir eda davası niteliğindedir⁴⁸³. Bu davanın inşai dava niteliğinde olduğu yönünde görüşler de mevcuttur. Ancak, maddi hukukta iptal davası ile kullanılabilir bir inşai hak düzenlenmediği gibi, iptal hükmü ile borçlu ve üçüncü kişi bakımından maddi hukuka ilişkin yeni bir sonuç doğmamakta; sadece üçüncü kişiye takibe katılma yükümlülüğü doğurmaktadır⁴⁸⁴.

2. Tasarrufun İptali Davalarında Yetkili Mahkeme

Tasarrufun iptali davaları genel mahkemelerde genel hükümlere göre açılır. Tasarrufun iptali davaları için yetkili mahkemenin belirlenmesi hususunda İİK'nda özel bir yetki kuralı getirilmemiştir. Bu yüzden tasarrufun iptali davalarında yetkili mahkeme genel yetki kurallarına göre belirlenir⁴⁸⁵.

Dolayısıyla yetkili mahkemenin belirlenmesinde HMK m. 5 vd. hükümleri dikkate alınmalıdır. Genel hükümlere göre mahkemelerin yetkisi yukarıda ayrıntılı olarak incelendiğinden, burada ayrıntılara değinilmeyecektir.

⁴⁷⁹ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 1397. Timuçin Muşul, *Tasarrufun İptali Davaları*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s. 15.

⁴⁸⁰ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 1397. Coşkun, s. 747.

⁴⁸¹ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 858.

⁴⁸² Bu konudaki ayrıntılı bilgi için bkz. Kamil Yıldırım, *İcra ve İflas Hukukunda İptal Davaları*, İstanbul, Alfa Basım Yayın Dağıtım, 1995. Bilge Umar, *Türk İcra-İflas Hukukunda İptal Davası*, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1963.

⁴⁸³ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 858. Muşul, *İptal*, s. 14.

⁴⁸⁴ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 858.

⁴⁸⁵ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 1426. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 869.

Tasarrufun iptali davaları şahsi dava niteliğinde olduklarından, dava konusu taşınmaz olsa bile taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkili mahkeme konumunda değildir⁴⁸⁶. Ancak tasarrufun iptali davası yargılama sırasında davacının ıslahı ile tapu iptali ve tescili davasına dönüştürülmüşse, dava artık taşınmazın aynına ilişkin dava olacağından HMK m. 12 gereğince, taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkili mahkeme haline gelir⁴⁸⁷. Ancak burada bu düşünceye katılmak olanaklı değildir. Çünkü yetkili mahkeme davanın açıldığı tarihteki durum ve koşullara göre belirlenmektedir.

Tasarrufun iptali davasında, iptali istenen tasarrufun alacaklıları zarara sokmak amacıyla yapıldığı ve bu nedenle haksız fiil oluşturduğu iddia ediliyorsa HMK m. 16'ya göre haksız fiilin meydana geldiği yani tasarrufun yapıldığı yerde de dava açılabilir⁴⁸⁸. Ancak PEKCANITEZ, ATALAY, SUNGURTEKİN ÖZKAN, ÖZEKES'e göre, davalının sorumluluğu haksız fiilden değil de kanundan doğduğu için burada HMK m. 16 hükmü de uygulanmaz⁴⁸⁹.

Tasarrufun iptali davasının hangi yer mahkemesinde açılabileceğine ilişkin açıklamalar, 6183 Sayılı AATUHK uyarınca kamu alacağından dolayı açılacak olan iptal davalarında da aynen geçerli olacaktır⁴⁹⁰.

---

⁴⁸⁶ Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 1426. Yıldırım, s. 232. Umar, *İptal Davaları*, s. 91. Yargıtay 15. H.D. 23.12.2003 T. ve 2003/6319 E. ve 2003/6197 K. (Muşul, *İptal*, s. 125, dn. 134.).

⁴⁸⁷ Yargıtay HGK 07.04.2004 T. ve 4-206 E. ve 297 K. (www.kazancı.com).

⁴⁸⁸ Coşkun, s. 866.

⁴⁸⁹ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özekes, *İcra*, s. 870. Umar, *İptal Davaları*, s. 91.

⁴⁹⁰ Coşkun, s. 866.

SONUÇ

Hukuk devletinin gereği olarak yetki kuralları Anayasa'ya ve kanunlara uygun olmak zorundadır. Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenmektedir (Anayasa m. 142).

Medeni yargılama alanında görev yapan mahkemelerin yetkisi, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile düzenlenmiştir. Yetki, bir davaya hangi yerdeki görevli mahkeme tarafından bakılacağını belirler. Yani coğrafi bakımdan bir davanın hangi yerdeki mahkeme tarafından görüleceği meselesidir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun dışında, özel kanunlardaki yetkiye ilişkin kurallar, kesin yetki kuralı olarak öngörülmediği takdirde, genel yetki kuralı ile beraber seçimlik bir yetki kuralı oluşturacaktır. Bu sebeple özel kanunlardaki yetkiye ilişkin hükümler saklı tutulmuştur. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 5. maddesinde kullanılmış olan "diğer kanunlar" ifadesini, yalnızca kanunları kapsayacak şekilde değil, 1982 Anayasası'nı ve uluslararası antlaşmaları da kapsayacak şekilde anlamak gerekir.

İcra ve İflas Kanunu'nda da icra dairesinin yetkisini belirleme hususunda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na yapılan atıf gereği Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yer alan yetki kuralları icra hukuku bakımından önem arz etmektedir.

İcra hukukunda ilamsız icra, ilamlı icra takibi ve rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip olmak üzere üç çeşit takip yapılmaktadır.

İlamsız icra takibi, alacaklının daha önceden mahkemede dava açıp bir ilam elde etmesine gerek olmadan, doğrudan icra dairesine başvurarak başlattığı icra takibidir⁴⁹¹.

İlamsız icraya konu olan şey ise, bir paranın ödenmesi veya bir teminatın verilmesidir (İİK m. 42). Para ödenmesine veya teminat verilmesine ilişkin olmayan alacaklar için ilamsız icra yolu ile takip yapılamaz. Bu alacaklar hakkında icra takibi yapılabilmesi için,

---

⁴⁹¹ Kuru, *İcra- İflas El Kitabı*, s. 175.

mahkemede dava açıp, ilam alınması ve bu ilamla birlikte icra takibi yapılması gerekmektedir.

İlamsız icra takibi de üç şekilde yapılmaktadır. Bunlar genel haciz yolu ile ilamsız icra takibi, kambiyo senetlerine mahsus ilamsız icra takibi ve kiralanan taşınmazların ilamsız icra yolu ile tahliyesine ilişkin takiptir.

İlamsız icra takibindeki yetki, bir ilamsız icra takibine hangi yerdeki icra dairesi tarafından bakılacağına belirlenmesi demektir⁴⁹².

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki yetki kuralları, İİK m. 50, 1 gereğince, ilamsız icra takibindeki yetki hakkında kıyasen uygulanır⁴⁹³. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki yetki kurallarına göre, icra dairesinin yetkisi belirlenir. Ancak, icra hukukunda icra dairesinin yetkisi kamu düzenine ilişkin olmadığından, alacaklının yetkisiz bir icra dairesinde takip yapması halinde, icra dairesi yetkisizliğini kendiliğinden gözetemez⁴⁹⁴. Borçlunun icra dairesinin yetkisiz olduğunu itiraz yolu ile ileri sürmesi gereklidir.

İİK m. 50'deki atıf nedeniyle, ilamsız icra takibindeki genel yetkili icra dairesi, borçlunun yerleşim yerindeki icra dairesidir (HMK m.6).

İlamlı icra ise, alacaklının daha önceden mahkemede dava açıp bir ilam⁴⁹⁵ elde ettikten sonra, icra dairesine başvurarak başlattığı icra takibidir.

⁴⁹² Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*, s. 177. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz, s. 117. Kılıçoğlu, s. 156.

⁴⁹³ ÜSTÜNDAĞ'a göre bu atfın kapsamı sadece icra dairesinin yetkisini belirlemekle sınırlı tutulmalıdır. Çünkü usul ve takip hukukundaki farklar gereği usul hukukundaki yetki itirazı ve yetki itirazı üzerine yapılacak işlemlerin takip hukukuna uygulanması elverişli değildir (Üstündağ, *İcra Hukuku*, s. 79-80)

⁴⁹⁴ Ancak İsviçre Hukuku'nda icra dairesinin yetkisi kamu düzenindedir. Bu yüzden icra dairesi kendi yetkisini resen inceler (Postacıoğlu, Altay, *İcra Hukuku*, s. 126).

⁴⁹⁵(1) *Hüküm yazılıp imza edildikten ve mahkeme mührü ile mühürlendikten sonra, nüshaları yazı işleri müdürü tarafından taraflardan her birine makbuz karşılığında verilir ve bir nüshası da gecikmeksizin diğer tarafa tebliğ edilir. Hükümün bir nüshası da dosyasında saklanır.*

(2) *Taraflardan her birine verilen hüküm nüshası ilamdır.* (HMK m. 301)

İlamlı icraya konu teşkil edebilecek ilamdan maksat, genel ve özel mahkemelerin eda hükmünü içeren nihai kararlarıdır. Ayrıca, tam yargı davaları sonucunda verilmiş olan idari yargı mercilerinin ilamları ile her türlü davalarda hükmedilen vekalet ücreti ve yargılama giderleri de ilamlı icra hükümlerine göre icra edilir (İdari Yargılama Usul Kanunu m. 28, 2). Tenfizine karar verilen yabancı mahkeme kararları da, ilamlı icra hükümlerine göre icra edilir Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun m. 57, 1).

Yukarıda sadece para veya teminat verilmesine ilişkin alacaklar için ilamsız icra takibi yapılabileceği belirtilmişti. Ancak konusu para ve teminat dışındaki alacaklar için (taşınır teslimi, taşınmaz tahliye ve teslimi, çocuk teslimi, çocukla şahsi ilişki tesisi, bir işin yapılması veya yapılmaması) alacaklının, takip yapmadan önce mutlaka mahkemede dava açarak ilam alması, yani alacağını ilama bağlaması gerekmektedir⁴⁹⁶. Yoksa bu tür alacaklar bakımından alacaklı doğrudan doğruya icra dairesine başvurup, ilamsız icra takibi yapamaz.

Para ve teminat alacakları için ise, alacaklı ister ilam elde ettikten sonra ilamlı icra takibi için icra dairesine; isterse de ilam elde etmeden ilamsız icra takibi için doğrudan icra dairesine başvurarak takip başlatabilir.

Konusu para veya teminat alacağı olan ilama bağlı alacaklar içinde, alacaklı ilamsız icra yoluna başvurabilir. Ancak Yargıtay kararlarında, elinde ilam bulunan alacaklının ilk önce ilamlı icra yerine ilamsız icraya başvurması kanunun emredici hükümlerine ve dürüstlük kuralına aykırı görülmektedir⁴⁹⁷.

İlamlı icra takibinde yetki, ilamsız icra takibindeki yetkiden tamamen farklıdır. Bu yüzden İİK m. 50'deki yetki kuralları uygulanmaz.

Alacaklı, ilama ya da ilam niteliğindeki belgeye dayanarak ilamlı icra takibi yapmak için Türkiye'deki herhangi bir icra dairesine başvurabilir (İİK m. 34, 1).

⁴⁹⁶ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, *İcra*, s. 455-456. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz, s.372.

⁴⁹⁷ Yargıtay bir kararında şöyle ifade etmiştir; "*İcra ve İflas Kanunu'nda hüküm bulunmayan hallerde bu kanuna aykırı düşmediği ölçüde genel nitelikte olan Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun hükümlerinin icra takipleri hakkında da uygulanması gerekir. 6100 Sayılı HMK'nun 29/1. maddesine göre ise taraflar, dürüstlük kuralına uygun davranmak zorundadırlar. Buna göre elinde ilam olan bir alacaklının ilamlı icra takibi yapmak yerine ilamsız icra takibi yapmasının anılan maddede düzenlenen dürüstlük kuralı ile bağdaşmayacağı muhakkaktır. Şu hale göre alacaklının para borcuna veya teminat verilmesine dair ilama dayalı olarak ilamsız icra takibi yapması en başta İİK'nun 32. Maddesinin amir hükmüne aykırılık teşkil edeceği gibi, dürüstlük kuralı ile de bağdaşmayacağından hukuk düzeni tarafından korunamaz. O halde ilama dayalı olarak ilamsız icra takibi yapılamayacağından...*" (Yargıtay 12. H.D. 27.05.2013 T. ve 2013/9819 E. ve 2013/19458 K. www.kazanci.com) Kararda mahkeme dürüstlük kuralı konusunda somut olay yaklaşımı hukuka uygun gözükse de, Kanun bu konuda hiçbir sınırlama getirmeyen, ilama bağlı alacaklar için ilamsız icra takibi yapılamayacağı içtihat yolu ile hak arama özgürlüğüne sınırlama getirir ve dolayısıyla Anayasa'ya aykırılık teşkil eder. (Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, *İcra*, s. 456, dn. 458.) Bu kararı isabetli bulan ASLAN, AKYOL ASLAN da elinde para alacağına ilişkin bir ilam bulunan alacaklının ilamlı icra takibi yapmak yerine genel haciz yoluna başvurması hayatın olağan akışına aykırıdır. Çünkü ilamlı icra takibi alacaklının daha çok lehinedir (Aslan, Akyol Aslan, s. 199).

İlamsız icra ile ilamlı icra takiplerinde, takip konusu alacaklar adı yani rehinle temin edilmemiş alacaklardır. Rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takibin konusu alacaklar da, rehinle temin edilmiş alacaklardır.

İİK'nun uygulaması bakımından ipotek, taşınır rehni, sadece rehin ve taşınmaz terimlerine maddi hukukta olduğundan daha geniş anlam yüklemiştir⁴⁹⁸. Buna göre İİK uygulamasında rehin deyimini, ipotek ve taşınır rehni terimlerine giren bütün taşınır ve taşınmaz rehinlerini kapsar (İİK m. 23).

Alacağı rehinle temin edilmiş olan alacaklı, doğrudan doğruya ilamlı icra veya ilamsız icra takibine başvurarak cebri icra yoluyla takip yapamaz. Alacaklı ilk önce rehnin paraya çevrilmesi için icra dairesine başvurmak zorundadır (İİK m. 45, 1). Bu başvuru ile başlayan rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip, rehinli malın satılıp, rehin alacaklısının alacağının ödenmesi ile son bulur.

Rehnin paraya çevrilmesi yolu ile icra takibi genel olarak rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takip, rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takip olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takipte yetkili icra dairesi genel haciz yolu ile takipteki gibidir. Buna göre, icra dairesinin yetkisini, İİK m. 50 gereği HMK m. 5 vd. hükümleri belirleyecektir.

İcra hukukunda önemli rol oynayan icra mahkemesinin yetkisi, tamamen yargı çevresinde bulunan icra dairesinin yetkisine bağlı olarak belirlenmektedir. Yani icra mahkemesinde görülen işler bakımından yetkili icra mahkemesi, icra takibinin yapıldığı icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesidir. İcra mahkemesinin bu işlerdeki yetkisi, kesin yetkidir.

İcra mahkemesinde görülen icra hukukuna özgü bir dava olan istihkak davasına ilişkin İİK'nda özel bir yetki kuralı ihdas edilmemiştir. Bunun gibi genel mahkemelerde görülen icra hukukuna özgü davalardan itirazın iptali, tasarrufun iptali davaları ve ihtiyati haciz

---

⁴⁹⁸ Kuru, *İcra*, s. 75.

kararı alınması işlemi için yetkili mahkemenin belirlenmesi hususunda da İİK'nda bir yetki kuralı getirilmemiştir. Ancak borçtan kurtulma, menfi tespit, istirdat ve sıra cetveline itiraz davaları için İİK özel yetki kuralları ihdas etmiştir.

Belirttiğimiz gibi icra takiplerinde ve icra hukukuna özgü dava ve işler için İİK yetki kuralları getirmişse, bu yetki kurallarına göre hareket edilecektir. Ancak yetki kuralı getirmediği hallerde ve İİK m. 50'deki atıf gereği yetki, HMK'na göre belirlenecektir. Bu nedenle HMK'daki genel ve özel yetki kuralları icra hukuku açısından ayrı önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Akkoç, Bayram, *Hacizde İstihkak Davaları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi- Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), y.y., Ankara, 1989.

Akyazan, Sıtkı, *Cebri İcrada İhale ve İhalenin Feshi*, İstanbul, Kutulmuş Matbaası, 1959.

Akşener, Haşmet Sırrı, *İcra ve İflas Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları*, Legal Yayınevi, 2002.

Alangoya, Yavuz, Yıldırım, M. Kamil, Deren Yıldırım Nevhis, *Medeni Usul Hukuku Esasları*, 7. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2009. (Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, *Usul*)

Anaral, Hüseyin, “Yetki Sözleşmesi”, *Adalet Dergisi*, 1-2. Sayı, 68 1977 Ocak-Şubat-Mart-Nisan, 1977, s. 111-140.

Ansay, Sabri Şakir, *Hukuk Yargılama Usulleri*, 6. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1957.

Ansay, Sabri Şakir, *Hukuk İcra ve İflas Usulleri*, 5. Baskı, Ankara, İstiklal Matbaası, 1960. (Ansay, *İcra*)

Arslan, Ramazan, *İcra-İflas Hukukunda İhale ve İhalenin Feshi*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1984.

Aslan, Kudret, *Hacizde İstihkak Davası*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2005.

Aslan, Kudret, Akyol Aslan Leyla Akyol, “İlama Bağlı Para Alacağı İçin İlamsız İcra Takibi Yapılması, Dürüstlük Kuralına Aykırı Mıdır?”, *Prof. Dr. Ramazan Arslan’a Armağan*, 1. Cilt, 2015, s. 195-252.

Aşık, İbrahim, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Yetki Sözleşmesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 97. Sayı, Kasım-Aralık 2011, s. 11-48.

- Aşık, İbrahim, *İcra Sözleşmeleri*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2006. (Aşık, *İcra Sözleşmeleri*)
- Aydın, Muzaffer, *Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yolu İle Takipte Şikayet*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2011.
- Başözen, Ahmet, Güleşçi, Yusuf, “İş Mahkemelerinde Yetki Sorunu”, *Prof. Dr. Ramazan Arslan’a Armağan*, 1. Cilt, 2015, s. 325-340.
- Belgesay, Mustafa Reşit, *Hukuk Usulü Muhakemeleri Şerhi*, 1. Cilt, 1-2. Kısım, İstanbul, 1939-1940. (Belgesay, *Şerh*)
- Belgesay, Mustafa Reşit, *Teorik ve Pratik Adliye Hukuku*, İstanbul, Marifet Basımevi, 1944.
- Belgin Güneş, Derya, “Yetki Sözleşmeleri”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 86. Cilt, 5. Sayı, Eylül-Ekim 2012, s. 197-221.
- Berkin, Necmeddin, *İhtiyati Haciz*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1962. (Berkin, *İhtiyati Haciz*)
- Berkin, Necmeddin, *Medeni Usul Hukuku Esasları*, İstanbul, Hamle Matbaası, 1969.
- Bilge, Necip, *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri*, 2. Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası, 1967.
- Bilge, Necip, Önen, Ergün, *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri*, 3. Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası, 1978.
- Bilgen, Mahmut, *İcra ve İflas Hukukunda Sıra Cetveli*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2011.
- Bolayır, Nur, *Medeni Usul Hukukunda Yetki Sözleşmeleri*, 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2009. (Bolayır, *Yetki Sözleşmeleri*)
- Bolayır, Nur, “Yeni HMK’ya Göre Yetki Sözleşmeleri”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 85. Cilt, 5. Sayı, Eylül-Ekim 2011, s. 131-147.

Boran, Nilüfer, *İcra Takibinin İptali ve Taliki*, İzmir, Güncel Yayınevi, 2006. (Boran, *İptal-Taliki*)

Boran Güneysu, Nilüfer, “Yargıtay’ın Bir Kararı Işığında İlamsız İcra takibinde Yetki İtirazı”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 26. Sayı, Nisan 2016, s. 203-226.

Budak, Ali Cem, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Yetki Sözleşmesi”, *Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Dergisi*, Legal Yayınevi, 8. Cilt, 21. Sayı, 2012/1, s. 1-25.

Bulur, Alper, “İcra ve İflas Hukukunda İhalenin Feshi Kavramı ve Satışa Hazırlık İşlemleri Öncesi İle İlgili Fesih Nedenleri”, *Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan*, Beta Yayınevi, 2008, s. 767-777.

Burcuoğlu, Haluk, Akman, Sermet, Tekinay, Selahattin Sulhi, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1993.

Can, Ozan, “Yetki Sözleşmesinin Tarafı Olarak Tacir”, *Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 28. Cilt, 3. Sayı, 2012, s. 235-263.

Canbeldek, Özlem, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Kanunu Işığında Yetki Sözleşmesi”, *Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Dergisi*, Legal Yayınevi, 8. Cilt, 22. Sayı, 2012/2, s. 199-203.

Coşkun, Mahmut, *İtirazın İptali, Menfi Tespit ve İstirdat, Tasarrufun İptali, İflas ve İflasın Ertelenmesi, Sıra Cetveline İtiraz Davaları*, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2016.

Çağa, Tahir, “Ödeme Emrine İtirazın İptali Davasına Dair”, *Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 10. Cilt, 2. Sayı, 1979, s. 401-431.

Deynekli, Adnan, *Sıra Cetveli*, 3. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2005.

Deynekli, Adnan, Kısa, Sedat, *Haciz ve İflasta Sıra Cetveli*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2005.

Deynekli, Adnan, Kısa, Sedat, *İtirazın İptali Davaları, İcra İnkâr ve Kötüniyet Tazminatı*, 3. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013.

Deynekli, Adnan, Saldırım, Mustafa, *Öğretide ve Uygulamada İhtiyati Haciz*, 3. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2011.

Düzgün, Metin, “İlamsız İcrada Yetki İtirazı ve Bunun Giderilmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1997/7, s. 44-64.

Erdem, Murat, *İcra ve İflas Hukukunda İtirazın İptali Davası*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi-Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), y.y., Ankara, 2010.

Erdoğan, Hasan, *Borçtan Kurtulma, Menfi Tespit ve İstirdat Davası*, 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2003.

Eriş, Gönen, *Hacizden Doğan İstihkak Davaları*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1994.

Erişir, Evrim, “Yetki Şartlarının Genel İşlem Koşulu Denetimi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16. Cilt, Özel Sayı 2014, s. 1141-1213.

Ersoy, Rifat, *İzahlı-Notlu-İçtihatlı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu*, Ankara, Ayyıldız Matbbası, 1976.

Göle, Celal, “Kambiyo Senetlerinde Yetki Kaydı”, *Prof. Dr. Ramazan Arslan’a Armağan*, 1. Cilt, 2015, s. 873-881.

Görgün Şanal, *Medeni Usul Hukuku*, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015.

Günay, Erhan, *Tasarrufun İptali Davası*, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2012.

Güneren, Ali, *İcra ve İflas Hukukunda İstihkak Davaları*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008.

Güneren, Ali, *İcra ve İflas Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012.

Halman Çetin, Emine, *İcra-İflas Hukukunda Şikayet ve İcra Mahkemelerinde Yargılama Usulü*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010.

İpekçi, Nizam, *İhtiyati Haciz ve Sıra Cetveli*, Ankara, Sözkese Matbaacılık, 2004.

Kaçak, Nazif, *İcra ve İflas Hukuku İhale İşlemleri ve İhalenin Feshi Davaları*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2006.

Kaçak, Nazif, *İcra ve İflas Uygulamasında Şikayet*, Ankara, Seçkin Yayınları, 2004. (Kaçak, *Şikayet*)

Kaçak, Nazif, *İhtiyati Haciz*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2005.

Kaçak, Nazif, *Tasarruf İptal Davaları*, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2008.

Karafakih, İsmail Hakkı, *Hukuk Muhakemeleri Usulü Esasları*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1952.

Karakoç, Yusuf, “Kamu İcra Hukukunda Menfi Tespit Davası”, *Haluk Konuralp Anısına Armağan*, 2. Cilt, 2009, s. 219-261.

Karşlı, Abdurrahim, *Medeni Muhakeme Hukuku*, 3. Baskı, İstanbul, Alternatif Yayınları, 2012. (Karşlı, *Muhakeme*)

Karşlı, Abdurrahim, *İcra ve İflas Hukuku*, 3. Baskı, İstanbul, Alternatif Yayınları, 2014. (Karşlı, *İcra*)

Keleş, Şanver, *Kiralanan Taşınmazların İlamsız Tahliyesi*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2009.

Keskin, Kadri, “Yetki Anlaşması”, *Adalet Dergisi*, 1. Sayı, 64 1973 Ocak, 1973, s. 303-319.

Kılıçoğlu, Ahmet M., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 19. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2015.

Kılıçoğlu, Evren, *İcra Sözleşmeleri*, İstanbul, Arıkan Yayınları, 2005.

Kiraz, Taylan Özgür, *6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu İle Getirilen Yenilikler*, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınları, 2012.

Kiraz, Taylan Özgür, *İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması*, 4. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013. (Kiraz, *İtirazın Kaldırılması*)

Kuru, Baki, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, 1. Cilt, 6. Baskı, İstanbul, 2001. (Kuru, *Usul-1*)

Kuru, Baki, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, 2. Cilt, 6. Baskı, İstanbul, 2001. (Kuru, *Usul-2*)

Kuru, Baki, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, 5. Cilt, 6. Baskı, İstanbul, 2001. (Kuru, *Usul-5*)

Kuru, Baki, *İcra ve İflas Hukuku*, 3. Baskı, İstanbul, Evrim Dağıtım, 1988. (Kuru, *İcra-1*)

Kuru, Baki, *İcra ve İflas Hukuku*, 2. Cilt, 3. Baskı, İstanbul, 1990. (Kuru, *İcra-2*)

Kuru, Baki, *İcra ve İflas Hukuku*, 3. Cilt, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 1993. (Kuru, *İcra-3*)

Kuru, Baki, *İcra ve İflas Hukuku*, 4. Cilt, 3. Baskı, İstanbul, 1997. (Kuru, *İcra-4*)

Kuru, Baki, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, İstanbul, Legal Yayınevi, 2016. (Kuru, *İcra*)

Kuru, Baki, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013. (Kuru, *İcra-İflas El Kitabı*)

Kuru, Baki, *İcra ve İflas Hukukunda Menfi Tespit Davası ve İstirdat Davası*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2003. (Kuru, *Menfi Tespit-İstirdat*)

Kuru, Baki, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, İstanbul, Legal Yayınevi, 2015. (Kuru, *Usul*)

Kuru, Baki, “Borçtan Kurtulma Davası”, *Makaleler*, İstanbul, Arıkan Yayınları, 2006, s. 689-701. (Kuru, *Borçtan Kurtulma*)

Kuru, Baki, “İcra Dairesinin Yetkisine İtiraz”, *Makaleler*, İstanbul, Arıkan Yayınları, 2006, s. 511-519. (Kuru, *Yetki İtirazı*)

Kuru, Baki, “İflas Takibi ve Davasında Yetki Kaideleri”, *İmran Öktem’e Armağan*, Ankara, Sevinç Matbaası, 1970, s. 511-523.

Kuru, Baki, “İlamsız İcrada Zamanaşımının İleri Sürülmesi”, *Makaleler*, Arıkan Yayınları, 2006, s. 569-591.

Kuru, Baki, Arslan, Ramazan, Yılmaz, Ejder, *Medeni Usul Hukuku*, 24. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013. (Kuru, Arslan, Yılmaz, *Usul*)

Kuru, Baki, Arslan, Ramazan, Yılmaz, Ejder, *İcra ve İflas Hukuku*, 27. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013. (Kuru, Arslan, Yılmaz, *İcra*)

Kuru, Baki, Budak, Ali Cem, *Tespit Davaları*, 2. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010. (Kuru, Budak, *Tespit Davaları*)

Kuru, Baki, Budak, Ali Cem, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Getirdiği Başlıca Yenilikler”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 85. Cilt, 5. Sayı, Eylül-Ekim 2011, s. 31-43.

Konuralp, Haluk, “İcra Takibinden Önce Açılan Menfi Tespit Davasında Yetkili Mahkeme”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 39. Cilt, 1-4 Sayı, 1987-1988, s. 265-272.

Meriç, Nedim, *Paylaşırma Kuralları ve Sıra Cetveline Müracaat Yolları*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016.

Muşul, Timuçin, *İcra ve İflas Hukuku*, 1. Cilt, 6. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013. (Muşul, *İcra-1*)

Muşul, Timuçin, *İcra ve İflas Hukuku*, 2. Cilt, 6. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.
(Muşul, *İcra-2*)

Muşul, Timuçin, *İcra ve İflas Hukukunda İstihkak Davaları*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015. (Muşul, *İstihkak*)

Muşul, Timuçin, *İcra ve İflas Hukukunda Şikayet*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014.
(Muşul, *Şikayet*)

Muşul, Timuçin, *Menfi Tespit ve İstirdat Davaları*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2011.
(Muşul, *Menfi Tespit-İstirdat*)

Muşul, Timuçin, *Tasarrufun İptali Davaları*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015. (Muşul, *İptal*)

Oğuzman, M. Kemal, Öz, M. Turgut, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt 1, 13. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015.

Olgaç, Senai, *Hukuk Davalarında Görev ve Yetki*, Ankara, Olgaç Matbaası, 1977.

Önen, Ergün, *Medeni Yargılama Hukuku*, Ankara, Sevinç Matbaası, 1979.

Öktem, İmran, *Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu İçtihatlar*, 2. Baskı, İstanbul, Cumhuriyet Matbaası, 1943.

Özekes, Muhammet, *İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Haciz*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1999.

Özkan, Hasan, *İhtiyati Tedbir-Delil Tespiti-İhtiyati Haciz ve Kamu Alacağı'nın Tahsilinde İhtiyati Haciz*, Legal Yayınları, 2006.

Özkan, Yönel, *İcra ve İflas Hukukunda İtirazın İptali Davası*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2004.

Öztürk, Emrah, *Medeni Usul Hukukunda İlk İtirazlar*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014

Pekcanitez, Hakan, *İcra-İflas Hukukunda Şikayet*, Ankara, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 1986.

Pekcanitez, Hakan, “Medeni Usul Hukuku’nda Görev Kurallarının Zaman İtibariyle Uygulanması”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Beta Yayınevi, 2005/2, s. 163-192.

Pekcanitez, Hakan, Atalay, Oğuz, Özekes, Muhammed, *Medeni Usul Hukuku*, 14. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013. (Pekcanitez, Atalay, Özekes, *Usul*)

Pekcanitez, Hakan, Atalay, Oğuz, Sungurtekin Özkan, Meral, Özekes, Muhammet, *İcra ve İflas Hukuku*, 11. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013.

Postacıoğlu, İlhan, *Medeni Usul Hukuku Dersleri*, 6. Baskı, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1975. (Postacıoğlu, *Usul*)

Postacıoğlu, İlhan, *İcra Hukuku Esasları*, 4. Baskı, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1982. (Postacıoğlu, *İcra*)

Postacıoğlu, İlhan, “İcrada İnkâr Tazminatı Üzerine Bazı Düşünceler ve Bazı İhtilafli Noktalar”, *Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 9. Cilt, 4. Sayı, 1978, s. 951-970.

Postacıoğlu, İlhan, “İcra-İflas Kanunu’nun Muaddel Hükümlerine Göre Menfi tespit Davası”, *Makaleler ve Karar İncelemeleri*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011, s. 491-512.

Postacıoğlu, İlhan, “Ödeme Emrine İtirazın İptali Mevzuunda Bazı Zaruri Açıklamalar”, *Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 10. Cilt, 4. Sayı, 1980, s. 965-980.

Postacıoğlu, İlhan, Altay, Sümer, *Medeni Usul Hukuku Dersleri*, 7. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015. (Postacıoğlu, Altay, *Usul*)

Postacıoğlu, İlhan, Altay, Sümer, *İcra Hukuku Esasları*, 5. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010. (Postacıoğlu, Altay, *İcra*)

Pişkinpaşa, Duygu, Filinte, Nurettin, “İcra Takiplerinde Görev ve Yetki”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 84. Cilt, 6. Sayı, 2010, s. 3689-3717.

Ruhi, Ahmet Cemal, *İhale ve İhalenin Feshi*, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2012.

Saldırım, Mustafa, *İhtiyati Haciz*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi-Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), y.y., Ankara, 1996.

Tanrıver, Süha, *Medeni Usul Hukuku*, 1. Cilt, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016.

Taşpınar Ayvaz, Sema, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Zaman Bakımından Uygulanması*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013.

Tuluay, Metin, *Delil Anlaşmaları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi- İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), y.y., İstanbul, t.y.

Türk, Ahmet, *İcra Hukukunda Menfi Tespit Davası, Koşulları ve Yargılama Usulleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi- Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), y.y., Ankara, 1990.

Türk, Ahmet, *Maddi Hukuk ve İcra İflas Hukuku Yönleriyle Menfi Tespit Davası*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2006.

Türk, Ahmet, “Takip Konusu Alacağın Zamanaşımına Uğraması Nedeniyle Menfi Tespit Davası Açılması”, *Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 20. Cilt, 1. Sayı, 1999, s. 57-70.

Ulukapı, Ömer, *Medeni Usul Hukukunda Dava Arkadaşlığı*, (Yayımlanmış Doktora Tezi- Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), y.y., Ankara, 1990.

Umar, Bilge, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu şerhi*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014. (Umar, *şerh*)

Umar, Bilge, *Türk İcra-İflas Hukukunda İptal Davası*, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1963. (Umar, *İptal Davaları*)

Uyar, Talih, *İcra Hukukunda İstihkak Davaları*, 2. Baskı, Manisa, Şafak Basım ve Yayınevi, 1985.

Uyar, Talih, *İcra Hukukunda Şikayet ve İtiraz*, Manisa, Şafak Basım ve Yayınevi, 1983.

Uyar, Talih, *İcra Hukukunda Yetki-Görev ve Yargılama Usulü*, Manisa, Şafak Basımevi, 1983.

Uyar, Talih, “Genel Haciz Yolu İle İlamsız Takiplerde Yetkili İcra Dairesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 56. Sayı, 2005, s. 328-340. (Uyar, *Yetkili İcra Dairesi*)

Uyar, Talih, “İcra Hukukunda Borçtan Kurtulma Davası”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 58. Sayı, 2005, s. 323-340.(Uyar, *Borçtan Kurtulma*)

Uyar, Talih, “İlamsız Takiplerde Yetkili İcra Dairesi”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 46. Cilt, Mayıs-Haziran 1972.

Uyar, Talih, “Olumsuz Tespit Davalarında Görev, Yetki ve Süre”, *Manisa Barosu Dergisi*, 95. Sayı, Ekim, 2005, s. 25-36.

Uyar, Talih, Uyar, Alper, Uyar, Cüneyt, *İcra ve İflas Hukuku Rehberi*, 1. Cilt, 3. Baskı, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015.

Uyar, Talih, Uyar, Alper, Uyar, Cüneyt, *Olumsuz (Menfi) Tespit ve Geri Alma (İstirdat) Davaları*, 4. Baskı, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015. (Uyar, *Olumsuz Tespit-Geri Alma*)

Üstündağ, Saim, *Medeni Yargılama Hukuku*, 6. Baskı, İstanbul, 1997. (Üstündağ, *Medeni Yargılama*)

Üstündağ, Saim, *İcra Hukukunun Esasları*, 8. Baskı, İstanbul, 2004. (Üstündağ, *İcra*)

Üstündağ, Saim, “Medeni Usul Hukukunda Salahiyet Anlaşmaları”, *Makaleler, İctihat Tahlilleri, Çeviriler*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010, s. 13-39. (Üstündağ, *Salahiyet Anlaşmaları*)

Üstündağ, Saim, “İlamsız İcrada İcra Dairesinin Yetkisine İtiraz”, *Makaleler, İctihat Tahlilleri, Çeviriler*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010, s. 249-262.

Yavuz, Nihat, *Menfi Tespit ve İstirdat (Geri Alma) Davası*, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007.

Yavuz, Nihat, *İtirazın İptali ve Tahsil Davası*, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007.

Yıldırım, Kamil, *İcra ve İflas Hukukunda İptal Davaları*, İstanbul, Alfa Basım Yayın Dağıtım, 1995.

Yıldırım, Kamil, Deren Yıldırım, Nevhis, *İcra ve İflas Hukuku*, 6. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2015.

Yılmaz, Ejder, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013.

Yılmaz, Ejder, *İcra ve İflas Hukuku Şerhi*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016.

Yılmaz, Ejder, “İhtiyati Haciz ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar”, *Makaleler*, 1. Cilt, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, s. 1011-1026.

Yılmaz, Ejder, “İtirazın İptali Davasının Hukuki Niteliği”, *Makaleler*, 2. Cilt, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, s. 1769-1788. (Ejder, *İtirazın İptali*)

<http://portal.uyap.gov.tr/uyap-uygulamaları>

www.kazancı.com